

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
УНІВЕРСИТЕТ МИТНОЇ СПРАВИ ТА ФІНАНСІВ

**CUSTOMS SERVICE AGAINST CONTRABAND.
СВІДЧЕННЯ З УКРАЇНИ**

Монографія

За загальною редакцією Д. В. Приймаченка, В. В. Ченцова

Дніпро
2023

УДК 343.359.3(477)
К65

Рецензенти:

Т. О. Коломоєць – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений юрист України, декан юридичного факультету Запорізького національного університету;

Н. Б. Новицька – доктор юридичних наук, професор, старший науковий співробітник, професор кафедри приватного права Державного податкового університету

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Університету митної справи та фінансів
(протокол № 17 від 06.06.2023 р.)*

Customs Service against contraband. Свідчення з України : монографія / О. В. Бевза, О. М. Ветушенко, Л. М. Дорофеева та ін. ; за заг. ред Д. В. Приймаченка, В. В. Ченцова. – Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2023. – 252 с. (Серія: «Митна політика»).

ISBN 978-966-328-206-0

Одним із основних суб'єктів протидії контрабанді та іншим порушенням митних правил є митні органи України. З моменту їхнього створення ще й досі саме на них покладається обов'язок боротьби з контрабандою та іншими митними правопорушеннями. Саме цим питанням і присвячено презентоване видання, в якому в систематизованому вигляді викладено матеріали, пов'язані з аналізом історичної ретроспективи боротьби з митними правопорушеннями на теренах України, активної протидії митним правопорушенням в часи незалежності України, організаційно-правових аспектів боротьби з контрабандою в Україні. Досліджено правову природу правоохоронної діяльності митних органів України та їх взаємодію з іншими правоохоронними органами держави. Окрему увагу приділено проблематиці реалізації та імплементації міжнародних стандартів протидії порушенням митного законодавства в національне законодавство, правовому та організаційному забезпеченню участі України у міжнародному співробітництві з питань протидії митним правопорушенням. З урахуванням практичного досвіду роботи в митних органах проаналізовано питання протидії митним правопорушенням як передумови забезпечення митної безпеки держави. Особливої уваги заслуговують ілюстративні матеріали, що засвідчують найбільш резонансні й гучні факти виявлення та припинення митними органами за часів незалежності контрабанди культурних та історичних цінностей, військових товарів, тварин, наркотиків, валюти, бурштину, піддакцизних та інших товарів тощо.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, практичних працівників митних органів, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, широкого кола читачів.

УДК 343.359.3(477)

ISBN 978-966-328-206-0

© Колектив авторів, 2023
© Університет митної справи та фінансів, 2023

СЕРІЯ «МИТНА ПОЛІТИКА»

(серію засновано Університетом митної справи та фінансів у 2017 р.)

Редакційна колегія:

Віктор Ченцов – д.і.н., д. наук з держ. упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, перший проректор Університету митної справи та фінансів, голова редколегії;

Ігбал Бабаєв – д.т.н., проф., заступник Голови Державного митного комітету Азербайджану (Республіка Азербайджан);

Іван Бережнюк – д.е.н., помічник-консультант голови підкомітету з питань митної справи Верховної Ради України;

Девід Віддоусон – PhD, проф., Міжнародна мережа митних університетів (INCUI) (Австралія);

Лотар Геллерт – д.ю.н., проф., Німецький урядовий університет державного управління (Федеративна Республіка Німеччина);

Айварс Крастиньш – д.е.н., проф., экс-керівник Митної служби Латвії, експерт ВМО (Латвія);

Анатолій Макаренко – к.ю.н., віце-президент ВГО АППУ з питань митної політики, заслужений економіст України;

Павло Пашко – д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри економіки та бізнес-технологій Національного авіаційного університету;

Дмитро Приймаченко – д.ю.н., проф., проректор з наукової роботи Університету митної справи та фінансів;

Веслав Чижович – д.н. у галузі митної політики та митного права, проф., державний службовець і громадський діяч, экс-керівник Митної служби Польщі (Республіка Польща)

У СЕРІЇ «МИТНА ПОЛІТИКА» ВИЙШЛИ ДРУКОМ:
(серію засновано Університетом митної справи та фінансів у 2017 р.)

2017

Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Аналіз ризиків у митній справі : навчальний посібник. Дніпро : УМСФ, 2017. 245 с.

2018

Сучасний стан та перспективи розвитку митних правовідносин в Україні : колективна монографія / за заг. ред. Д. В. Приймаченка. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 272 с.

Прокопенко В. В. Виконання митних формальностей при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту : монографія. Дніпро : УМСФ, 2018. 336 с.

2019

Дорофеева Л. М. Європейський вектор розвитку української митниці : монографія. Дніпро : УМСФ, 2019. 336 с.

Історія митної діяльності: Україна в міжнародних митно-торговельних мережах : навч. посіб. / К. М. Колесников (кер. авт. кол.), Л. І. Адашис, Д. В. Архірейський, О. О. Дячок, Д. О. Бочаров, О. В. Морозов, В. В. Ченцов, С. В. Шуляк ; за ред. Л. В. Деркача, В. В. Ченцова. Дніпро : УМСФ, 2019. 282 с.

Білак Н. І., Прокопенко В. В. Переміщення товарів, які містять об'єкти права інтелектуальної власності, через митний кордон України : монографія. Дніпро : УМСФ, 2019. 192 с.

2020

Поліщук О. В. Управління ризиками у сфері митного контролю : навчальний посібник / О. В. Поліщук, Г. Ю. Разумей, М. М. Разумей. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2020. 218 с.

Князев В. С. Зберігання та розпорядження майном, що перейшло у власність держави: митно-правовий аспект : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 334 с.

Перепьолкін С. М. Міжнародне митне право у сучасному вимірі: теоретичний, методологічний та прикладний аспекти : монографія. Дніпро : УМСФ, 2020. 360 с.

2021

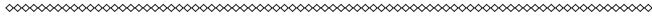
Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навчальний посібник / кол. авторів за ред. А. О. Мінченка. Дніпро : УМСФ, 2021. 164 с.

2022

Макаренко А. В., Приймаченко Д. В. Попередні рішення в сфері митної справи : монографія. Дніпро : УМСФ, 2022. 173 с.

Білак Н. І. Правове регулювання процедури безоплатної передачі установам виконання покарань та слідчим ізоляторам майна, яким митні органи набули права розпорядження : монографія. Дніпро : УМСФ, 2022. 116 с.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Олександр Володимирович Бевза – радник митної служби II рангу, головний державний інспектор відділу організації провадження у справах про порушення митних правил управління боротьби з митними правопорушеннями Департаменту боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Державної митної служби України;

Олена Миколаївна Ветушенко – радник митної служби I рангу;

Лілія Максимівна Дорофєєва – д.ю.н., професор, радник митної служби I рангу, начальник юридичного управління Закарпатської митниці;

Анатолій Васильович Мазур – к.ю.н., доцент, доцент кафедри публічного та приватного права Університету митної справи та фінансів;

Олег Вікторович Морозов – д.і.н., доцент, професор кафедри історії та теорії держави і права Університету митної справи та фінансів;

Павло Володимирович Пашко – д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри економіки та бізнес-технологій Національного авіаційного університету;

Сергій Михайлович Перепьолкін – д.ю.н., професор, завідувач кафедри міжнародного права Університету митної справи та фінансів;

Дмитро Володимирович Приймаченко – д.ю.н., професор, проректор з наукової роботи Університету митної справи та фінансів;

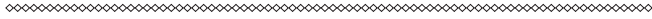
Владислав Анатолійович Рябоволенко – старший викладач кафедри комп'ютерних наук та інженерії програмного забезпечення Університету митної справи та фінансів;

Андрій Володимирович Тимошенко – к.е.н., заступник директора департаменту Державної міграційної служби України;

Віктор Васильович Ченцов – д.і.н., д.н. з держ упр., професор, заслужений діяч науки і техніки України, перший проректор Університету митної справи та фінансів;

Роман Сергійович Ярмач – радник митної служби II рангу, головний державний інспектор оперативного відділу управління оперативного реагування Департаменту боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Державної митної служби України

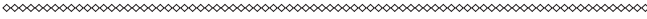
ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
Розділ 1. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА БОРОТЬБИ З МИТНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ (Морозов О. В., Ченцов В. В.)	13
Розділ 2. БОРОТЬБА З МИТНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ В ЧАСИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ НАРИС (Тимошенко А. В.)	32
Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ В УКРАЇНІ (Бевза О. В., Ярмак Р. С.)	52
Розділ 4. ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ (Приймаченко Д. В.)	72
Розділ 5. МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА (Перепьолкін С. М.)	88
Розділ 6. ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ (Дорофеева Л. М.)	98
Розділ 7. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНТРАБАНДИ ЯК ФАКТОРА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ (Ветушенко О. М.)	108
Розділ 8. ПРОТИДІЯ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ (РОЗДУМИ МИТНИКА) (Пашко П. В.)	129
Розділ 9. ЛІТОПИС БОРОТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ ТА МИТНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ (ХРОНОЛОГІЯ В ДОКУМЕНТАХ ТА МАТЕРІАЛАХ) (Бевза О. В., Мазур А. В., Рябоволенко В. А., Ярмак Р. С.)	144

ПЕРЕДМОВА

Проголошення суверенітету України та розбудова її як незалежної, демократичної, соціальної, правової держави обумовило потребу формування всіх атрибутів державності. Першочерговим завданням суверенної національної держави стала побудова цілісної системи державних інституцій, котрі були б спроможні успішно та ефективно формувати й реалізовувати державну політику в галузях та сферах. Сфера митного регулювання була й залишається однією з ключових сфер функціонування держави щодо забезпечення її національної безпеки та економічних інтересів, розвитку зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, а також захисту суспільства від недоброякісної продукції.

Закон «Про митну справу в Українській РСР» [1] був одним із перших національних законодавчих актів, у якому визначалось, що Україна як суверенна держава самостійно створює власну митну систему і здійснює митну справу. Митна справа є складовою частиною зовнішньополітичної та зовнішньоекономічної діяльності держави. Безпосереднє здійснення митної справи покладається на митні органи – державні органи, призначенням діяльності яких є організація та здійснення контролю за дотриманням громадянами та суб'єктами господарювання правил переміщення товарів, предметів і транспортних засобів, а одним із основних завдань є боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митних правил. До системи митних органів належить центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну митну політику (центральний апарат), митниці та митні пости (п. 34–1 ст. 4 МК України) [2], які утворюють єдину загальнодержавну систему – Державну митну службу України.

Контрабанда як протиправне соціальне явище має багатовікову історію. Сам термін походить від італійського терміну «*contrabando*», від «*contra*» – проти та «*bando*» державний указ). В англійських країнах у законодавстві, науковій літературі, публіцистиці та побуті також

широко застосовується термін «smuggling», під яким традиційно розуміють переміщення товарів та інших матеріальних цінностей через митний кордон держави без відома органів митного контролю. В українській мові побутують застарілі літературні форми «пачкар» і «пачкарство» [3] та «бакуняр» [4]¹. За своїм змістом, контрабанда є нічим іншим, як діяльністю окремих осіб або груп, які займаються незаконним ввезенням чи вивезенням певних предметів (товарів, культурних цінностей, зброї, наркотиків тощо) для отримання матеріальної вигоди чи досягнення інших цілей.

Існування контрабанди та контрабандної діяльності нерозривно пов'язано зі становленням державності, встановленням кордонів держав, розвитком економіки, зовнішньої та внутрішньої торгівлі й виникненням митної справи. Порушення порядку й процедур переміщення предметів через митний кордон держави та протидія цьому траплялися й трапляються впродовж усієї історії становлення та здійснення митної справи.

Обсяги контрабанди, форми та методи контрабандної діяльності безпосередньо залежать від ефективності заходів тарифного й нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності в конкретних державах чи регіонах. Використання протекціоністських митних тарифів, запровадження монополії на зовнішню торгівлю та введення додаткових торговельних обмежень закономірно зумовлює збільшення випадків контрабандного переміщення товарів та інших активів.

Суттєвим фактором, що впливає на існування контрабанди, є географічне становище держави та її транзитний потенціал. Так, географічне розташування України, проходження через її територію головних магістральних шляхів, що з'єднують Схід і Захід, підвищують ризики налагодження контрабандних потоків товарів, продукції, матеріальних цінностей тощо.

Крім того, контрабандна діяльність посилюється в умовах високого рівня корумпованості чиновників, представників правоохоронної системи, суддівства та суспільства загалом.

---

¹ Пачкар, я, чол., рідко. Те саме, що контрабандист. Пачкар, що переносив книжки, натрапив на граничну сторожу (Володимир Самійленко, II, 1958, 400); Тут сорок літ тому ішли більшовики ... Тропою пачкарів ... Щоб шпик не бачив, не ввіймав жандарм (Микола Бажан. Роки, 1957, 214) [3]; Бакуняр, ра, м. Контрабандистъ, переносящій табакъ. Желех [4].

Як злочинна діяльність контрабанда характеризується підвищеною суспільною небезпекою, адже вона посягає на встановлений порядок переміщення матеріально-товарних цінностей через митний кордон, порушує закони ринкової економіки (стимулює ведення недобросовісної конкуренції, деформує ринкову кон'юнктуру), зумовлює збитки для економіки держави (недоотримання у повному обсязі надходжень до Державного бюджету), спричиняє шкоду культурній та історичній спадщині суспільства (втрата національного культурного надбання), негативно впливає на моральне благополуччя та здоров'я громадян (ввезення неякісної харчової чи іншої продукції, ліків тощо) та сприяє розвитку інших протиправних виявів поведінки (діяльність організованих кримінальних угруповань, метою яких є отримання неправомірної винагороди) тощо.

Слід зазначити, що контрабандна діяльність найчастіше здійснюється організованими стійкими, тісно згуртованими злочинними групами та спільнотами. Найбільш небезпечні форми сучасної контрабанди пов'язані з наркобізнесом, незаконною торгівлею військових товарів, вивезенням за межі країни стратегічно важливої сировини та матеріалів, наприклад бурштину, предметів культурної та історичної спадщини.

За оцінками незалежних експертів, внаслідок діяльності контрабандистів Україна щороку втрачає до 300 мільярдів гривень [5].

У переважній більшості країн світу вчинення контрабанди карається за нормами кримінального, адміністративного та митного законодавства. З огляду на це діяльність органів державної влади має бути орієнтована на формування та запровадження механізмів протидії контрабанді, у тому числі шляхом посилення відповідальності, створення належних правових механізмів сприяння легальному переміщенню через митний кордон держави предметів, товарів, валюти, матеріальних та культурних цінностей.

Державні програми протидії контрабанді та іншим порушенням митних правил, які запроваджувались і реалізовувались в Україні, традиційно передбачали створення механізмів запобігання цьому злочинному явищу, зокрема вжиття кардинальних заходів не тільки з підвищення ефективності активної протидії незаконному переміщенню

предметів через митний кордон, але й створенні умов, що унеможливають або мінімізують перевезення, зберігання та реалізацію незаконно ввезених предметів на внутрішньому ринку України.

Одним із основних суб'єктів протидії контрабанді та іншим порушенням митних правил є митні органи України. З моменту свого створення їй досі саме на них покладається обов'язок боротьби з контрабандою та іншими митними правопорушенням. Саме цим питанням і присвячено презентоване видання, в якому в систематизованому вигляді викладено матеріали, пов'язані з аналізом історичної ретроспективи боротьби з митними правопорушеннями на теренах України, активної протидії митним правопорушеннями в часи незалежності України, організаційно-правових аспектів боротьби з контрабандою в Україні. Досліджено правову природу правоохоронної діяльності митних органів України та їх взаємодію з іншими правоохоронними органами держави. Особливу увагу приділено проблематиці реалізації та імплементації міжнародних стандартів протидії порушенням митного законодавства в національне законодавство, правовому та організаційному забезпеченню участі України у міжнародному співробітництві з питань протидії митним правопорушенням. З урахуванням практичного досвіду роботи в митних органах проаналізовано питання протидії митним правопорушенням як передумови забезпечення митної безпеки держави.

На особливу увагу заслуговують ілюстративні матеріали, що засвідчують найбільш резонансні та гучні факти виявлення та припинення митними органами за часи незалежності контрабанди культурних та історичних цінностей, військових товарів, тварин, наркотиків, валюти, бурштину, підакцизних та інших товарів тощо.

Розділ 1

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА БОРОТЬБИ З МИТНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Контрабанда – один із видів нелегальної економіки, що впродовж значного історичного періоду супроводжує людську цивілізацію. Цей вид діяльності поза межами «суспільної угоди» виникає одночасно з появою перших примітивних форм суспільного, а потім і державного контролю над індивідумом. Історія суспільств з державною організацією вже невід’ємно пов’язана з неформальною економікою або контрабандою. Остаточного переможця у цьому протистоянні не визначено. Очевидно, що це пов’язано з довічним протиріччям між інтересами держави, суспільства та егоїстичними інтересами індивідуума. Водночас історичний досвід цієї боротьби містить багато показових прикладів, коли держава завдяки наполегливості тримала під контролем неформальну сферу економіки. І навпаки, коли зловживання адмініструванням, особливо митно-тарифним регулюванням, породжувало нові хвилі контрабандної торгівлі.

Таким чином, до актуальних дослідницьких завдань належить вивчення історичної складової процесу протидії контрабанді, що дозволяє визначити соціально-економічні передумови виникнення цього явища та еволюцію державно-правових заходів боротьби з ним. За роки тривалої еволюції контрабанда перетворилась із ремесла в потужну галузь, що має багато напрямків, які загрожують не лише фіскальним інтересам держави, а також її економічній та політичній безпеці.

В Україні на початку 2000-х рр. дослідження проблематики контрабанди в контексті історії митної системи, митних відносин було розпочато з ініціативи й під науковим керівництвом професора В.В. Ченцова [1]. Аспекти еволюції контрабанди та боротьби з нею

висвітлювались у колективних монографіях «Історія митної справи в Україні» [2], «Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті» [3], а також в авторських монографіях та наукових публікаціях О.В. Морозова [4], К.М. Колесникова [5], Д.В. Архирейського [6], О.О. Дячка [8; 9]. Ю.В. Головка [7]. В дослідженнях згаданих авторів окремі аспекти контрабанди розглянуто в різні історичні періоди від античності до 30-х рр. ХХ ст. Серед інших публікацій, присвячених контрабандним аспектам можна назвати ґрунтовну статтю В. Горобця, в якій автор досліджує елементи неформальної торгівлі в 1730–1760-х рр. на теренах Війська Запорозького [10]. На сучасному етапі ми можемо відзначити зростання уваги істориків до подій навколо контрабандного промислу на кордонах Польщі та УРСР в 1920–30-х рр. [11; 12; 13]. Водночас ми можемо констатувати, що практично незробленою залишається тема історії розвитку контрабанди на теренах України в 1950–1980-х рр., отже цей хронологічний період є найбільш перспективним і чекає на своє дослідження.

Наша мета розкрити основні еволюційні етапи протистояння неформальної економіки, тобто контрабанди й держави у сфері зовнішньої торгівлі впродовж тривалого історичного періоду.

Уряд будь-якої держави володіє монополюючим правом збирати з власних підданих податки – на прибутки, на майно та ін. Але регулярний бюджетний облік починає складатися лише у мануфактурну добу – ХVІІІ ст. Водночас у підданих і в більш ранні історичні періоди виникало бажання не віддавати частку своїх прибутків державній скарбниці.

Контрольні функції держави того часу були вужчими, ніж сучасні. Об'єктом оподаткування виступав сам підданий, методи добування ним засобів для життя держава залишала на розгляд професіональних товариств. Тому контрабандна діяльність доіндустріальних суспільств сформувалась як сегмент ринкових відносин пов'язаних лише з тими галузями економіки, що були визначені як державні монополії.

Зовнішня торгівля з усіма притаманними для цього виду діяльності атрибутами, у тому числі митними податками на теренах України, починає складатися з VII ст. до н. е., в регіоні Північного Причорномор'я. Найскладнішим завданням для історичної науки залишається

реконструкція системи митних податків і способів їх обминати в античний період. Ми маємо справу лише з фрагментарними залишками інформації. Так збереглися відомості щодо розміру митних зборів Римської імперії. Мито за право перевезення мостами, шляхами, річками в ті чи інші райони, що перебували під владою Риму, становило 2,5 % (*quadragesima*) від ціни товару. Деякі товари підлягали миту 8 %, але такий великий відсоток збирався лише з тих товарів, які ввозилися в Римську державу вперше. На відміну від різноманітного мита на внутрішніх кордонах імперії, яке коливалося від 2 до 2,5 %, митні збори на зовнішніх кордонах (*octavae*) стягувалися в розмірі 12,5 %. Загалом прибутки Римської держави склалися переважно з внутрішніх податків і ледь не в останню чергу – з митних зборів, що свідчило про потужність і ємність внутрішнього ринку [5, с. 116]. Тому імперські адміністратори розглядали контрабанду не з погляду фінансово-економічної категорії (можливі втрати для казни), а як елемент військово-політичної безпеки імперії.

Тому влада Римської імперії суворо обмежувала доступ до стратегічних товарів народи, які, на думку її керівників, могли нести потенційну загрозу. До таких небезпечних сусідів римляни зараховували германські, фракійські та інші народи. Уряд імперії прагнув обмежити торгівлю з варварами шляхом заборони експорту стратегічних матеріалів з імперії, але повністю припинити торгівлю було неможливо. Тому на кордоні визначались спеціальні пункти де варварам дозволялось торгувати з підданими імперії. До заборонених товарів належали: зброя, обладунки, коні, гроші, гострильні каміння, залізо, зерно, сіль, тобто все, що могло являти військово цінність. І продаж римлянами таких товарів вважався тяжким злочином. З 370 р. заборона накладалась на експорт варварам вина, золота, олії. Відповідно, суворі обмеження торгівлі з варварами, що діяли всупереч законам економіки, сприяли поширенню контрабандного промислу на кордонах імперії. Враховуючи, що одна з колишніх грецьких колоній Тіра в гирлі Дністра, у III ст. отримала від імперії привілей на безмитну торгівлю, в тому числі дозвіл на товарний обмін з варварами на дунайському кордоні, що сприяло підтримці тірського купецтва контрабандних контактів з прикордонними варварами [5, с. 117]. Але іншої інформації,

крім непрямих гіпотез про існування нелегальних торгових контактів в міжріччі Дунаю та Дністра в античні часи, внаслідок обмеженості джерел ми не маємо.

В добу середньовіччя, особливо в період XII–XIV ст., коли в західній Європі відбувається розквіт цехового ремесла і купецьких союзів, загрожується конкурентна боротьба між учасниками ринку. Але в умовах правової системи феодальної формації функції протидії неформальній економіці беруть на себе купецькі та цехові корпорації. А в умовах, коли митною територією могла бути ринкова площа, монастир, звичайний місток, справа протидіяти контрабанді ставала особистим приватним інтересом утримувача території, який отримував регалії, тобто право на стягнення мита (феодал, магістрат міста, цех). Як запобіжний захід на неконтрольоване перевезення товарів з'являється так званий дорожній примус для купців. Це сувора регламентація маршрутів перевезення товарів з обов'язковою сплатою мита в межах території, яку контролював феодал, монастир, магістрат, купецька гільдія [14, р. 21].

У Східній Європі XV ст. характеризується створенням централізованих держав. Українські князівства були інкорпоровані до однієї з таких держав Великого князівства Литовського. В нових умовах управлінської моделі великокнязівський фісक все більше уваги приділяє концентрації прибутків казни, у тому числі митних. І держава як апарат поступово, в межах правових традицій пізнього середньовіччя, активізує протидію нелегальній торгівлі.

Так, У Великому князівстві Литовському, для того щоб купці не оминали встановлених митниць і не уникали сплати мита, широко застосовувався дорожній примус та право складу. Дорожній примус означав, що купці мали пересуватися лише встановленими дорогами; відхилення від них загрожувало ув'язненням, конфіскацією товарів і навіть стратою порушника. Право складу вимагало, щоб купці зупинялись у складських містах і протягом певного часу оптом продавали свої товари місцевим купцям і шляхті. Лише після цього вони могли рушати далі. Право складу передусім мало забезпечити надходження до скарбниці та протекцію місцевому торговому люду. У тих, хто намагався уникнути сплати мита й соляного збору, конфісковували весь наявний товар. Половину конфіскованого належало передати

до скарбу, а іншу половину залишали у винагороду митникові, який запобіг порушенню. Аналогічна норма діяла й на території Корони. Львову право складу було надано в 1370-х рр.: усі іногородні купці – місцеві та іноземні – не могли обминути місто й мусили заїжджати до нього та викладати товар на продаж упродовж 14-ти днів. Уперше право складу на Волині згадується в документі 1379 р. Складськими містами тут названо Луцьк і Володимир. Але пізніше користувався складським правом тільки Луцьк. У середині – другій половині XV ст. право складу мав і Київ. Окремо існували соляні склади, які вже в XIV ст. були в Острозі, Володимирі, Луцьку та Львові [9]. Винагорода митників половиною від конфіскованої контрабанди пізніше була закріплена Богданом Хмельницьким в універсалі про стягнення мита з імпорту й експорту товарів від 21 квітня 1654 р.[15]

На практиці уникнення сплати мита й об'їзд митних комор мали масовий характер. Інколи порушники отримували допомогу від посадових осіб, які мали від того певну вигоду. Острозький купець Іван Плєскач регулярно уникав сплати митних поборів на Луцькій митниці, чим завдавав великої шкоди господарському скарбові. У жовтні 1608 р. луцькі митники затримали возного Криштофа Щуку, який у свідченнях показав, що об'їхав стороною шість міст і містечок у Київському та Волинському воєводствах, де були королівські митниці та митні прикоморки. Уже наприкінці XVI ст. митна стража не могла впоратися з покладеними на неї обов'язками. Щоб покращити її роботу, застосовувалися різні проекти. Наприклад, організовували мережі донощиків для інформування комори про купців, які мають намір оминати мито [3, с. 60].

Із XVII ст. поширюється державна практика запровадження державної монополії на право продажу окремих товарів. Ця практика поширюється в Англії, Франції, Іспанії, в імперії Габсбургів, Пруссії, Московському царстві, Османській імперії. Державна монополія категорично забороняла ввезення подібних імпортних товарів на власну територію. Наприклад російська влада до категорії монопольних товарів зарахувала селітру, вино хлібне, сіль, тютюн. У 1630–1640-х рр. в епіцентрі контрабандного промислу опинились купці Чернігово-Сіверщини, яка з 1618 р. відійшла до Речі Посполитої. Користуючись високими цінами

на монополні («казенні») товари на російській території, чернігівські купці намагались поширити нелегальну реалізацію тютюну та вина. В архівних документах за 1639 р. зазначалось: «... що литовські торгові люди домовлялись з московськими і спільно прокладали таємні дороги та облаштовували приховані місця торгу заповідними товарами» [16, с. 381–383].

Тривалий процес інкорпорації Гетьманської України до складу Російської імперії також загострив проблему контрабандної торгівлі між Гетьманщиною та власне російськими губерніями. Аналіз архівних джерел дає можливість упевнено наголосити, що одним із головних факторів, які призвели до формування контрабандного промислу, стало створення мануфактурного виробництва у першій чверті XVIII ст. Застосування протекційних заходів з метою захисту внутрішнього виробництва автоматично створило умови для поширення контрабанди. Різні митно-правові режими окремих територій імперії (у тому числі митна автономія Гетьманщини до 1754 р.), що склались історично, зіграли фатальну роль для всієї справи протекційної політики. Територіальна система створила таку величезну лінію митної охорони з анклавом, де діяли інші митно-правові норми, за якої справа боротьби з контрабандою ставала безперспективною. І цей фактор першої половини XVIII ст. підштовхував імперські урядові кола форсувати процес уніфікації митної системи в межах всієї імперії. Таким чином, територія Лівобережної України після втрати у 1754 р. митної автономії стає ареною боротьби з контрабандою.

Розвитку контрабанди у XVIII ст., безумовно, сприяли створення міжнародного ринку, поживлення торгівлі та технічний прогрес. Ще одним сприятливим фактором була традиція митних відкупів. Завдяки відкупам уряд не тільки позбавлявся клопотів з організацією митної мережі, але й отримував гроші наперед. Водночас уряд дистанціювався від проблеми боротьби з контрабандою, боротьбу з якою було перекладено на відкупників. Лише коли контрабанда набула таких масштабів, що навіть відкуп став збитковим (відкупники не змогли розрахуватися з державою), урядовці звернули увагу на цю проблему.

Із включенням Гетьманської України до імперського митного простору об'єктами контрабанди ставали, як правило, товари, на які

поширювались норми державної монополії, відповідно, і їх вільний продаж обмежувався; товари, що підлягали акцизному обкладенню, й це збільшувало їхню роздрібну ціну для населення; товари, ввезення або вивезення яких обмежувалось митними тарифами. Для українського споживчого ринку з 1750-х рр. такими товарами були: шовк, тютюн, юхта, швацькі голки, горілка, гральні карти, срібні рублі та золоті «ефимки» (вільноконвертована валюта XVIII ст.) [17, с. 13].

У складній ситуації на середину XVIII ст. опинилось Військо Запорозьке. До середини 1750-х рр. Військо Запорозьке проводило автономну фіскальну політику і керувалося у внутрішньому житті нормами звичаєвого права. Такий правовий статус дозволяв йому будувати відносини як з Гетьманщиною, так і з польськими королями, а потім російськими царями на особливих договірних умовах. Історичні події першої чверті XVIII ст. призвели до руйнації економічного укладу Війська. Ситуація почала виправлятися після повернення запорожців у 1734 р. із ханських володінь на Нижньому Дніпрі у свої традиційні місця та особливо з моменту призначення в 1750 р. гетьманом Лівобережної України К. Розумовського. Одночасно також відбулися зміни у митній сфері. З 1754 р., початку митної реформи в Росії, митний кордон Запорожжя починає співіснувати з російськими митницями. Запорожці стають тепер уже суб'єктами російського митного оформлення.

У цей період відбувається поступова трансформація господарської структури Запорожжя, економічний елемент починає переважати й домінувати над військовим. Значне місце займає торгівля та інші види комерційної діяльності. Серед головних торговельних партнерів Січі було Кримське ханство. Зростання товарності тваринництва та землеробства на Запорожжі зумовило збільшення ввезення до Кримського ханства продукції цих галузей господарства, що сприяло розширенню експортної торгівлі кримських портів. У той же час розвиток зовнішньої торгівлі Криму наштовхувався на труднощі через відсутність власної монети. Тому тут була в обігу золота або срібна монета турецька, західноєвропейська, російська. Торгівля велася за готівку або в кредит. Ціна товарів визначалася на турецькі піастри і російську срібну монету. У 1764 р. російський консул у Криму А. Никифоров доповідав урядові, що через Запорозьку Січ велика кількість срібних і золотих монет тече

в Крим і Туреччину, і запропонував покласти цьому край. Незабаром жалування запорожцям було переведено на мідні гроші, а вивезення срібних і золотих грошей за межі імперії суворо заборонено, у тому числі митним тарифом 1766 р. Однак гроші з Росії, як і раніше, вивозилися, тільки тепер уже контрабандним шляхом [19, с. 94–95]. Срібні «єфимки», тобто рублі, виконували роль вільноконвертованої валюти, а зважаючи на дефіцит срібла для карбування монети неконтрольоване їх вивезення створювало реальну загрозу для скарбниці XVIII ст. Таким чином, нелегальне вивезення срібної монети кваліфікувалось митним законодавством як контрабанда.

Одним із засобів боротьби з контрабандою було часткове або вибірково спрямоване припинення торгівлі. Періодично уряд «вилучав» із товарообігу деякі товари, які таким чином отримували статус контрабанди. Такі дії могли спричинитись політичними («митна блокада»), економічними (протекціонізм) або військовими факторами. Яскравим прикладом політичних причин може слугувати митна блокада революційної Франції в 1793–1796 рр., адже тоді вважались контрабандою не тільки будь-які французькі товари, але й подібні до них. Як один із способів запобігання контрабанди та інших порушень правил, перевезення товарів через державний кордон імперський уряд використовував практику реєстрації імпортованих товарів уже на території Російської імперії, для чого необхідним було визначення шляхів від митної установи до найближчого прикордонного міста для свідчення товарів [18, с. 6].

Упродовж XIX – початку XX ст. номенклатура товарів і предметів контрабандного промислу європейським митним кордоном Російської імперії дещо змінилась. Це стали споживчі продукти і товари, на які поширювалось акцизне законодавство (спирт, цукор, чай, сахарин), золотовалютні цінності та цінні папери, антикваріат та витвори мистецтва, зброя, вибухівка, а також друкарські верстати для таємного виготовлення підробних акцизних марок і друку нелегальної літератури.

Як приклад розглянемо ситуацію на південних митницях, в першу чергу, на Одеській. Про розміри контрабанди, яка провозилась через митний кордон, свідчать такі показники. Надходження коштів від продажу конфіскованих товарів становили в грудні 1819 р. – 240 руб.

асигнаціями та 75 руб. сріблом; у липні 1820 р. – 2580 руб. асигнаціями і 45 руб. сріблом [20, арк. 39]. Ці суми доречно порівняти з показниками митних зборів по Одеській митниці за ці ж роки: 1819 р. – 1413 739,06 руб., 1820 р. – 1365 549,12 руб. Для формування цілісного уявлення про обсяги контрабандних затримань звернемося до такого джерела, як «Ведомость о денежных наградах» по всіх митних округах Російської імперії з 1824 по 1837 рр. [21]. Згідно з відомостями ситуація виглядала таким чином: Радзивилівський – 1862 089,82 руб., Скулянський – 50108,71 руб., Ізмаїльський – 513,45 руб., Одеський – 11662,91 руб., Феодосійський – 307,09 руб., Керч-Єнікальський – 635,69 руб., Архангельський – 103 815,85 руб., Петербурзький – 1130 960,58 руб., Ревельський – 317 178,89 руб., Ризький – 817 161,92 руб., Лібавський – 268 582,33 руб., Юрбурзький – 1054 399,36 руб.

Можна побачити, що лідерами боротьби з контрабандою та по її надходженню були Петербурзький, Ризький, Юрбурзький та Радзивилівський митні округи. Абсолютним лідером у протидії контрабанді став Радзивилівський митний округ (територіально він охоплював правобережні українські губернії). І дійсно, найбільші обсяги нелегальних товарів надходили з Австрійської імперії. Про ступінь загрози на австрійській ділянці митного кордону свідчить факт залучення регулярних частин армії для допомоги митникам протидіяти проривам добре озброєних контрабандистів.

Результативність митниць Радзивилівського митного округу в другій чверті XIX ст. можна оцінити за показниками з конфіскацій контрабандних товарів. З 1829 по 1837 рр. показники з кількості конфіскацій по митницях були такими: Радзивилівська – 4134, Бердичівська – 157, Гусятинська – 1392, Дружпільська – 799, Волочиська – 656, Ісаковецька – 604 [22, арк. 21]. У прикордонних повітах Волинської та Подільської губерній ситуація з контрабандою загострюється після поразки польського повстання. Крім звичайної економічної контрабанди, додається ще й політична. Таємні польські організації, до складу яких входили і місцеві дворяни, регулярно отримували нелегальну літературу з австрійської Польщі [23, арк. 99].

Різке зростання активності контрабандистів спостерігається з другої половини XIX ст. При цьому австрійські військові починають

активно використовувати контрабандистів для виконання агентурних завдань військової розвідки.

Так, по Дружпільській митниці за період з 1 січня по 24 червня 1866 р. було затримано контрабандних товарів на суму 239 руб. 71 коп., заведено справ про конфіскацію товарів – 46. По трьох митницях (Радзивилівській, Волочиській, Дружпільській) і Збаражській митній заставі зафіксовано 1747 випадків затримання контрабандних товарів за 1878 р., 1886 – за 1879 р. при цьому збройних опорів у 1878 р. було 3 (вбито двох контрабандистів, поранено одного), в 1879 – 1 (поранено одного). Протягом 1878–1879 рр. затримано контрабандистів без опору з їхнього боку 2504 осіб. У 1882–1883 рр. у митних установах Волинської губернії 5755 разів затримували контрабандний товар. Під час затримки зафіксовано 3 збройні опори, в яких одного контрабандиста вбито, трьох поранено. Затриманих без опору контрабандистів було 3305. По Подільській губернії у 1883–1884 рр. затримано без опору контрабандистів 1283, затримувались контрабандні товари 2537 випадків. Аналіз статистичних показників свідчить, що найпоширенішим контрабандним товаром на Правобережжі був спирт. По Волочиській митниці протягом травневої третини 1900 р. заведено 30 конфіскаційних справ на суму 374 руб. 50 коп.; по Ісаковецькій митниці за травневу третину 1908 р. – 73 конфіскаційні справи на суму 497 руб. 39 коп. [4, с. 280].

До переліку найбільш поширених контрабандних товарів, крім спирту, входили: хустки вовняні і шовкові, сукно, готовий одяг, одяг з бавовни, дрібні промислові речі. Але їх кількість у порівнянні із спиртом і сахарином була незначною і реалізовувалась серед населення в прикордонній смузі на відстані до 21 версти в глибину від митного кордону.

Стосовно південних митниць, і особливо Одеської, то номенклатура контрабандних товарів на початку ХХ ст. майже не змінилась порівняно з ХІХ ст. Згідно зі звітом начальника Південного митного округу за 1910 р. предмети контрабанди становили: срібні та золоті монети, сукно, костюми чоловічі, вовна, вогнепальна зброя, сахарин. Згідно зі звітом за 1910 р. підрозділами Ізмаїльської прикордонної бригади проведено 20 затримань, затримано 36 чоловік, оцінка нелегального

товару дорівнювала 124 руб. Службовцями митниць Південного митного округу за 1909 р. проведено 32 затримання з 23 затриманими, товари оцінені на 256 руб. У 1910 р. здійснено 87 затримань контрабанди, затримано 106 чоловік, вартість контрабандного товару становила 367 руб. [24, арк. 60].

Протидія контрабандному промислу в прикордонних губерніях ускладнювалась тим, що для значної частини населення цей промисел був основним заняттям. Тому поширеним методом боротьби з контрабандистами на початку ХХ ст. стає практика вербування інформаторів з місцевого населення.

Губернатори, міністерство фінансів, митні установи усіяко заохочували «донощиків», які інформували владні структури про ті чи інші прояви контрабанди. Премії за затримання контрабанди виділяла навіть Київська міська дума. Так, бюджетом міста на 1901 р. було передбачено асигнування в сумі 500 руб. «за виявлення контрабандного м'яса» [4, с. 282]. Ця велика за тогочасним грошовим курсом сума була призначена для заохочення осіб, які фіксували й доповідали міській думі про факти незаконного ввезення та реалізації великих партій м'яса з Австрійської Польщі.

В Лівобережній Україні регіональним різновидом контрабанди в останній чверті ХІХ ст. стають прикраси з коралів. Корали надходили контрабандою з території Австро-Угорщини поширювались в українських губерніях і користувались великим попитом серед жінок. Центром поширення контрабандної коралової біжутерії стали Харків, Полтава та Суми. Реалізація контрабандної біжутерії здійснювалась через мережу крамниць, а також ярмарки. Так, у Харкові були викриті реалізатори контрабанди – це власник крамниці Заморський, у Полтаві – місцеві купці 2-ї гільдії Г. Львовський, Ш. Парижер, Я. Зекель. Тому 1883 р. харківські митники, за згодою полтавського губернатора, взяли під свій контроль Іллінський ярмарок у Полтаві та всі місцеві крамниці. В Сумах поширювали контрабандні прикраси власники крамниць Черняєв та Кафко. Також створювались злочинні групи з митників та купців, які спеціалізувались на реалізації контрабандних товарів. Ця група організувала нелегальне ввезення коштовних галантерейних товарів, їх реалізація проходила в торгових точках Одеси та

Криму. Крім текстилю, контрабандно завозили посуд з порцеляни, одяг, білизну, взуття, дитячі іграшки [25, с. 83].

Частина товарів, що ввозилась із-за кордону, починаючи з 1870-х рр., зараховувалась міністерством фінансів до «особенных товаров», які поділялися на три категорії: заборонені до ввезення; ввезення яких було обмежене; товари, ввезення яких контролювалося відповідними владними структурами.

До першої групи товарів належали отруйні та вибухові речовини, революційна література (книги, газети, журнали, листівки). До другої – продовольчі та промислові товари, які в достатній кількості вироблялися на теренах Російської імперії. До третьої – зброя (у тому числі мисливська), боєприпаси, поліграфічне обладнання, друкарські машинки, електротовари, лікарські препарати [26].

Великого значення протягом другої половини XIX ст. набула боротьба зі зниженням митної вартості товарів. Поруч із декларуванням товарів не своїм найменуванням зниження митної вартості стало в цей період одним із основних методів ухилення від сплати митних платежів.

У 1913 р. вартість усієї затриманої в Російській імперії контрабанди дорівнювала 729 338 руб., а її середньорічні показники на західних кордонах становили до I світової війни 350 тис. руб. Ринкова ціна товару в прикордонній смузі була приблизно на 25 % вища від вартості, що встановлювалася державою (по мірі віддалення від кордону ціни на іноземні товари ще зростали). Враховуючи, що затримана контрабанда становила приблизно 8–10 % від усього нелегального імпорту (за правилами підрахунку контрабандного товару), можна припустити, що реальна ціна нелегального товару була разів у 10–11 вищою від зазначених цифр. Це означає, що щорічно на ринок країни надходило товару на суму приблизно 7 млн руб., який не обкладався жодними податками [4, с. 285].

Але слід враховувати, що ці показники є максимальними і припадають на індустріальні роки, тому що існує закономірність: з підвищенням рівня споживання та купівельної спроможності, а також інтеграцією країни до світової торгівлі обсяги неформальної торгівлі зростають. Що стосується XIX ст., то відповідно обсяги контрабандних операцій були нижчі.

Драматичні події 1918–1920-х рр. на території України і в першу чергу економічний колапс, який став результатом руйнування промислової, фінансової систем, запровадження військово-адміністративних методів управління економікою, природно, породив вибуховий розвиток контрабандної торгівлі.

У роки I світової та наступних воєн економіка України зазнала великих збитків. Виплавка чавуну становила – 0,8%, виробництво паровозів – 9,9%, видобуток вугілля – 18,4% довоєнного рівня. У стані глибокого занепаду перебували також провідні галузі легкої та харчової промисловості. Так, цукрові заводи України, які в довоєнні часи виробляли 85 млн пудів цукру, в 1920 р. випустили лише 4 млн пудів, близько 4,8% зазначеного рівня. Виробництво паперу та картону становило 0,4% довоєнного рівня. Обмеженість товарообігу у 1920–1921 рр. досягла максимуму. На внутрішньому ринку відчувався справжній товарний голод, що й спричинило хвилю контрабанди.

У 20-ті рр. контрабанда в Україні набула нечуваних розмірів. Якщо в 1913 р. середньорічні показники на західних кордонах становили 350 тис. крб., то 1922–1923 господарському році на українській ділянці європейського кордону СРСР лише за попередньою вартістю було затримано товарів на суму 2 282 307 крб. (за іншими джерелами – 3 240 914 крб.), у 1924–1925 р. – на суму 3 885 217 крб. (6 513 120 крб. за іншими джерелами). Ринкова ціна товару в прикордонній смузі була приблизно на 25% вищою від вартості, що встановлювалася державою (в міру віддалення від кордону ціни на іноземні товари ще зростали). Ураховуючи, що затримана контрабанда становила приблизно 8–10% від усього нелегального імпорту, можна припустити, що реальна ціна була 10–11 разів вище означених цифр [27, с. 410–411].

Державні організації, що мали право здійснювати експортно-імпортні операції, не могли повною мірою задовольнити потреби населення в певних видах товарів. Це призвело до того, що контрабандним шляхом увозився також і товар, який офіційно закуповувала держава за кордоном. У 1923 р. відсоток контрабандного товару по відношенню до товару, що імпортувався легальним шляхом, становив: парфумерія – 34%, спиртні напої – 91%, галантерейні вироби – 47%, фотографічний папір – 106%, трикотаж – 539%, тютюн – 629%, опій – 990%, сахарин – 4118%.

Була й так звана «напівлегальна» контрабанда у вигляді посилок громадянам СРСР з-за кордону від родичів та колег, що виїздили у від'їждження.

Контрабандисти вміло використовували таку можливість отримання контрабандного товару з-за кордону. Вони створювали розгалужену мережу так званих агентів, якими виступали родичі, знайомі, на ім'я яких надходили посилки з-за кордону без особового дозволу. Інколи контрабандисти мали близько 100 осіб таких агентів. Таким чином вони отримували товари іноземного виробництва для продажу без сплати додаткових зборів [27, с. 416].

У той же час посилення заходів протидії контрабанді давали позитивні результати. За 11 місяців 1924 р. на українській ділянці кордону загалом було затримано контрабандного товару на суму 1 млн 140 тис. крб. Найбільша кількість затримань припадала на українсько-польський кордон – 6993 (близько 70%) на суму близько 607 тис. крб. За той же проміжок часу на українсько-чорноморській ділянці було зареєстровано 1060 затримань (122 301 крб.), у Київському районі – 1668 (250 488 крб.), у Харківському – 467 (131 892 крб.) [27, с. 417].

Для протидії контрабандистам використовувалися різні методи: затримання на кордонах, масові операції-рейди по вилученню контрабанди з квартир та магазинів, створення спеціальних загороджувальних загонів у місцях провезення товару, нагляд за особами, що підозрювалися у протиправній діяльності, перлюстрація кореспонденції, агентурне проникнення та ін. Створювалася й мережа інформаторів у прикордонних селах.

Одночасно посилювались правові механізми протидії контрабанді. З квітня 1926 р. всі повноваження, пов'язані з запобіганням контрабанді, концентрувались в органах ОДПУ. У тому числі право на позасудове заслання або утримання у виправних таборах контрабандистів терміном до трьох років. У випадку застосування зброї контрабандистами під час затримання ОДПУ надавалось право позасудової розправи, у тому числі на розстріл.

Відбувається одночасно і вдосконалення кваліфікації контрабанди як злочину. У Кримінальному кодексі УСРР в редакції 1927 р. ст. 114 визначала контрабанду як переміщення через державний кордон

цінностей, майна та інших предметів повз митні установи, або через митниці, приховавши їх від митного контролю, тобто без сплати мита. Контрабанда розподілялась на просту – покарання в адміністративному порядку, та кваліфіковану – покарання у кримінальному порядку. А 25 лютого 1927 р. ЦВК і РНК СРСР відповідною постановою зарахували контрабанду до державних злочинів [28]. Одночасно впорядковувалась нормативна діяльність самого Головного митного управління, а також митниць. Йдеться про такі накази ГМУ від 31 січня, як про затвердження «Інструкції про стягнення мит і митних зборів та штрафів за контрабанду й інші порушення митних постанов»; наказ Наркомторгу СРСР «Про заборону примусового стягнення штрафів за контрабанду із зарплатні робітників та службовців» від 23 січня. У лютому – накази ГМУ «Про порядок реалізації конфіскованих контрабандних товарів» від 1 лютого, «Про преміювання опосередкованих затримувачів контрабандних товарів і предметів, виявлених під час митного огляду» від 23 лютого, «Про штрафи за контрабанду валютних цінностей» від 28 лютого [6, с. 252–253].

Урядові заходи економічного, адміністративно-кримінального, організаційного характеру дали змогу на початку 1930-х рр. переломити ситуацію в бік позитивних тенденцій протидії контрабанді. Так, якщо обсяг контрабанди в 1933 р. прийняти за 100 %, то вже у 1934 р. він становив – 73 %, 1935–45 %, 1936–22 %. У грошовому еквіваленті це дорівнювало в 1930 р. – у середньому 15 млн руб., у 1931–1932 рр. – 26 млн руб., а вже у 1936–6 млн руб., у 1937 р. – 5,8 млн руб.

Наприкінці 1950-х рр. кардинально змінюється характер контрабанди. Створена в СРСР система охорони державного кордону, а також відсутність ресурсної бази на той час для масової контрабанди трансформують її у дрібну, побутову. Державна власність у сфері виробництва і монополія у зовнішній торгівлі виключали організацію великих потоків промислової контрабанди.

Тим більше, з 1949 р. СРСР розпочав процес створення соціалістичного аналога Європейського економічного співтовариства – це організація країн економічної взаємодопомоги (КЕВ), до якої увійшли соціалістичні країни Східної Європи, крім Югославії. У питаннях митного співробітництва взято курс на уніфікацію митних правил країн цієї

організації. У 1962 р. в Берліні укладено багатосторонню угоду про співробітництво і взаємодопомогу з митних питань серед соціалістичних країн, 1968 р. ратифіковано угоду про уніфікацію норм у пасажирському сполученні між учасниками КЕВ. Згідно з угодою багаж класифікувався як «речі особистого користування», «речі споживання», «подарунки і куплені предмети». Встановлювався ліміт безмитного ввезення і вивезення. Для координації співробітництва митних відомств соціалістичних країн скликався щорічний дорадчо-консультативний орган – конференція керівників митних управлінь країн КЕВ. Таким чином, СРСР намагався йти шляхом створення митного союзу соціалістичних країн і на початковому етапі використовувалась так звана секторальна інтеграція, що супроводжувалась усуненням торгових бар'єрів у питаннях виробництва в багатьох секторах економіки. Таким чином, уніфікація цінової політики, держпланування в межах цієї організації також унеможлиблювали промислову контрабанду у великих обсягах [29, с. 290]. У подальшому одним із «популярних» контрабандних товарів стає фурнітура відомих закордонних виробників для нелегального виготовлення та реалізації контрафактної продукції в СРСР.

У 1964 р. набула чинності чергова редакція Митного кодексу, де в ширшому аспекті визначалось поняття контрабанди. Так, поряд із переміщенням поза митними установами прихованих від митного контролю предметів і заборонених до ввезення та вивезення товарів контрабандою вважались предмети, переміщені з використанням підроблених митних документів, ті, що провозились під фальшивим найменуванням, не задекларовані. А також художні та валютні цінності, зберігання іноземних вантажів у кількості, що перевищує звичайну норму для свого споживання, якщо власник не довів законне право на їх отримання. Як контрабанда кваліфікувались товари, придбані за нелегально вивезену валюту та куплені внаслідок укладення бартерних операцій.

Протидія митних органів СРСР контрабанді, у тому числі в митницях Головного митного управління на території України зводилась до завдань виявлення лише на стадії її переміщення через митний кордон і лише в межах митного поста. Завдання з виявлення осіб, причетних

до контрабанди на стадії виникнення замаху, підготовки та організації, з метою попередження злочину і подальшого розкриття злочинців залишалось поза компетенцією радянських митників.

А відродження великої промислової контрабанди, яка безпосередньо впливала на бюджет країни, добробут місцевої економіки розпочинається на початку 1990-х рр., коли з розпадом СРСР починаються бурхливі події розбудови ринкової економіки.

Аналіз еволюції історії контрабанди і протидії цьому явищу уможлиблює зробити такі висновки. З початком розвитку в історії людства промислового виробництва та поширення торгівлі в світі виникає проблема небажання ділитися митними податками з державою. Якщо в середньовічному суспільстві ця проблема була турботою ремісничних та торгових приватних корпорацій, то вже в індустріальну добу на протидію контрабанді держави витрачають величезні ресурси. Водночас можна стверджувати, що контрабанда є своєрідною відповіддю споживчого ринку на такі явище, як адміністрування ціни, сувора регламентація торгівлі, дефіцит товарів і т. ін. Крім того, на початку XIX ст. контрабанда стає елементом міждержавної боротьби, набуваючи політичного значення. Чудовий приклад – це система торгових блокад під час наполеонівських війн. Коли різні блокади породжували контрабандні контрблокади, які заохочувались урядами.

Список використаних джерел

1. Про митну справу в Українській РСР : Закон Української РСР від 25.06.1991 р. № 1262-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 44. Ст. 575.
2. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. Ст. 552.
3. Пачкар. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. Київ : Наукова думка, 1975. Т. 6. URL : <http://sum.in.ua/s/pachkar>
4. Бакуняр. Словарь української мови: в 4-х т. / за ред. Б. Грінченка. Київ, 1907–1909. Т. 1. URL: <http://ukrlit.org/slovnyk/%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D1%83%D0%BD%D1%8F%D1%80>

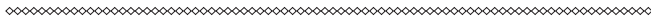
5. На Банковій оцінили втрати від контрабанди. *Дзеркало тижня*. 26.07.2021 р. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/na-bankovij-otsinili-vtrati-ukrajini-vid-kontrabandi.html>
6. Впровадження та розвиток митної мережі на півдні України (остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.) : збірник документів та матеріалів / за ред. П.П. Падуна, В.В. Ченцова ; автори-упорядники: Ю.В. Головка, В.В. Ченцов. Дніпропетровськ : АМСУ, 2002. 465 с.
7. Історія митної справи в Україні / за ред. В.В. Ченцова ; авт. кол. : Д.В. Архірейський О.О. Дячок, В.Г. Віноградов, К.М. Колесников, О.В. Морозов Київ : Знання, 2006. 370 с.
8. Історія митної діяльності: Україна в європейському контексті : наукове видання / за ред. В.В. Ченцова ; авт. кол.: К.М. Колесников, Д.В. Архірейський, О.О. Дячок, О.В. Морозов, С.В. Шуляк. Одеса : Пласке, 2010. 541 с.
9. Морозов О.В. *Митна система Російської імперії в українських губерніях XVIII – початок XX ст.* Дніпропетровськ : АМСУ, 2011. 316 с.
10. Колесников К.М. Митні відносини в Північному Причорномор'ї римської доби: проблеми інтерпретації. Дніпропетровськ : АМСУ, 2012. 363 с.
11. Архірейський Д.В. Радянська митна служба міжвоєнної України. Дніпропетровськ : АМСУ, 2013. 290 с.
12. Головка Ю.І. Митні установи Південної України в системі зовнішньої (Азово-Чорноморської) торгівлі 1775–1819 рр. *Історія торгівлі, податків та мита* : зб. наук. пр. першої школи семінару / за ред. О.О. Дячка. Дніпропетровськ : АМСУ, 2007. С. 105–117.
13. Дячок О.О. Захист інтересів господарського скарбу в дипломатичних зносинах Великого князівства Литовського. *Економічна безпека держави в умовах інтеграції до світового інтеграції до світового співтовариства* : матеріали міжнарод. наук.-практ. конф. Дніпропетровськ : АМСУ, 2005. С. 31–33.
14. Дячок О.О. Нормативно-правове регулювання митних відносин у Великому князівстві Литовському XVI ст. *Український історичний журнал*. 2013. № 1. С. 29–39.
15. Горобець В. Юридичні засади торгівлі Війська Запорозького Низового доби Нової Січі. *Наукові записки* : збірник праць молодих вчених та аспірантів. Т. 21. Київ, 2010. С. 101–117.
16. Коцан Р. Боротьба з контрабандою на радянсько-польському кордоні у 1921–1939 роках. *Історико-політичні проблеми сучасного світу* : збірник наукових статей. Чернівці, 2017. Т. 35–36. С. 192–201.

17. Курильчук Н. «Олевське прикордоння» після Ризького миру: проблеми кордону і людські долі. *Інтермарум: історія, політика, культура*. 2021. Вип. 9. С. 60–80.
18. Марчук В. Нелегальний товарообіг на «волинській» ділянці польсько-радянського кордону в 1920–1924 роках. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. Острог, 2020. Вип. 30. С. 14–20.
19. Dollinger Philippe The German Hansa. *Stanford university press*. Stanford, California, 1970. 502 p.
20. Гвоздик-Прицак Л. Економічна і політична візія Богдана Хмельницького та її реалізація в державі Військо Запорозьке. Київ : ТОВ «Видавництво «Обереги», 1999. 2016 с.
21. Кулаковський П. Чернігово-Сіверщина у складі Речі Посполитої (1618–1648 рр.). Київ : Темпора, 2006. 496 с.
22. Морозов О.В. Історія боротьби з контрабандою в українських губерніях (остання чверть XVIII – початок XX ст.). *Грані*. 2011. № 3. С. 12–16.
23. Державний архів Херсонської області. Ф. 14. Оп. 1. Спр. 430. Арк. 6.
24. Пилипенко С.М. Зовнішня торгівля Кримського ханства у 40–70-ті роки XVIII ст. *УІЖ*. 1996. № 6. С. 92–96.
25. Державний архів Одеської області (ДАОО). Ф. 88. Оп. 1. Спр. 368. Арк. 39.
26. Центральний державний історичний архів України у м. Київ (ЦДІАУК). Ф. 442. Оп. 788а. Спр. 164. Арк. 22–23.
27. ЦДІАУК. Ф. 442. Оп. 45. Спр. 156. Арк. 56.
28. ДАОО. Ф. 247. Оп. 1. Спр. 47. Арк. 60.
29. Дейнеко С.М. Аналіз контрабанди у складських митницях півдня Російської імперії кінця XIX – початку XX ст. *Історія торгівлі, податків та мита*. 2011. № 2. С. 82–86.
30. Державний архів Київської області. Ф. 2. Оп. 23. Спр. 3. Арк. 2, 9, 19, 21, 43.
31. Гнітко С. Боротьба з контрабандою в Україні у 20-ті роки. *З архівів ВУЧК–ГПУ–НКВД–КГБ*. 2000. № 2/4(13/15). С. 410–423.
32. Уголовный Кодекс УССР в редакции 1927 г. Текст с постатейными разъяснениями из циркуляров и постановлений Наркомюста и Верховного Суда УССР. Харьков, 1927.
33. Морозов О.В. Історія митної справи та митної політики в Україні (V ст. до н.е. – 1991 р.). Дніпропетровськ : АМСУ, 2005 р. 315 с.

Розділ 2

БОРОТЬБА

З МИТНИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ В ЧАСИ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ НАРИС

Митна справа в Україні сягає віків. Та, мабуть, один із найскладніших етапів життєдіяльності української митниці – період її відродження, організації та становлення. Відродження митної справи в Україні почалося у 1991 році, в умовах прагнення народних мас до будівництва незалежної держави, й було законодавчо закріплене у грудні того ж року прийняттям Митного кодексу та створенням Державного митного комітету України. Завершення цього багатопланового процесу відбувалось практично в кінці 1993 – на початку 1994 рр., після встановлення митного контролю по всьому периметру державного кордону України. Можна стверджувати – це були гранично спресовані буремні роки, кожен із яких, за його історичним виміром, можна вважати етапним.

Складність ситуації посилювалася тим, що поставлені завдання необхідно було виконувати терміново, не зважаючи на відсутність чітко визначених кордонів, нестачу професійно підготовлених кадрів, а також брак необхідної техніки, транспорту, недосконалість митної інфраструктури.

Дуже складною була ситуація на кордоні. На штурм рубежів країни на початку 90-х рвалися не лише відомі тепер усій Європі «човники», але й чисельні комерційні й навіть державні структури, які, всупереч економічним інтересам України, намагалися вивозити за кордон великі партії стратегічних матеріалів, сировини, продовольства, ліків. Між тим, молода митна служба опановувала довжелезний державний кордон, обираючи місця для розташування пунктів пропуску та митних постів. Митники встановлювали саморобні шлагбауми, перекривали

шляхи контрабандистам, ризикуючи життям, відстоювали інтереси і матеріальні цінності нашої країни.

Упродовж обмеженого часу вдалося розгорнути мережу митних органів і пунктів пропуску на кордонах з Республікою Молдова, Російською Федерацією і Республікою Білорусь, організувати десятки нових митниць у внутрішніх регіонах держави. Завдяки наполегливій праці працівників Державного митного комітету України, за підтримки органів державної влади було відкрито автопереходи і створено підрозділи митної служби на залізничних станціях, започатковано митний контроль у міжнародних аеропортах, вжито заходів до вдосконалення митного режиму на морських суднах зарубіжного плавання.

Вже протягом першого року роботи Держмиткому було засновано інформаційно-аналітичний центр, відомчі навчальні курси, закладено основи комп'ютеризації та технологічного забезпечення митних органів. Після вступу України у Всесвітню митну організацію (листопад 1992 року) ширилася партнерська співпраця Держмиткому з митними службами провідних країн планети. Реальна допомога зарубіжних колег сприяла подальшому розвитку митної служби, впровадженню у практику митного контролю та організації боротьби з контрабандою.

Результативно працювали заново створені в митницях підрозділи по боротьбі з контрабандою і порушенням митних правил (у радянські часи таких підрозділів не було). З урахуванням криміногенної ситуації в Україні та оперативної обстановки у прикордонні, Держмиткомом у взаємодії з колегами з МВС, СБУ, Прикордонних військ було опрацьовано нові концептуальні підходи до організації боротьби з організованими злочинними угрупованнями, що спеціалізувалися на переміщенні через кордон наркотиків, зброї, валюти, культурних цінностей.

Україні, законів України «Про державний кордон України», «Про Прикордонні війська України». Головною ж метою КП було визначено 16 грудня 1993 року Президент України Леонід Кравчук видав Указ «Про Комплексну програму розбудови державного кордону України».

В основу Програми було покладено концептуальні норми і положення Конституції України, Митного кодексу забезпечення територіальної цілісності держави, недоторканності її кордонів.

Значне місце у Комплексній програмі було присвячене створенню національної системи підготовки кадрів митної служби. Планувалося створити систему підготовки працівників митних органів, яка б забезпечувала формування висококваліфікованих спеціалістів митної справи усіх категорій і спеціальностей, у тому числі у сфері боротьби з контрабандою.

Центральною навчальною та науковою структурою системи підготовки працівників митних органів була визначена Митна академія, котра мала взяти на себе функції підготовки і перепідготовки висококваліфікованих кадрів митної системи, а також виконання науково-дослідних робіт за окремими напрямками митної діяльності.

Держмитком, Держкомкордон, особливо на першому етапі виконання Комплексної програми, докладали значних зусиль до втілення в життя цього програмного документа. Протягом 1994–1995 рр. за тимчасовими схемами було закладено 29 автомобільних ПП. На залізничних пунктах пропуску було організовано 18 митних підрозділів, які цілодобово забезпечували митне оформлення поїздів, вантажів і пасажирів. Реконструйовано 10 адмінбудинків та 4 міжнародних пункти пропуску («Шегині», «Порубне», «Ягодин», «Рава-Руська»). Налагоджено митний контроль у більшості аеропортів, удосконалено митний режим на суднах міжнародного плавання. У цілому робота з будівництва нових, реконструкції та технічному переобладнанню діючих ПП та адмінбудинків митних установ велася на 92 об'єктах.

Велике значення Держмитком надавав Комітету організації боротьби з контрабандою та ПМП. Йшлося, насамперед, про укомплектування новостворених спецпідрозділів щодо боротьби з контрабандою кваліфікованими і надійними кадрами. В Києві, Харкові, Одесі, Ужгороді та Львові були організовані короткотермінові курси підготовки працівників спецпідрозділів, дізнавачів, кінологів, а також інспекторів митниць, митних постів і пунктів пропуску, які впродовж 1993 року підготували близько 400 працівників митної системи. Вжиті заходи виявилися результативними. Протягом 1993 року було порушено 467 справ по контрабанді та 14 824 справи про ПМП на загальну суму понад 78 млрд купоно-карбованців. На суму 21,2 млрд карбованцевого еквіваленту було вилучено іноземної валюти. Майже в кожній

митниці створено кінологічні групи, за участю яких помітно активувалася робота з вилучення наркотиків. Протягом 1993 року було затримано 30 кг амфітамінів, 33 кг марихуани, понал 400 кг макової соломки, інші наркотичні засоби. Виявлено і конфісковано чимало стратегічних матеріалів, зброї, культурних та історичних цінностей.

Розбудова демократичної правової держави потребувала послідовного дотримання законності та правопорядку, рішучого подолання корупції, злочинності та правопорушень. У червні 1993 р. делегація ДМКУ разом із провідними співробітниками ВМО та національних митниць взяла участь в опрацюванні антикорупційного акта Всесвітньої митної організації, який отримав назву «Декларації ВМО щодо доброчинності в митниці» (сесія ВМО, яка затвердила цей акт, відбулася в місті Аруша (Танзанія). Автори Декларації проголосили, що митниця є необхідним інструментом ефективного керівництва економікою і одночасно відіграє життєво важливу роль у боротьбі з контрабандою. Однак на виконання важливих функціональних обов'язків митниці негативно впливає корупція. В Декларації вперше в міжнародній практиці визначено, якої великої шкоди зовнішній торгівлі, й зокрема митній справі, завдає корумпованість тієї чи іншої ланки митної системи.

Досить складною протягом 1993 р. залишалася також ситуація на західних рубежах нашої держави. Перед працівниками прикордонних з Польщею, Угорщиною та Румунією митниць було поставлене завдання не допустити вивезення продовольчих товарів за межі нашої держави. Адже масштаби контрабанди 1992–1993 рр. були вражаючими. Створені поспіхом різні кооперативи й фірми автомашинами, залізничним і морським транспортом намагалися перемістити на Захід десятки й сотні тонн металів і нафтопродуктів, тисячі кубометрів деревини, зерно, цукор, інші дефіцитні на той час товари.

Держмитком, керівники митниць намагалися робити все можливе для стримання потоків контрабанди. На місця з центрального апарату відряджалися кращі спеціалісти, спрямовувалася дефіцитна контрольна апаратура, транспорт, засоби зв'язку.

Організація нових митних установ на Сході та Півночі держави проходила у важких умовах. Не було ні відповідно підготовлених кадрів, ні приміщень для митниць і митних постів, ні належного обладнання

для здійснення митного контролю, ні облаштованих під'їзних доріг до пунктів пропуску. Керівництво Служби, начальники митниць по кілька тижнів не залишали прикордонних регіонів, погоджуючи з місцевою владою та прикордонниками місця дислокації пунктів пропуску, їх облаштування та впорядкування шляхів.

Ще одна вельми болюча проблема – кадри. Новостворені митниці треба було терміново укомплектувати, а потрібних фахівців не було. Якщо на посади інспекторів ще можна було дібрати та навчити деяких сільських спеціалістів, учителів, колишніх правоохоронців, то знайти фахівців середньої ланки – начальників постів, відділів, секторів – було майже неможливо.

Значним кроком уперед у справі протидії контрабанді стала організація відділів по боротьбі з контрабандою та ПМП в усіх митницях України. Створення цих структурних підрозділів (на 1993 р. в них працювало по 6–8 оперативників) сприяло підвищенню ефективності правоохоронної роботи митних установ, дало можливість більш раціонально використати кадрові ресурси митниць, активніше протидіяти злочинним елементам і, як наслідок, збільшувати надходження до державної скарбниці.

1993 рік став роком рішучого наступу Української митниці на наркозлочинців. Держмитком та його колегія надавали справі протидії наркозлочинності принципово важливого значення. Більше того, відповідальне ставлення Держмиткому України до організації боротьби з наркобізнесом було викликано зобов'язаннями нашої держави, що випливали з конвенцій ООН з протидії наркозлочинності 1961 і 1988 рр. У багатьох митних установах у складі спецпідрозділів створюються сектори щодо боротьби з наркозлочинністю. Водночас було розгорнуто навчання митників з цієї тематики. На основних каналах нелегального переміщення наркотиків посилено кінологічні служби. В результаті вжитих заходів уже протягом 1993 року вдалося затримати близько 4 кг гашишу, 33 кг марихуани, 30 кг амфетамінів, 434 кг макової соломки, інші наркотичні засоби. Кращих результатів у боротьбі з наркобізнесом домоглися Амвросіївська, Вадул-Сіретська, Чопська, Чернігівська митниці. Спецпідрозділи митниць почали діяти більш активно і цілеспрямовано, помітно підвищувався професійний рівень дізнавачів-митників, збагачувався їхній досвід.

Однією з важливих функцій митних органів протягом дев'яностих років був контроль за дотриманням законності під час провадження справ про ПМП та провадження дізнання у справах про контрабанду. Перед працівниками спецпідрозділів було поставлено завдання всебічно аналізувати структуру й напрями руху контрабандних товарів; зосередити зусилля митників на виявленні та вилученні наркотиків, зброї, культурних цінностей, валюти, дорогоцінних металів. Митниці мали поставити надійний заслін незаконному вивезенню за межі України стратегічних і підакцизних товарів (алкогольних виробів, сигарет та ін.). При цьому питання протидії контрабанді та митним правопорушенням перебували під безпосереднім контролем Голови Комітету.

Економічне становище України в середині 90-х рр. було досить складним. Державний сектор економіки залишався некерованим, заробітки падали, ціни зростали; торгівля, у тому числі й зовнішня, занепадала. Фінансування економіки та соціальних програм наближалось до нуля. Ширилася злочинність, у тому числі й контрабанда.

У таких умовах керівництво держави вимагало від митних органів максимально збільшити надходження від митних платежів, активізувати протидію контрабандній діяльності, посилити боротьбу з корупцією та іншими протиправними діями серед працівників Комітету. В митних органах почалися системні кадрові зрушення.

З метою збільшення митних надходжень у бюджет була переглянута система пільг, що надавалися в процесі зовнішньоекономічної діяльності. В основному, йшлося про підприємницькі структури, котрі користуючись системою преференцій, що надавалися чорнобильським фондам, а також підприємствам з іноземними інвестиціями, які під час здійснення експортно-імпорتنих операцій ухилялися від сплати в скарбницю значних сум мита та податків. При цьому вони широко використовували лазівки в законодавчій базі, котрі саме й визначили механізм надання тих чи інших пільг.

Другим кардинальним зрушенням, яке характеризувало діяльність нового керівництва Комітету, стали структурні зміни митної системи держави: створення на базі Держмиткому Державної митної служби України та ліквідація інституту територіальних митних управлінь (ТМУ) зі створенням на їх основі регіональних митниць.

Досвід роботи ТМУ засвідчив, що ці структурні формування, які мали відігравати роль середньої ланки між ДМК України та митницями, не виправдали себе. Вони практично були відсторонені від інформаційно-аналітичної роботи, не займалися цілеспрямованою боротьбою з контрабандою.

Після узгодження всіх питань, пов'язаних із наступною реорганізацією митних органів, 29 листопада 1996 року Президентом України було видано Указ «Про Державну митну службу», яким, зокрема, визначалося «Утворити на базі Державного митного комітету України, територіальних митних управлінь, митниць та інших митних установ України, що ліквідуються, Державну митну службу України та її органи – регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління та організації». Цей акт було ще раз підтверджено в Положенні про Державну митну службу України, затвердженому Указом Президента України від 8 лютого 1997 року. Ст. 6 Положення встановлюється, що «Держмитслужба здійснює свої повноваження безпосередньо та через регіональні митниці, митниці, спеціалізовані митні управління та організації».

У процесі подальшої структуризації митних установ було ліквідовано близько ста митних постів (кількість останніх зменшилась майже на 40 відсотків). Водночас структуризація 1996–1997 рр. дала можливість не лише впорядкувати управлінську вертикаль митної галузі але й значною мірою ліквідувати паралелізм у діяльності підрозділів центрального апарату Служби, регіональних митниць і митниць. Штатний потенціал колишніх територіальних управлінь переміщувався в головну сферу діяльності митних органів – оперативну роботу.

У цілому, нова структура митної служби, що склалася на кінець 1996 року, відповідає загальноприйнятим міжнародним стандартам. І все ж потребувала певного коригування, насамперед, у сфері недопущення паралелізму й дублювання діяльності окремих підрозділів.

Перед митною службою також гостро стояла проблема вдосконалення нормативної бази, у тому числі й у сфері боротьби з контрабандою. Йшлося, зокрема, про підготовку нового Митного кодексу. Кодекс 1991 року, який у багатьох випадках дублював норми й положення останнього Митного кодексу СРСР 1991 року, лише стримував розвиток ринкової економіки молодій державі.

У травні 1996-го року проєкт нового Кодексу було подано на розгляд урядові, який, згідно з існуючим порядком, надіслав його на розгляд у 21 міністерство й відомство України. Нарешті, у серпні 1997 року проєкт Митного кодексу України був поданий на розгляд у Верховну Раду.

Проєкт Кодексу у грудні 1998 року був розглянутий вищим законодавчим органом України. Однак пробитися на законодавче поле новому Кодексові не вдалося. Депутати заблокували й вилучили чи не найважливіший розділ законопроєкту щодо надання митним органам права займатися оперативно-розшуковою діяльністю, не погодилися із визнанням митної служби правоохоронним державним органом, і тим самим знову позбавили митників можливості використовувати ефективні методи боротьби зі злочинністю.

Парламент України не взяв до уваги висновки та рекомендації національних міністерств і відомств, не прислухався ні до наших науковців, ні до зарубіжних фахівців.

І все ж митниця продовжувала активно протидіяти злочинним кланам. Протягом року, під час якого тривала «апаратна війна» за ОРД (1996–1997), митниками було вилучено понад 200 одиниць зброї, близько 75 тисяч патронів, бойові гранати, підривні пристрої, понад 2,7 тонни «важких наркотиків», 63,7 кг золота та золотих виробів, близько 200 кг дорогоцінного каміння, 102 кг срібла, затримано та при-тягнуто до відповідальності 290 наркокур'єрів.

У цілому ж, на середину 90-х рр. завдання боротьби з контрабандою та ПМП стали пріоритетним напрямом діяльності Держмитслужби. Ефективнішою за своїми результатами була також і взаємодія з правоохоронними органами України, що здійснювалась у загальному руслі протидії криміналізації економіки. Про значення, яке надавалося керівництвом Служби справі боротьби зі злочинністю, свідчить хоча б той факт, що у 1996–1997 рр. понад 10 відсотків працівників митних органів працювало виключно на цьому напрямі, а до здійснення окремих активних заходів по боротьбі з контрабандою залучалося до половини особового складу митниць.

Після завершення структуризації митних органів (1998 р.) в системі Служби було розгорнуто: 80 відділів по боротьбі з контрабандою і ПМП, 14 аналогічних служб у регіональних митницях і митницях прямого

підпорядкування Держмитслужбі; 55 відділів (секторів) по боротьбі з незаконним обігом наркотиків; 55 підрозділів митної варти; Одеський кінологічний центр і кінологічні служби у прикордонних митницях. Керівництво цією системою здійснювало Управління по боротьбі з контрабандою і ПМП у центральному апараті Служби (5 відділів).

Таким чином, в умовах розвитку ринкової економіки та зростання зовнішньоекономічних зв'язків України питання боротьби з контрабандою вже вийшло за межі кримінальних та адміністративних категорій і стало, по суті справи, одним із її стрижньових завдань захисту економічних інтересів України, забезпечення її національної безпеки. Контрабандні операції досягли на той час таких обсягів, що почали не лише суттєво впливати на ситуацію на внутрішньому ринку, але й створювали реальні передумови для дестабілізації окремих галузей промисловості, сільського господарства, торговельної системи. В цій обстановці бюджет втрачав колосальні кошти, а в разі невжиття ефективних заходів до припинення контрабанди, держава, за висновками економічних експертів, у подальшому могла навіть втратити контроль над зовнішнім і внутрішнім ринком. Ситуація на цьому напрямку боротьби зі злочинністю ставала загрозливою.

З метою посилення контролю за дотриманням митного законодавства у 1996 році в системі митної служби України створюються оперативно-пошукові підрозділи Митної варти (МВ). Основні завдання МВ були такі:

По-перше, активно протидіяти спробам окремих правопорушників і злочинних груп здійснювати контрабандну діяльність на державному кордоні України.

По-друге, забезпечити контроль за переміщенням митною територією України товарів та інших предметів, у тому числі й транзитних, які перебувають під митним контролем.

По-третє, здійснення охорони та митного супроводження високоліквідних товарів. Так, виконуючи завдання Уряду, МВ було взято під контроль увесь обсяг експортних відправок етилового спирту від заводу до прикордонної митниці.

Уже перші практики роботи МВ підтвердили доцільність організації такої оперативно-пошукової структури. Оперативні заходи, проведені

підрозділами МВ у взаємодії з органами МВС, СБУ та прикордонниками, засвідчили їхні значні потенційні можливості, перш за все, у справі боротьби з контрабандою в смузі «прозорих» кордонів. Лише протягом перших шести місяців роботи (липень-грудень 1996 р.) підрозділами МВ було затримано контрабандних товарів (в основному, спирту, алкогольних виробів і сигарет) на суму близько 5,7 млн доларів США.

Улітку 1997 р. на українсько-молдовському кордоні проведено комплексну правоохоронну операцію «Кордон-7». В операції були задіяні підрозділи прикордонних військ, органів МВС, Служби безпеки України та особовий склад митних установ.

У ході здійснення операції припинено контрабандну діяльність кількох злочинних угруповань, які намагалися переміщувати через кордон підакцизні вантажі цілими колонами. Так, у Великомихайлівському районі Одеської області затримано 6 великовантажних автомобілів, які об'їзними шляхами ввезли на територію України з Республіки Молдова 1800 коробів – 90 тис. блоків сигарет на суму понад 850 тис. грн.

Стратегічне значення для митної служби України мала організація боротьби з незаконним обігом наркотиків. Її актуальність і напруженість пояснюються географічним розташуванням нашої держави на шляху переміщення наркотиків з Південної і Середньої Азії в Західну Європу, Скандинавію і Балтію, а також наявністю широкої сітки залізничних, автомобільних доріг, авіаліній, морських і річкових портів.

Принципове значення для активізації боротьби з наркоманією мала розбудова власної кінологічної служби. На початок 1997 р. на утриманні митниць було понад сто чотириногих пошуківців, за допомогою яких лише 1996 р. виявлено 70,6 кг наркотиків. Термінового розв'язання потребувала проблема забезпечення митних підрозділів сучасними технічними засобами виявлення та ідентифікації наркотиків, а також комплектування спецпідрозділів кваліфікованими спеціалістами з базовою юридичною підготовкою. З цією метою Служба використовувала можливості власних навчальних закладів, юридичних факультетів університетів і спеціалізацію наших працівників в Академії СБУ.

Усього ж протягом 1998–1999 рр. наркотики, прекурсори і психотропні речовини затримувались митниками під час переміщення через кордон у 660 випадках. Загальна вага вилученого становила

6442,2 кг. Водночас ДМСУ було посилено спеціалізовані структурні підрозділи щодо протидії нелегальному обігу наркотиків, а також налагоджено роботу національного вузла зв'язку, через який підтримувався постійний контакт із відповідними службами інших країн.

Справою своєї професійної честі митники України вважають захист культурної та історичної спадщини українського народу, наших святинь і шедеврів. Упродовж трьох років (1997–1999) митницями було припинено 740 спроб незаконного вивезення культурних цінностей.

На кінець 1996 р. помітно ускладнилась ситуація по лінії боротьби з контрабандою і ПМП. У роботі спецпідрозділів були недоліки й прорахунки. Деякі з них були пов'язані з непродуманою розстановкою оперативних сил і засобів, особливо в морських митницях і на пунктах пропуску. Інші – з недостатньо підготовленими кадрами та слабким технічним забезпеченням. Корінного поліпшення потребувала справа підтримання постійної взаємодії з органами СБУ, МВС і Держкомкордону.

У сфері боротьби з контрабандою та ПМП перед Службою порушувалось ще одне важливе питання. Йшлося про підпорядкування правоохоронного блоку митної служби і виділення спецпідрозділів у окрему управлінську вертикаль, створення якої було передбачено Указом Президента України від 29 листопада 1996 р. № 1145. Труднощі з позитивним розв'язанням цієї проблеми полягали в тому, що в процесі реорганізації митної системи 1996–1997 рр. у зоні діяльності регіональних митниць були створені нові структурні підрозділи – відділення по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил, з виведенням цих спецпідрозділів з підпорядкування начальників митних установ, було встановлено їх безпосередню підпорядкованість Державній митній службі.

За відносно короткий період вдалося сформувати цілісну систему спецпідрозділів по боротьбі з контрабандою, укомплектувати її професійно підготовленими кадрами, опрацювати нормативно-правову базу діяльності правоохоронного блоку митних органів. Новоствореним підрозділам, насамперед на регіональному рівні, вдалося налагодити стабільну взаємодію з прикордонними військами і правоохоронними органами, що позитивно відбилося на результативності протидії контрабанді та митним правопорушенням.

До наступного етапу реорганізації митної служби України належить період початку 2005 р. Соціально-політична ситуація в Україні була досить складною. Держава переживала економічні труднощі. В країні зростало безробіття, підвищувались ціни на товари масового попиту, стрімко падав курс національної валюти. Проблема нової організації державної влади, масове звільнення з посад багатьох державних службовців, як у центрі так і на регіональному та районному рівнях, викликала загострену реакцію всіх верств суспільства. Ще одним свідченням суспільного невдоволення стали подальша бюрократизація виконавчої влади, корумпованість та порушення конституційних норм з боку деяких чиновників.

Серйозні претензії висловлювали громадяни України та наші зарубіжні партнери щодо зовнішньоекономічних зв'язків і до діяльності митної служби. Йшлося, зокрема, про складності митного оформлення та декларування товарів, безпідставні затримки на кордоні, необґрунтоване підвищення митної вартості товарів та ін.

Незабаром у березні 2005 р. в Службі почалися системні організаційні та структурні перетворення. Наказом Голови ДМС України від 8 березня 2005 р. № 81 «Про зміну підпорядкування митних органів» з метою «оптимізації діяльності та структури» митних органів регіональні митниці були позбавлені права керівництва підпорядкованими їм з 1997 р. митними установами. 26 митниць були підпорядковані безпосередньо Держмитслужбі України. Отже, управлінська вертикаль митних органів поверталася до структури, що діяла в митній службі до січня 1994 р., тобто до утворення на підставі Закону України від 28 січня 1994 р. № 3892-ХІІ територіальних митних управлінь. Таким чином, управління митною галуззю з трирівневої структури: ДМС України – регіональні митниці – митниці – одразу ж повернулося до колишньої дворівневої, яка давала центральному апарату та керівникам відомства значно ширші можливості для оперативного керівництва митними органами держави.

У травні 2005 р. почалася структуризація митних постів. Наказом ДМС України від 6 травня № 373 було ліквідовано 22 митних пости, які раніше підпорядкувалися регіональним митницям. Водночас організовано 31 митний пост у складі деяких новостворених і прикордонних митниць. Наказом Держмитслужби від 23 травня 2005 р. № 419 у складі

Львівської, Кримської, Керченської митниць було створено 12 митних постів. У зоні діяльності Центральної енергетичної митниці цим же наказом утворено митний пост «Одеса–Нафтогавань».

Перші роки нового тисячоліття для України та її митної служби ознаменувалися швидкоплинною підготовкою і подальшим вступом нашої держави у Світову організацію торгівлі (СОТ). Членство в СОТ стало пріоритетним завданням усієї зовнішньоекономічної політики держави, найважливішою умов інтеграції України у світове економічне господарство.

Приєднання до СОТ (2008 р.) мало принципове значення для митної служби, адже воно мусило викликати якісні зміни всіх митних процедур, пов'язаних із регулюванням зовнішньоекономічної діяльності, митно-тарифної політики, системи переміщення товарів через кордон. А в подальшому – забезпечити входження України у європейські та світові економічні й торговельні структури. Не менше значення вступ до СОТ мав також для організації протидії митним правопорушенням, зокрема контрабанді.

Для активізації роботи з виявлення й припинення митних правопорушень у регіонах створено 27 міжвідомчих груп по боротьбі з контрабандою, в результаті діяльності яких припинено низку правопорушень, пов'язаних із незаконним переміщенням через кордон товарів і транспортних засобів, виявлено підприємства, що здійснювали незаконні зовнішньоекономічні операції. Лише цими групами протягом жовтня 2005 – червня 2006 рр. складено 2131 протокол про порушення митних правил на загальну суму понад 95,5 млн грн, порушено 36 кримінальних справ на суму 13,5 млн грн.

Протидія контрабанді та іншим митним правопорушенням в основному здійснювалася на базі аналізу ризиків та у взаємодії з правоохоронними органами України й митними відомствами держав-сусідів. З цієї метою наказом Держмитслужби від 23 листопада 2005 р. № 1147 було затверджено Порядок взаємодії Департаменту БК і ПМП та Департаменту аналізу ризиків та аудиту. Для посилення протидії контрабанді та порушенням митних правил 29 грудня того ж року було введено в дію наказ Держмитслужби № 1296 «Про проведення спеціальних заходів у зонах діяльності митних органів».

Значно посилилася взаємодія та співпраця з митними органами зарубіжних країн. Головна мета такої взаємодії – отримання своєчасної інформації про незаконне переміщення товарів та інших предметів через кордон України, а також про злочинні схеми ухилення від сплати митних платежів. З цією метою на українсько-польському кордоні в зоні діяльності Рава-Руської митниці в листопаді 2005 р. було створено оперативну групу з числа співробітників Держмитслужби України, Рава-Руської митниці та працівників митних органів Республіки Польща. Група здійснила широке коло оперативно-правових заходів, спрямованих на виявлення та припинення порушень митного законодавства. За час роботи групи (близько трьох місяців), виявлено 109 порушень митних правил, затримано товарів, що незаконно ввозились/вивозились в Україну та за її межі.

У цілому, протягом другої половини 2005 р. в результаті обміну інформацією з нашими зарубіжними колегами, а також у процесі спільних з ними оперативних заходів на кордоні митними органами України заведено 411 справ про порушення митних правил на суму 137,7 млн грн і порушено 51 кримінальну справу на суму 141,1 млн грн. При цьому було мінімізовано порушення дріб'язкових справ по контрабанді та ПМП.

Наприкінці 2007 р. пріоритетним завданням митних установ на шляху трансформації української митної системи в потужну й високопрофесійну структуру з європейським рівнем роботи було визначено реорганізацію митних органів з ліквідацією посередницьких координаційно-керівних ланок у вигляді інституту регіональних митниць. Така реорганізація, на думку керівництва Служби, давала можливість посилити безпосередній контроль центрального апарату за діяльністю всіх митних установ і так забезпечити ефективніше використання кадрового потенціалу Служби.

Зважившись на нову структурну реорганізацію Служби, колегія та керівники ДМС України водночас бачили також і негативні сторони цього досить складного процесу, адже це була вже п'ята спроба структуризації митних органів: створення територіальних митних управлінь (1994) та їх трансформація в регіональні митниці (листопад 1996 р.), ліквідація регіональних митниць (березень 2005 р.) та їх відновлення

у жовтні 2006 р. Така структурна лихоманка, зрозуміло, відволікала митників від виконання головних завдань й до того ж коштувала чималих грошей.

29 січня 2008 р. було видано наказ Держмитслужби України № 64 «Про створення нових митниць і зміну зон діяльності деяких митниць». Згідно з цим нормативним актом замість чинних на той час регіональних митниць було створено Східну (Донецьк), Кримську (Сімферополь), Південну (Одеса), Львівську та Харківську митниці. Водночас на базі Центральної регіональної митниці (Київ) організується Київська обласна митниця. Цим же наказом визначалися зони діяльності нових митних установ, які відтепер, так само як і інші митниці, напряду підпорядковувалися Держмитслужбі.

З метою оптимізації внутрішньої структури митних органів та їх найбільш прийнятого географічного розташування наказом Держмитслужби від 5 березня 2008 р. № 199 було створено Ізмаїльську та Кучурганську митниці. Отже, робота Південної митниці, до зони діяльності якої до 2008 р. входила частина південно-західного регіону України, була зосереджена на здійсненні митних процедур у морських портах «Одеса», «Іллічівськ», «Южний», в Одеському аеропорту, залізничних станціях і містах Одесі, Іллічівську та трьох районах Одеської області. Контрольні функції в прикордонні, зокрема в пунктах пропуску через українсько-молдовський кордон і на річці Дунай, надалі мали здійснюватися підпорядкованими безпосередньо ДМСУ Кучурганською та Ізмаїльською митницями, що, поза сумнівом, забезпечувало підвищення результативності роботи, особливо у сфері боротьби з контрабандою.

У січні 2008 р. колегія ДМСУ визначила протидію контрабанді та іншим митним порушенням пріоритетним напрямом діяльності митного відомства. При цьому у рішенні колегії зазначалося, що ця відповідальна робота має здійснюватись у взаємодії з правоохоронними органами України та нашими зарубіжними колегами. Питання активізації боротьби з контрабандою та ПМП регулярно обговорювалося на засіданнях колегії Служби, нарадах керівного складу відомства, а також на регулярних селекторних нарадах, що проводилися Головою Служби за участю всіх начальників митних установ. Такі наради давали можливість контролювати повсякденну роботу кожної митниці, кожного

митного поста й пункту пропуску, здійснювати щоденний моніторинг митних надходжень, аналізувати та відповідно корегувати напрями руху експортних та імпорتنих товарів і транзитних вантажів.

Водночас Держмитслужба вже вкотре повернулася до питання про надання ДМС України права на здійснення оперативно-розшукової діяльності. І все ж усупереч активній роз'яснювальній роботі, не зважаючи на підтримку поданого парламентові законопроекту «Про внесення змін до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність (щодо надання митним органам права здійснювати оперативно-розшукову діяльність)» Міністерством фінансів, Державною податковою адміністрацією, Генпрокуратурою та Одеською національною юридичною академією, досягнути позитивного рішення щодо поширення законодавства про ОРД на митні органи, так і не вдалося.

Важливе значення для актуалізації та посилення протидії контрабанді мала затверджена Президентом України Програма боротьби з контрабандою та порушенням митних правил на 2008–2009 рр., у підготовці якої Держмитслужба взяла активну участь. Програма була введена у дію Указом Президента України від 4 березня 2008 р. № 195/2008.

Окреслюючи шляхи й способи подолання контрабанди, Програма визначила необхідність здійснення таких основних заходів:

1. Проведення декриміналізації правопорушень у сфері митної справи, з урахуванням досвіду іноземних держав, з одночасним посиленням адміністративної відповідальності шляхом установлення адекватних штрафних санкцій за порушення митних правил.

2. Оптимізація справляння ввізного мита, акцизного збору, податку на додану вартість з урахуванням забезпечення необхідного рівня захисту внутрішнього ринку в частині уніфікації ставок ввізного мита на ідентичні та подібні товари з метою уникнення надмірної деталізації та запобігання зловживанням.

3. Запровадження митними органами електронного декларування товарів, електронного оформлення книжки МДП.

4. Належне облаштування пунктів пропуску через державний кордон України шляхом забезпечення відповідним обладнанням, зокрема встановлення систем спостереження, електронних ваг та спеціальних рентгенівсько-телевізійних установок.

5. Удосконалення взаємодії відповідних державних органів шляхом створення електронної системи обміну інформацією про стан розрахунків за зовнішньоекономічними договорами (контрактами) суб'єктів ЗЕД, які допустили порушення законодавства, забезпечення доступу до неї правоохоронних та контролюючих органів. Запровадження автоматизованого обліку транспортних засобів, що перетинають кордон, у тому числі в режимі транзиту.

6. Посилення взаємодії з правоохоронними та контролюючими органами суміжних з Україною держав щодо обміну інформацією про боротьбу з переміщенням товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю та ін.

Наступним етапом становлення митної служби України можна виділити її діяльність в умовах кризи. Фактор впливу світової кризи на економіку та фінансово-банківську систему України давався взнаки у ході експортно-імпортних операцій вже у 2008 р. У той час як експортні вантажі з України (за вагомих показником) у порівнянні з 2007 р. дещо зросли (на 4 %), обсяги імпортних і транзитних вантажів помітно зменшилися (відповідно на 14 і 20 відсотків).

Загальна кількість акредитованих у митних органах учасників зовнішньоекономічної діяльності, що здійснювали зовнішньоекономічні операції, на 2009 р. становила 36,4 тисячі суб'єктів ЗЕД. Протягом року оформлено 3492,1 тисячі вантажних митних декларацій, що на 190,5 тисячі більше, ніж за 2007 р. Через митний кордон України пропущено 87,6 млн осіб (на 4 % більше, ніж у 2007 р.). Кількість громадян, що при цьому були оформлені у митному відношенні, становила 11,4 млн осіб. Щодня митницями оформлялося 1,2 млн тонн вантажів, пропускатися 240 тисяч громадян, близько 64 тисячі транспортних засобів.

Економічна ситуація в державі ускладнювалася новими стандартами до зовнішньої торгівлі, що вводилися у зв'язку з приєднанням України до СОТ. Деякі фахівці-економісти, позитивно оцінюючи вступ України до СОТ, зазначали, що національному бізнесові внаслідок слабкої капіталізації та відсутності солідних фінансових можливостей важко конкурувати з потужними зарубіжними корпораціями. Досить складна ситуація прогнозувалася, зокрема, для автомобілебудування, радіоелектроніки, вугледобувної промисловості, аграрного сектору.

Нові відповідальні завдання у зв'язку зі вступом до СОТ постали перед Державною митною службою. Членство нашої держави в Організації, поза сумнівом, потребувало корегування зовнішньо-торговельної та митної політики, кардинального вдосконалення митних процедур. Проте порядок переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України, митне регулювання, пов'язане зі справлянням податків і зборів, умови й порядок виконання міжнародних договорів України з питань митної справи, укладених в установленому законом порядку, залишилися без змін.

Обстановка вимагала від ДМСУ нових підходів, нового ставлення як до організації роботи, так і до керівників, відповідальних за реалізацію митної політики держави. Одним із головних напрямів діяльності Служби стало збереження позитивного потенціалу митних органів, підтримка кадрів професіоналів-митників, активна протидія контрабанді та іншим митним порушенням. У цих умовах основним резервом митних установ з виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом було визначено – постійний та багатоступеневий контроль за повнотою сплати митної вартості товарів.

У березні 2010 р. Держмитслужба прийняла Програму «Обличчям до людей». Програма передбачає 60 основних кроків у напрямі створення сучасної багатофункціональної та високоефективної митної галузі, котра повною мірою забезпечуватиме інтереси українського підприємця, кожного громадянина, який користується послугами митниці й водночас створюватиме умови для стабільного наповнення Державного бюджету.

Велика увага у запропонованій Програмі надавалася скороченню термінів митного оформлення та встановленню суворої відповідальності за їх безпідставне порушення. Так, час огляду вантажних контейнерів було скорочено до 2-х годин.

У лютому 2011 р. Верховна Рада прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через митний кордон України». На підставі цього Закону суттєво спрощувалася процедура митного контролю на ПП. Кількість інстанцій під час проходження попередньої документальної перевірки скоротилася на

чотири державні контрольні інституції (ветеринарну, санітарно-епідеміологічну, фітосанітарну та екологічно-радіологічну). Документальні функції цих суміжних служб передавалися митницям. У результаті в Україні була введена європейська практика, коли на кордоні працюють лише два відомства – митники і прикордонники.

1 червня 2012 р. набув чинності новий Митний кодекс України, яким вводилися ряд нововведень, а саме: декларант має право самостійно визначати митний орган, в якому здійснюватиметься митне оформлення; з моменту подання декларації митний орган має право затримувати товар не більше ніж на чотири години; митний орган наділявся можливістю перевірки декларанта після завершення митного оформлення товарів у порядку постаудит-контролю; конфіскація товарів та транспортних засобів, що стали предметом порушення митних правил, приймається виключно судом; визначено чіткий перелік документів, які має право вимагати митний орган для визначення митної вартості товарів.

Із підписанням Указу Президента України від 18 березня 2013 р. № 141/2013 «Про Міністерство доходів і зборів України» було прийнято рішення про реорганізацію Державної митної служби України та Державної податкової служби України зі створенням нового Міністерства, до складу якого увійшли два основних фіскальних відомства держави.

Згідно зі ст. 3 Положення про Міністерство доходів і зборів України, основними завданнями новоствореного органу визначались:

1) забезпечення формування єдиної державної податкової, державної митної політики в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізація єдиної державної податкової, державної митної політики, а також боротьба з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, здійснення в межах своїх повноважень контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів та інших платежів;

2) забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів;

3) забезпечення формування та реалізація державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьба

з правопорушеннями при застосуванні законодавства з питань сплати єдиного внеску;

4) забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів.

У березні 2014 р. Міністерство доходів і зборів України було ліквідовано, а Постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 р. № 160 утворено Державну фіскальну службу. За митний контроль та митне оформлення у новоствореному відомстві відповідали Департамент адміністрування митних платежів та митно-тарифного регулювання, Департамент організації протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії, Департамент організації митного контролю та оформлення, Департамент таргетингу та управління митними ризиками, Управління митної статистики.

Однак і цей центральний орган виконавчої влади було ліквідовано, а Постановою Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1200 утворено Державну податкову службу України та Державну митну службу України, реорганізувавши Державну фіскальну службу шляхом поділу.

Згідно з п. 2 зазначеного нормативно-правового акта, Державна митна служба є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра фінансів і який реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування митного законодавства.

Розділ 3

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ БОРТЬБИ З КОНТРАБАНДОЮ В УКРАЇНІ

Історія митної справи в Україні налічує не одне століття, але початок повноцінного розвитку зазначеного виду державної діяльності можна пов'язувати з періодом, коли наша молода країна здобула незалежність. Саме з 1991 р. розпочинаються процеси становлення митної служби України у якості повноцінної державної структури, яка виконує завдання забезпечення економічної безпеки і суверенітету держави.

Боротьба з контрабандою та порушеннями митних правил як основне завдання митних органів декларувалось в усіх нормативних документах від початку становлення незалежної Української держави до сьогоднішнього дня. Так, ще 25 червня 1991 р. Головою Верховної Ради Української РСР Леонідом Кравчуком підписано Закон Української РСР «Про митну справу в Українській РСР» № 1262-ХІІ.

Ст. 6 Закону Української РСР «Про митну справу в Україні» Україна, як суверенна, але ще не незалежна держава, встановила, що законодавством України встановлюється компетенція митних органів України щодо виконання таких функцій, як боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митних правил.

Загальне керівництво митною справою здійснювалось Верховною Радою і Кабінетом Міністрів Української РСР. Безпосереднє керівництво митною справою покладено на Державний комітет митного контролю Української РСР [1].

11 грудня 1991 р. Указом Президента України (Указ № 1) було створено Державний митний комітет України як центральний митний орган України та затверджено Тимчасове положення про нього.

12 грудня 1991 р. введено в дію Митний кодекс, який розділив митницю в Україні на органи державного регулювання митною справою, що формують митну політику, та митні органи, що її реалізують.

Органом державного регулювання визначено Державний митний комітет України. Реалізація митної політики все ще покладалася на Державний митний комітет України та митниці України.

Захист економічної безпеки України, боротьба з контрабандою, порушеннями митних правил і законодавства про податки, які вчиняються при переміщенні через митний кордон України товарів та інших предметів, визначено основним завданням Держмиткому [2].

У квітні 1992 р. наказом Держмиткому від 30.04.1992 № 84 вводиться в дію штатний розклад працівників центрального апарату Державного митного комітету України чисельністю 140 чоловік. У структурі Держмиткому створено Управління по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил, яке очолив Вінник Станіслав Федорович.

На управління покладено завдання з виявлення шляхів, способів і засобів проникнення на територію України та вивезення за її межі контрабанди, організацію боротьби з незаконним переміщенням через митний кордон України товарів, валюти, зброї та боєприпасів, сильнодіючих, отруйних, радіоактивних, вибухових речовин, цінностей, що становлять національне, історичне або культурне надбання народу України.

Крім цього, на управління покладено завдання з організації та безпосередньої участі в оперативних заходах із виявлення і затримання осіб та предметів, що незаконно переміщуються через митний кордон України.

Уже наприкінці 1992 р. постала необхідність створення підрозділу у складі управління, який би займався збором та обробкою інформації про способи й методи скоєння контрабанди.

Згідно з рішенням Політичної комісії Ради митного співробітництва про розвиток правоохоронної діяльності митних служб та обміну інформації та рішенням Ради керівників митних служб держав учасниць Співдружності Незалежних Держав у травні 1994 р. створюється Національний вузол зв'язку, підпорядкований Управлінню з організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. Національний вузол зв'язку забезпечує зв'язок управління з міжнародними та зарубіжними правоохоронними органами (Всесвітньою митною організацією, Комітетом ООН з контролю за наркотиками, митними

службами тощо) з питань боротьби з контрабандою та міжнародним шахрайством.

На п'ятому адміністративному засіданні Регіонального вузла зв'язку по Східній та Центральній Європі (грудень 2000 р., Варшава) Національний вузол зв'язку Держмитслужби України визнано кращим у регіоні.

На початку 1993 р. в Управлінні з організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил створено організаційно-аналітичний відділ, який очолив Олександр Сергійович Чайка. Перед відділом постали завдання вивчення тенденцій і закономірностей скоєння контрабанди, розробки та впровадження на цій основі заходів щодо посилення боротьби з правопорушеннями [3, с. 85].

З урахуванням криміногенної ситуації в Україні та оперативної обстановки у прикордонні, Держмиткомом у взаємодії з колегами з МВС, СБУ, Прикордонних військ було опрацьовано нові концептуальні підходи до організації боротьби з організованими злочинними угрупованнями, що спеціалізувалися на переміщенні через кордон наркотиків, зброї, валюти, культурних цінностей.

У 1992 р. на митницях створюються відділи організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, головним завданням яких визначено боротьбу з контрабандою товарів, валюти та цінностей, зброї та боєприпасів, боротьбу з порушенням митних правил; провадження у справах, розробка та реалізація заходів і запобігання порушенням чинного митного законодавства [4, с. 25].

16.11.1992 р. введено в дію «Типове положення про відділ по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил в митницях України».

Відділ по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил був оперативним структурним підрозділом митниці, який складався з оперативного сектора та сектора дізнання.

Державний митний комітет України надавав великого значення організації боротьби з контрабандою та порушенню митних правил. Йшлося, насамперед, про укомплектування новостворених спецпідрозділів боротьби з контрабандою кваліфікованими і надійними кадрами. Ця справа виявилася досить складною. Адже нові митниці створювались на кордоні з росією, Білоруссю та Молдовою, переважно

у невеликих містах і селищах, де не було бази для комплектування цих підрозділів. Отже, основну ставку довелося робити на переміщення в новостворені митниці співробітників «старих» митниць, головним чином, із західного і південного регіону.

З дозволу Уряду в Києві, Харкові, Одесі, Ужгороді та Львові були організовані короткотермінові курси з підготовки працівників спецпідрозділів, дізнавачів, кінологів, а також інспекторів митниць, митних постів і пунктів пропуску, які впродовж 1993 р. підготували близько 400 працівників митної системи.

Вжиті заходи виявилися результативними. Протягом 1993 р. було порушено 467 справ про контрабанду та 14 824 справи про ПМП на загальну суму понад 78 млрд купоно-карбованців. На суму 21,2 млрд карбованцевого еквіваленту було вилучено іноземної валюти. Майже в кожній митниці створені кінологічні групи, за участю яких помітно активізувалася робота з вилучення наркотиків. Протягом 1993 р. затримано 30 кг амфетамінів, 33 кг марихуани, понал 400 кг макової соломки, інших наркотичних засобів. Виявлено і конфісковано чимало стратегічних матеріалів, зброї, культурних та історичних цінностей [5, с. 606].

У 1994 р. на десяти митницях, а потім і в усіх митних органах було створено Служби боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил. До їх складу входили підрозділи дізнання у кримінальних справах, боротьби з порушеннями митних правил, сектори з боротьби з незаконним обігом наркотиків.

І вже того ж 1994 р. митні органи разом із НЦБ Інтерполу в Україні, Німеччині, СБУ та МВС України провели спеціальну операцію із затримання наркотиків в аеропорту м. Франкфурта. В результаті операції у затриманого перевізника вилучено 6,4 кг кокаїну.

У 1997 р. з метою активізації діяльності підрозділів митних органів по боротьбі з контрабандою наркотиків, надання їм практичної та методичної допомоги, забезпечення умов для надійної взаємодії зі спецпідрозділами правоохоронних органів України та іноземних держав, у тому числі проведення контрольованих поставок наркотиків, у центральному апараті Держмитслужби в Управлінні організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил було створено відділ по боротьбі з контрабандою наркотиків.

З метою активної боротьби з «псевдотранзитом» і контрабандними операціями з використанням так званих «прозорих» кордонів 29 червня 1996 р. в системі Державного митного комітету створено підрозділи митної варті.

Підрозділи митної варті входили до системи органів управління митною справою як її складова, спеціалізована служба, що об'єднувала відповідні підрозділи Держмиткому, територіальних митних управлінь і митниць.

Основними їхніми завданнями стають виявлення, попередження та припинення контрабанди і порушень митних правил поза місцем розташування пунктів пропуску через державний кордон, контроль за проходженням, охорона та супровід піддакцизних товарів та інших предметів, у тому числі транзитних, що переміщуються через територію України.

За час існування підрозділів митної варті проведено близько 8 тисяч спеціальних митних операцій щодо запобігання порушенням митного законодавства. За їх результатами порушено понад 300 кримінальних справ, затримано товарів та валюти на загальну суму близько 130 млн грн. У 1996–2000 рр. забезпечено понад 10 тисяч конвоїв [3, с. 86–87].

Надійними помічниками митників у боротьбі з наркотиками стають спеціально навчені службові собаки їх підготовка здійснюється з 1993 р. в Кінологічному центрі в Одесі.

Наказом Держмиткому від 01.07.1992 № 139 було створено кінологічну службу та організовано будівництво Кінологічного центру на базі Чорноморської митниці ДМСУ.

Наказом Держмиткому від 14.02.1994 № 44 Кінологічний центр увійшов до складу служби по боротьбі з контрабандою і порушеннями митних правил.

У зв'язку зі збільшенням масштабів контрабанди наркотиків одним із першочергових завдань діяльності митних органів була боротьба з контрабандою наркотиків. Із цією метою в митній інфраструктурі України у 1994 р. створено і введено до структури Служб по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил регіональних митниць і відділів по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил митниць і митниць прямого підпорядкування відділи та сектори по боротьбі з незаконним переміщенням наркотиків. [6, ст. 2].

**Керівництво Державного митного комітету України
та підрозділів боротьби з контрабандою та порушеннями
митних правил у період з 1991 по 1996 рр.**

№	Час повноважень	Голова Держ миткомітету	№	Начальник Управління
1	11 грудня 1991 – 11 березня 1993	Коваль Олексій Михайлович	1	Вінник Станіслав Федорович (1992–1995 рр.)
2	11 березня 1993 – 14 жовтня 1994	Колос Анатолій Вікторович		
3	14 жовтня 1994 – 11 липня 1995	Кравченко Юрій Федорович		
4	11 липня 1995 – 22 квітня 1998	Деркач Леонід Васильович	2	Судорженко Володимир Радіонович (1995 р.)
			3	Крикун Олексій Олексійович (1996–1999 рр.)

Переломним моментом в історії української митниці стало видання 29 листопада 1996 року Указу Президента України № 1145/96 «Про Державну митну службу України», яким здійснено кардинальну реорганізацію структури митної системи України, змінено принцип її побудови та управління з територіального на регіональний. На базі ліквідованого Державного митного комітету України утворено Державну митну службу України як центральний орган виконавчої влади [10].

У структурі Держмитслужби продовжує функціонувати Управління по організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, яке очолював Крикун Олексій Олексійович (з березня 1996 до лютого 1999 року).

До складу Управління ввійшли оперативно-аналітичний відділ, відділ організації дізнання, сектор кінологічної служби, відділ по боротьбі

з порушеннями митних правил, сектор по боротьбі з порушеннями митних правил у торговому обороті, сектор по боротьбі з порушеннями митних правил у неторговому обороті. Всього Управління нараховувало 20 посадових осіб.

Для забезпечення виконання додаткових функцій, покладених на митні органи, й поліпшення організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил в центральному апараті Держмитслужби створено Управління митної варти, основними завданнями якого було здійснення заходів, пов'язаних із виявленням, розкриттям, припиненням, профілактикою порушень митного законодавства, запобіганням таким порушенням, охорона будинків, споруд, приміщень митних органів та інших об'єктів митної інфраструктури, зон митного контролю від будь-яких протиправних посягань, а також фізичний захист працівників митних органів, спеціальних митних установ і організацій, інших осіб, а також товарів, що перебувають у зоні митного контролю, від протиправних дій.

Згодом у 2002 р. з метою активізації діяльності підрозділів митних органів по боротьбі з контрабандою наркотиків, надання їм практичної та методичної допомоги, забезпечення умов для надійної взаємодії зі спецпідрозділами правоохоронних органів України та іноземних держав, у тому числі проведення контрольованих поставок наркотиків, у центральному апараті Держмитслужби в Управлінні організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил було створено відділ по боротьбі з контрабандою наркотиків.

З метою оптимізації діяльності Держмитслужби України, відповідно до вимог Постанови Кабінету Міністрів України від 15.10.2002 № 1550 «Про упорядкування структури апарату центральних органів виконавчої влади та його структурних підрозділів» наказом Держмитслужби України від 26.07.2004 № 545 затверджено положення про Департамент боротьби з митними правопорушеннями [12].

Загальне керівництво Департаментом здійснював Голова Служби, кураторство й контроль за роботою Департаменту – перший заступник Голови Служби (згідно з розподілом обов'язків), безпосереднє керівництво Департаментом – директор Департаменту (на той час в. о. директора Департаменту Харкавий Микола Олександрович).

Департамент здійснював загальне керівництво роботою підрозділів по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил і підрозділів митної варти митних органів, а також координацію їхніх дій під час виконання завдань щодо боротьби з митними правопорушеннями.

Основними завданнями Департаменту були участь у реалізації державної політики у сфері захисту економічних інтересів України, а також у протидії контрабанді й порушенням митних правил; забезпечення контролю за дотриманням законності під час здійснення митними органами дізнання у кримінальних справах про контрабанду й провадження у справах про порушення митних правил; збір, обробка, узагальнення та аналіз статистичної й тематичної інформації про стан боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил і про результати роботи митних органів у цьому напрямі; організація боротьби з незаконним переміщенням через митний кордон України товарів і транспортних засобів, валюти, історичних і культурних цінностей, зброї та боєприпасів, отруйних, сильнодіючих, радіоактивних або вибухових речовин, наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; міжнародне співробітництво у сфері боротьби з контрабандою; забезпечення створення єдиної інформаційної системи й ведення бази даних щодо протидії контрабанді й порушенням митних правил; здійснення координації діяльності підрозділів по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил і підрозділів митної варти митних органів у напрямі боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил.

До складу Департаменту входили Управління по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил, Управління митних розслідувань, Управління митної варти, Управління та фізичного захисту співробітників, штатна чисельність посадових осіб Департаменту становила 70 одиниць.

03.03.2005 з метою уникнення дублювання функцій митної варти й підрозділів по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил у частині організації роботи з протидії митним правопорушенням, відділення й служби по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил, митну варту й відділи митної варти відповідно регіональних митниць і митниць реорганізовано у служби боротьби з контрабандою та митної варти регіональної митниці, митниці.

ПРИМІРНА СТРУКТУРА
служби боротьби з митними правопорушеннями та митної варті митного органу

Відповідно до п. 12 Положення про Державну митну службу України, затвердженого Указом Президента України від 24.08.2000 № 1022/2000, Головою Служби В.В. Скомаровським затверджено положення про Департамент митної варті та боротьби з контрабандою Державної митної служби України (наказ Держмитслужби від 12.08.2005 № 754), очолив який Небрат Леонід Миколайович.

З питань службової діяльності Департаменту підпорядковуються служби митної варті та боротьби з контрабандою (далі – служба) регіональних митниць, митниць.

У 2005 р. Реалізується Державна програма «Контрабанді – СТОП» (затверджена Постановою КМ України від 1 квітня 2005 № 260).

Метою Програми було проведення державної політики, спрямованої на здійснення заходів із запобігання й боротьби з контрабандою, забезпечення системного підходу до захисту внутрішнього ринку від контрабандних товарів і підтримки вітчизняних товаровиробників, вирішення питань наповнення державного бюджету та створення сприятливих умов для розвитку економіки [13].

Аналіз стану боротьби з контрабандою свідчить про те, що хоч заходи, передбачені Державною програмою протидії контрабанді «Контрабанді – СТОП» здебільшого й були виконані, проте не були вирішені основні завдання програми, а саме усунення економічних передумов, які сприяють контрабандній діяльності; підвищення ефективності митного і прикордонного контролю.

На виконання рішення колегії Держмитслужби України від 20.10.2006 «Про результати роботи митної служби України за 9 місяців 2006 року», затверджено Положення про Департамент організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Державної митної служби України, (Наказ Держмитслужби від 07.12.2006 № 1091) [14].

Наступним переломним моментом у історії правоохоронного підрозділу Держмитслужби слід назвати 01 березня 2011 р., коли відповідно до наказу Державної митної служби України від 01.03.2011 № 147 «Про оптимізацію структури та деяких окремих митних органів» Департамент аналітичної роботи, управління ризиками та аудиту було перейменовано на Департамент боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції.

В цей час правоохоронний підрозділ виведено зі структури центрального апарату Держмитслужби та зареєстровано як окрему юридичну особу.

Граничну чисельність зазначеного департаменту затверджено в кількості 206 одиниць.

Департамент згідно з положенням був регіональною митницею, яка в межах своєї компетенції та делегованих Держмитслужбою повноважень здійснює на митній території України митну справу та забезпечує комплексний контроль за додержанням законодавства України з питань митної справи, керівництво та координацію діяльності інших регіональних митниць, митниць з питань боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, аналітичної роботи, контрольно-перевірної роботи, протидії корупції [15].

Департамент складався зі Служби боротьби з митними правопорушеннями, Служби аналізу ризиків та аудиту, Служби з питань протидії корупції, Служби оперативного реагування, відділу аналітичної роботи, відділу організаційного та документального забезпечення,

сектора фінансів, бухгалтерського обліку та звітності, господарсько-експлуатаційного сектору, сектору кадрового забезпечення, головного юрисконсульта, сектору оперативних чергових, головного інспектора з охорони праці, головного інспектора із захисту державної таємниці та спеціального документального зв'язку.

У жовтні 2012 р. Державною митною службою України було видано наказ від 02.10.2012 № 510 «Про створення спеціалізованого митного органу», яким Департамент боротьби з контрабандою, аналізу ризиків та протидії корупції перейменовано на Департамент боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями [16].

Завданнями і функціями Департаменту відповідно до Положення є здійснення на митній території України, в межах своєї компетенції, державної митної справи та забезпечення комплексного контролю за додержанням законодавства України з питань державної митної справи, керівництво та координація діяльності інших митних органів з питань запобігання та протидії контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація та проведення службових розслідувань та перевірок, протидія легалізації (відмиванню) коштів, одержаних злочинним шляхом та фінансування тероризму.

У жовтні 2012 р. було затверджено зміни, згідно з якими структуру Департаменту доповнено міжрегіональними службами: «Центр», «Південь», «Захід» та «Схід».

Метою створення міжрегіональних служб було забезпечення оперативного та систематичного проведення спеціальних заходів і митних операцій у зонах діяльності митних органів.

З 17 січня 2012 р. набув чинності Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності» [17].

Законом скасовано кримінальну відповідальність за такий вид злочину, як товарна контрабанда, одночасно посилено адміністративну відповідальність за незаконне переміщення товарів.

Після набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України від 13.04.2012 № 4651-VI митні органи вже не є уповноваженими на здійснення дізнання у справах про контрабанду.

У зв'язку з цими законодавчими змінами у структурах митних органів ліквідовані підрозділи дізнання та розширені підрозділи провадження у справах про порушення митних правил.

**Керівництво Державної митної служби України
і підрозділів боротьби з контрабандою та порушеннями
митних правил у період з 1996–2012 рр.**

№	Час повноважень	Голова	№	Начальник Управління (Департаменту)
1	11 липня 1995 – 22 квітня 1998	Деркач Леонід Васильович	1	Крикун Олексій Олексійович (1996–1999 рр.)
2	07 травня 1998 – 12 листопада 2001	Соловков Юрій Петрович	2	Швидков Генадій Іванович (1999–2002 рр.)
3	22 листопада 2001 – 25 лютого 2005	Каленський Микола Миколайович	3	Сальва Михайло Антонович (2002–2003 рр.)
			4	В. о. Харкавий Микола Олександрович (2004 р.)
4	4 березня 2005 – 8 вересня 2005	Скомаровський Володимир Володимирович	5	Калетнік Ігор Григорович (2005 р.)
5	23 вересня 2005 – 24 грудня 2007	Єгоров Олександр Борисович	6	Небрат Леонід Миколайович (2005–2006 рр.)
6	24 грудня 2007 – 28 січня 2009	Хорошковський Валерій Іванович	7	Калетнік Ігор Григорович (2006–2007 рр.)
			8	Лисий Віталій Миколайович (2007–2008 рр.)
			9	Карман Юрій Васильович (2008–2009 рр.)
7	28 січня 2009 – 22 березня 2010	Макаренко Анатолій Вікторович	10	Федькін Андрій Віталійович (2009–2010 рр.)
8	22 березня 2010 – 22 листопада 2012 р.	Калетнік Ігор Григорович	11	Лисий Віталій Миколайович (2010 рр.)
			12	Похилько Олександр Іванович (2010–2011 рр.)
			13	Вдовіченко Олександр Анатолійович (2011 р.)
			14	Попівняк Олександр Іванович (2012–2013 рр.)

Наказом Державної митної служби України від 13.02.2013 № 48 «Про припинення деяких спеціалізованих митних органів та митної організації» прийнято рішення про припинення Департаменту боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями шляхом приєднання до Міністерства доходів і зборів України [18].

Указом Президента України «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24 грудня 2012 року № 726/2012 шляхом реорганізації Державної митної служби України та Державної податкової служби України у єдиний орган утворено Міністерство доходів і зборів України (далі – Міндоходів) [19].

На Міністерство було покладено функції із забезпечення формування єдиної державної податкової та митної політик в частині адміністрування податків і зборів, митних платежів та реалізації єдиної державної податкової і митної політики. Окремим підрозділом в структурі Міністерства доходів і зборів України було створено Департамент митної справи, який фактично був уповноважений виконувати основні завдання реалізації митної справи в Україні. Так, серед основних завдань Департаменту митної справи було запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, яке безпосередньо було покладено на Управління боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями Департаменту митної справи Міністерства доходів і зборів України.

На виконання розпорядження Міндоходів від 13.02.2013 № 2-р «Про проведення операції «Держкордон-2013» з 13.02.2013 року в зонах діяльності Південної, Чопської, Львівської та Ягодинської митниць Міндоходів України розпочато проведення першої фази спільних заходів, спрямованих на забезпечення дотримання встановленого законодавством України порядку митного оформлення товарів та транспортних засобів, а також виявлення та припинення можливих корупційних правопорушень з боку працівників митних органів при здійсненні митних формальностей у пунктах пропуску через державний кордон та митницях призначення. З 24.04.2013 проведення заходів, розпочато у зонах діяльності всіх митниць Міндоходів України на всій митній території України [20].

З метою виконання поставлених завдань, під час проведення операції «Держкордон-2013», на регіональному рівні створені спільні робочі

групи в складі співробітників підрозділів внутрішньої безпеки, Управління боротьби з контрабандою та митними правопорушеннями Департаменту митної справи, оперативних та слідчих підрозділів податкової міліції. Керівниками спільних робочих груп визначені начальники відділів внутрішньої безпеки при регіональних податкових службах.

Основні зусилля спільних груп у рамках операції «Держкордон-2013» спрямовувались на: запровадження дієвої системи контролю за дотриманням вимог законодавства з питань державної митної справи, попередження, виявлення та припинення каналів незаконного переміщення товарів, зокрема високоліквідних та підакцизних, у тому числі під виглядом їх транзитного переміщення, профілактику злочинів, пов'язаних із порушенням вимог антикорупційного законодавства.

Питання організації ефективних заходів у рамках операції «Держкордон-2013» неодноразово було одним із пріоритетних під час проведення апаратних нарад за участі керівництва Міністерства, селекторних нарад, керівників Департаментів та Головних управлінь Міністерства.

У рамках операції «Держкордон-2013» спільними робочими групами проведено 160 тис. митних оглядів на різних видах транспорту, за результатами яких виявлено 4538 фактів порушень митних правил. Вартість предметів порушень митних правил становила майже 102,2 млн грн. Також у ході операції вилучено валютних цінностей на суму майже 16,3 млн грн.

У вересні 2013 р. керівництвом Міндоходів прийнято рішення щодо реорганізації підрозділів протидії контрабанді та порушенням митних правил з метою розширення їх функціоналу.

Таке рішення було прийняте з необхідності посилення функції протидії контрабанді та митним правопорушенням використанням методів та інструментарію оперативно-розшукової діяльності.

Оскільки в Міністерстві доходів і зборів України право здійснення оперативно-розшукової діяльності мали лише підрозділи податкової міліції, таке реформування було реалізовано шляхом об'єднання підрозділів протидії контрабанді та протидії порушенням митних правил з оперативними підрозділами податкової міліції як у центральному апараті, так і в територіальних органах доходів і зборів України.

Підрозділ боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил почав функціонувати у складі Головного оперативного управління.

У центральному апараті Міндоходів на посаду заступника начальника головного управління – начальника управління протидії контрабанді та митними правопорушенням Головного оперативного управління було призначено полковника податкової міліції Ярового Олександра Володимировича.

Реорганізовані підрозділи укомплектовано діючими працівниками територіальних митниць та офіцерами податкової міліції, які розпочали використання методів оперативно-розшукової діяльності при виконанні заходів з виявлення випадків контрабанди та порушення митних правил суб'єктами господарської діяльності та окремими громадянами.

Постановою Кабінету Міністрів від 1 березня 2014 р. № 67 «Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів» ліквідовано Міністерства доходів і зборів й відновлено діяльність Державної податкової служби та Державної митної служби [21].

Проте вже 21 травня 2014 р. Урядом прийнято постанову «Про утворення Державної фіскальної служби» від 21 травня 2014 р. № 160, відповідно до якої утворено Державну фіскальну службу як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України, реорганізувавши Міністерство доходів і зборів (далі – ДФС) шляхом перетворення [22].

**Керівництво Міністерства доходів і зборів України
і підрозділів боротьби з контрабандою та порушеннями
митних правил у період з 2012 по 2014 рр.**

№	Час повноважень	Голова	№	Начальник Департаменту
1	24 грудня 2012 – 27 лютого 2014 рр.	Клименко Олександр Вікторович	1	Попівняк Олександр Іванович (2012–2013 рр.)
			2	В. о. Рибаченко Ігор Якович (2013 р.)
			3	Яровий Олександр Володимирович (2013–2014 рр.)

У Державній фіскальній службі були створені самостійні структурні підрозділи протидії контрабанді та митним правопорушенням без функцій податкової міліції.

**Керівництво Державної фіскальної служби України
та підрозділів боротьби з контрабандою та порушеннями
митних правил у період з 2014–2019 рр.**

№	Час повноважень	Голова	№	Начальник Департаменту
1	01 березня 2014 – 24 лютого 2015	Білоус Ігор Олегович	1	Мухін Олександр Володимирович (2014–2005 рр.)
2	05 травня 2015 – 03 березня 2017	Насіров Роман Михайлович	2	Дмитрієв Михайло Володимирович (2015–2016 рр.)
			3	В. о. Резнік Ігор Михайлович (2016 р.)
3	03 березня 2017 – 05 вересня 2018	В. о. Продан Мирослав Васильович	4	В. о. Горячов Дмитро Олексійович (2016–2017 рр.)
4	05 вересня 2018 – 17 липня 2019	В. о. Власов Олександр Сергійович	5	Поїзд Василь Петрович (2017–2019 рр.)

У структурі ДФС створено Департамент аналізу ризиків та протидії митним правопорушенням Державної фіскальної служби України, який був самостійним структурним підрозділом ДФС. Директором департаменту призначено Мухіна Олександра Володимировича.

Основними завданнями департаменту були: аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України, здійснення міжнародного співробітництва.

З метою попередження, виявлення та припинення порушень законодавства України з питань державної митної справи, виявлення кримінальних правопорушень у митній та податковій сферах, установлення механізмів та схем порушень фізичними та юридичними особами вимог чинного законодавства, попередження та припинення каналів незаконного переміщення товарів і транспортних засобів, запровадження

дієвої системи контролю за дотриманням вимог митного та податкового законодавства, попередження спроб залучення співробітників ДФС до протиправної діяльності, пов'язаної з незаконним звільненням від оподаткування зазначених товарів, керівництвом ДФС прийнято рішення щодо проведення спеціальної операції «РУБІЖ-2015» на митній території України, дана операція тривала до 31.12.2019 р., («РУБІЖ-2016», «РУБІЖ-2017» «РУБІЖ-2018», «РУБІЖ-2019»).

Постановою Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 371 при Міністерстві фінансів утворено Міжвідомчий цільовий центр із запобігання та виявлення порушень законодавства з питань державної митної справи.

Зокрема, створено аналітичну групу в складі Центру, яка проводила аналітично-пошукову роботу з метою виявлення ризикових операцій у зоні діяльності митниць і 20 спільних мобільних груп із запобігання та виявлення порушень законодавства з питань державної митної справи з представників ДФС, Державної прикордонної служби та Національної поліції.

Основними завданнями Міжвідомчого цільового центру була організація взаємодії між службами з метою запобігання та виявлення порушень законодавства з питань державної митної справи, організація діяльності мобільних груп шляхом надання обов'язкових до виконання ними доручень щодо здійснення заходів, спрямованих на запобігання та виявлення порушень законодавства з питань державної митної справи; здійснення контролю за діяльністю мобільних груп [23].

Наказом ДФС від 08.12.2017 № 825 р. затверджено Положення про Департамент організації протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії ДФС, основними завданнями якого було не тільки запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України, але й здійснення міжнародного співробітництва, забезпечення виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України, з питань, що належать до його компетенції, у тому числі шляхом надання взаємної адміністративної допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень законодавства з питань державної митної справи, на підставі міжнародних угод [24].

Наказом ДФС від 27.05.2019 № 431 запроваджено операцію «Бастіон». Планом проведення цієї операції передбачені заходи, реалізація яких

потребувала вжиття скоординованих дій митницями ДФС та центральним апаратом Державної фіскальної служби України в частині виявлення та фіксації митних правопорушень, а також організації взаємодії та обміну інформацією з підрозділами податкової міліції. Головною метою операції було зменшення тіньової економіки, забезпечення повноти декларування сплати податків та наповнення бюджету.

18 грудня 2018 р. Кабінет Міністрів України утворив Державну податкову (ДПС) та Державну митну (ДМС) служби, реорганізувавши Державну фіскальну службу шляхом поділу [25].

Міністерство фінансів затвердило структуру центрального апарату «Нової митниці» і штатний розпис. Загальна чисельність центрального апарату становила 571 посадову особу. Так, 8 листопада 2019 р. Головою Державної митної служби України затверджено положення про Департамент запобігання та протидії контрабанді та порушенням митних правил Державної митної служби України.

**Керівництво Державною митною службою України
та підрозділів боротьби з контрабандою та порушеннями
митних правил у період 2019–2020 рр.**

№	Час повноважень	Голова	№	Начальник Департаменту
1	05 липня 2019 – 24 квітня 2020	Нефьодов Максим Євгенович	1	В. о. Сівірін Олексій Миколайович (2019–2021 рр.)
2	24 квітня 2020 – 19 серпня 2020	В. о. Муратов Ігор Михайлович		
3	19 серпня 2020 – 22 жовтня 2020	В. о. Павловський Андрій Віталійович		
4	22 жовтня 2020 – 18 листопада 2020	В. о. Єнтіс Євгеній Федорович	2	В. о. Резнік Ігор Михайлович (2021 р.)
5	18 листопада 2020 – 04 листопада 2021	Рябікін Павло Борисович	3	В. о. Калинович Олексій Олександрович (2021–2019 рр.)
6	05 листопада 2021 – 02 лютий 2023	В. о. Демченко Вячеслав Вадимович		
7	01 березня 2023	В. о. Звягінцев Сергій Борисович	4	Райков Денис Володимирович (2023)

Основними завданнями Департаменту були організація здійснення заходів щодо запобігання та протидії контрабанді, боротьби

з порушеннями митних правил на митній території України, здійснення аналізу переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України з метою виявлення порушень законодавства України з питань митної справи, здійснення міжнародного співробітництва, забезпечення виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України, з питань, що належать до компетенції Департаменту, у тому числі шляхом надання взаємної адміністративної допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень законодавства з питань митної справи, на підставі міжнародних угод.

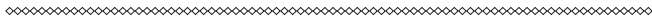
Список використаних джерел

1. Про митну справу в Українській РСР : Закон УРСР від 25.06.1991 № 1262-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 29.10. 1991. № 44. Ст. 575.
2. Про утворення Державного митного комітету України : Указ Президента України від 11.12.1991 № 1. *Збірник указів Президента*. 31.03.1992. № 1.
3. Десять років Державній митній службі України. *Велта*. 2001. 224 с.
4. Державна митна служба України: історія та сьогодення : ілюстрований атлас. У 3-х т. Т. 1 / В.В. Бондар, В.Д. Войцещук, С.О. Гунько, П.В. Пашко ; за заг. ред. І.Г. Калетніка. Київ, 2011. 176 с.
5. Історія митної справи в Україні / А.П. Павлов, П.В. Пашко, К.Є. Гальський та ін. Київ : Знання, 2006. 606 с.
6. Кінологія у Державній фіскальній службі України. Хмельницький, 2016. 27 с.
7. Структура центрального апарату Державної митної служби України : затверджено Першим віце-прем'єр-міністром України 10.12.1996 р.
8. Про введення в дію штатного розпису працівників центрального апарату Державного митного комітету України : наказ Державного митного комітету України від 30.04.1992 р. № 84.
9. Про введення в дію «Типового положення про відділ по боротьбі з контрабандою та порушеннями митних правил» в митницях України : наказ Державного митного комітету України від 16.11.1992 р. № 216.
10. Про Державну митну службу України : Указ Президента України № 1145/96. *Урядовий кур'єр*. 05.12.1996. № 228.
11. Про введення в дію штатного розпису центрального апарату Держмитслужби : наказ Держмитслужби від 27.01.2004 р. № 45.
12. Про затвердження положення про Департамент боротьби з митними правопорушеннями : наказ Держмитслужби України від 26.07.2004 р. № 545.

13. Про затвердження Державної програми «Контрабанді – СТОП» на 2005–2006 роки : постанова Кабінету Міністрів України від 01.04.2005 № 260. *Офіційний вісник України*. 22.04.2005. № 14. С. 34. Ст. 716. Код акта 31998/2005.
14. Про затвердження Положення про Департамент організації боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Державної митної служби України : наказ Держмитслужби від 07.12.2006 р. № 1091.
15. Про оптимізацію структури та деяких окремих митних органів : наказ Державної митної служби України від 01.03.2011 р. № 147.
16. Про створення спеціалізованого митного органу : наказ Державної митної служби України від 02.10.2012 р. № 510.
17. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності : Закон України від 15.11.2011 № 4025-VI. *Офіційний вісник України*. 25.05.2012. № 37. Стор. 11. Ст. 1370. Код акта 61601/2012.
18. Про припинення деяких спеціалізованих митних органів та митної організації : наказ Державної митної служби України від 13.02.2013 р. № 48.
19. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 24.12.2012 р. № 726/2012. *Урядовий кур'єр*. 25.12.2012. № 238.
20. Про проведення операції «Держкордон-2013» : розпорядження Міндоходів від 13.02.2013 р. № 2-р.
21. Про ліквідацію Міністерства доходів і зборів : постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2014 № 67. *Урядовий кур'єр*. 12.03.2014. № 45.
22. Про утворення Державної фіскальної служби : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2014 № 160. *Урядовий кур'єр*. 06.06.2014. № 101.
23. Питання протидії незаконному переміщенню товарів через державний кордон України : постанова Кабінету Міністрів України від 08.06.2016 № 371. *Офіційний вісник України*. 24.06.2016. № 47. Стор. 240. Стаття 1707. Код акта 82193/2016.
24. Про затвердження Положення про Департамент організації протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії ДФС : наказ Державної фіскальної служби України від 08.12.2017 р. № 825.
25. Про утворення Державної податкової служби України та Державної митної служби України : постанова Кабінету Міністрів України від 18.12.2018 № 1200. *Урядовий кур'єр*. 15.01.2019. № 8.

Розділ 4

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ МИТНИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ З ІНШИМИ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Призначенням митних органів, відповідно до чинного законодавства, є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України (ст. 544 Митного кодексу України – далі МК України) [1]. Здійснюючи діяльність, спрямовану на виконання поставлених перед ними завдань, митні органи активно використовують різноманітні за характером, формами й методами засоби та способи впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування, охорони та захисту прав, свобод, законних інтересів громадян, суб'єктів господарювання та держави.

Зміст діяльності митних органів свідчить про її двоїстий характер. З одного боку, діяльність митних органів охоплює правотворчу та індивідуально-розпорядчу діяльність, спрямовану на позитивне регулювання суспільних відносин у митно-правовій сфері відповідно до норм законів та інших нормативних актів. З іншого боку, діяльність митних органів – це діяльність, спрямована на запобігання вчиненню митних правопорушень (контрабанда, порушення митних правил), їх виявлення та припинення, на забезпечення безпеки держави та суспільства. У цьому сенсі митні органи, здійснюючи таку діяльність, не управляють суб'єктами переміщення, не регулюють їхню поведінку, а забезпечують охорону й захист прав і законних інтересів громадян та держави в цілому від протиправних посягань, від порушень з боку окремих суб'єктів переміщення. За своєю суттю ця діяльність має правоохоронний характер.

Отже, правоохоронна діяльність митних органів, у цьому сенсі, фактично являє собою один із основних напрямків забезпечення захисту економічних інтересів України та митної безпеки, створення сприятливих умов для розвитку її економіки, захисту прав та інтересів громадян і суб'єктів господарювання, попередження та припинення протиправних дій, застосування до правопорушників заходів державного примусу та адміністративних стягнень.

Однозначної позиції щодо того, що митні органи здійснюють правоохоронну діяльність у сучасній юридичній літературі не існує. Проте більшість дослідників, які аналізували діяльність митних органів, у тому числі автор, схиляються до думки, що митні органи фактично реалізують правоохоронну функцію [2; 3; 4]. Водночас окремі науковці не зараховують митні органи до системи правоохоронних органів держави [5].

Брак однастайності в цьому питанні свідчить про існування проблем теоретичного та практичного характеру. Однією з таких проблем є дискусійність визначення поняття «правоохоронна діяльність» та системи органів, що її здійснюють і відсутність їх законодавчого закріплення.

У чинному законодавстві по-різному, а досить часто й суперечливо визначається існуюча в Україні система правоохоронних органів. Одні й ті ж державні органи в одному акті законодавства визначаються як правоохоронні, а в іншому – ні.

Відсутність єдиного підходу законодавця до визначення поняття правоохоронних органів, термінологічна плутанина суттєво ускладнює функціонування цієї системи в цілому та взаємодію її окремих складових між собою, негативно впливає на діяльність цих державних органів.

Поняття «правоохоронної діяльності» досить часто трапляється в юридичній літературі, але застосовуючи його, численні автори вкладають у нього різний зміст, що іноді суттєво відрізняється.

Аналіз різноманітних поглядів щодо визначення поняття «правоохоронна діяльність» дозволяє констатувати той факт, що більшість із них зводиться до розуміння цього поняття в широкому й вузькому його значенні.

Так, у широкому значенні під правоохоронною діяльністю розуміють діяльність з охорони права, яка здійснюється спеціально

уповноваженими на те органами за встановленою в законі процедурою і полягає в розгляді юридично значущих справ, виявленні правопорушень та обвинуваченні осіб, винних у їх вчиненні, а в деяких випадках у застосуванні до правопорушників примусових заходів, регламентованих законом, а також у представництві й захисті прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб [6, с. 9], а у вузькому – це діяльність спеціально уповноважених органів (державних та недержавних) з метою охорони прав і свобод громадян, правопорядку та забезпечення законності, що реалізується в установленій законом формі та в межах повноважень, наданих цим органам [7, с. 224].

Погоджуємося з позицією тих науковців які зазначають, що правоохоронна діяльність – це безперервна, узгоджена діяльність державних і недержавних органів та організацій, спрямована на створення максимально сприятливих умов для безперешкодної реалізації правових норм, суб'єктивних прав і свобод, профілактику та виявлення правопорушень з метою попередження, припинення, ліквідації їх наслідків, поновлення прав, відшкодування збитків, покарання винних [8, с. 128]. Вважаємо, що саме це визначення є одним із найбільш обґрунтованих та може бути використано у подальшому. Запропоноване визначення характеризує цю діяльність як різновид правозастосовної діяльності, що полягає у застосуванні заходів юридичного впливу згідно з законом, з метою охорони та захисту прав і законних інтересів громадян, підприємств та організацій, суспільства й держави, забезпечення безпеки, правопорядку та законності.

Багато науковців, спираючись на чинне законодавство, зараховують митні органи України до системи правоохоронних органів на тій підставі, що вони здійснюють, крім усього, і правоохоронну діяльність. Однак ця точка зору не є загальноприйнятою.

Аналізуючи головні характерні ознаки правоохоронної діяльності, які сформульовані в юридичній літературі, спробуємо довести, що діяльність, здійснювана митними органами України, за своїм змістом та сутністю є правоохоронною.

1. Владний характер цієї діяльності, що має полягати у захисті певних суспільних відносин компетентними органами. Як впливає зі змісту Преамбули МК України в редакції 2002 р [9], діяльність митних

органів України, як спеціально уповноважених органів у галузі митної справи, спрямована на забезпечення захисту економічних інтересів, захисту прав та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності та громадян, а також забезпечення додержання законодавства України з питань митної справи. В чинній редакції галузевого кодифікованого акта ці положення відображено в ст. 544. Це положення МК України, безумовно, є основним орієнтиром для доведення правоохоронного характеру діяльності митних органів. На нашу думку, основні завдання, що виконуються митними органами України, переважно відображають чітко виражений правоохоронний характер цієї діяльності.

Ці загальні правоохоронні завдання ще чіткіше та детальніше розкриваються в підзаконних нормативно-правових актах, що визначають правовий статус конкретних митних органів. Так, у Положенні про Державну митну службу України [10], до основних завдань Держмитслужби належить: забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України, забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи, запобігання та протидії контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил. Подібним чином визначено також завдання інших митних органів.

Зазначене вище також підтверджує відповідність діяльності митних органів ще двом ознакам правоохоронної діяльності: ця діяльність здійснюється спеціально створеними державними органами, що комплектуються відповідним чином підготовленими особами, які мають спеціальний статус (митні органи – це органи, уповноважені безпосередньо здійснювати митну справу, що укомплектовані посадовими особами на яких покладено здійснення митної справи, організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій і яким присвоєно спеціальні звання.); реалізація правоохоронної функції є однією з основних функцій митних органів, а в умовах сьогодення – чи не основною.

2. Підзаконний характер правоохоронної діяльності. Ця ознака має кілька аспектів. По-перше, організація та діяльність органу, який здійснює цю діяльність детально регламентується у законодавчому порядку Про відповідність цій ознаці свідчить те, що організаційні,

правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митної служби України визначені на рівні окремого кодексу. По-друге, здійснення повноважень у чітко регламентованих законом процесуальних (процедурних) межах і формах. Діяльність митних органів здійснюється не тільки на підставі МК України, а також інших актів митного законодавства, але й суворо в порядку та формах, передбачених ними з чітким дотриманням установлених процедур. Їх порушення тягне за собою їхню незаконність та недійсність. По-третє, застосовувані в процесі правоохоронної діяльності примусові заходи повинні відповідати закону, тільки він допускає застосування конкретного примусового заходу і чітко визначає його зміст. Правова регламентація застосування примусових заходів митними органами міститься в МК України.

3. Правозастосовний характер правоохоронної діяльності. Митні органи застосовують відповідні норми чинного законодавства, що характеризуються своїм правоохоронним спрямуванням. Дія та результати їхньої діяльності спрямовані не на себе, а на інші суб'єкти, створюючи, змінюючи чи припиняючи права і обов'язки останніх.

4. Правоохоронна діяльність здійснюється не будь-яким способом, а лише за допомогою використання примусових засобів. Саме необхідність використання державного примусу головним чином і обґрунтовує потребу в спеціальній діяльності з застосування права. Найчастіше вживаними заходами примусу запобіжного та припиняючого характеру, що застосовуються митними органами, є: різні форми митного контролю (перевірка документів і відомостей, митний огляд, огляд територій та приміщень тощо), призупинення дії дозволів або їх скасування, витребування документів, необхідних для провадження в справах про порушення митних правил, вилучення товарів і транспортних засобів та документів, митні обстеження й інші заходи, передбачені МК України та іншими нормативно-правовими актами. До стягнень, що застосовуються митними органами, належать попередження та штраф. Крім того, в якості екстраординарних засобів адміністративного впливу посадові особи митних органів мають право на застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї.

5. Правоохоронна діяльність здійснюється шляхом: а) виявлення правопорушень і осіб, винних у їх вчиненні; б) розгляду юридично зна-

чущих справ і, в деяких випадках, застосування до правопорушників примусових заходів і стягнень; в) обвинувачення у вчиненні правопорушення; г) представництва й захисту порушених прав і законних інтересів; г) нагляду за додержанням законів. Митні органи виконують правоохоронну діяльність шляхом здійснення превентивного, попереджувального впливу, припинення вчинюваних митних правопорушень (контрабанда та порушення митних правил), а також застосування відповідних правових норм у випадку порушення тих чи інших митних правил, поновлення законних прав та інтересів юридичних і фізичних осіб, контролю за дотриманням митного законодавства.

6. Здійснення правоохоронної діяльності потребує специфічного матеріально-технічного забезпечення. Для виконання завдань, покладених на митні органи, вони, крім усього, можуть використовувати певну сукупність технічних засобів, які в силу своєї специфіки отримали назву технічні засоби митного контролю.

За своїм змістом правоохоронна діяльність – це багатоаспектна діяльність, яка охоплює в собі кілька напрямків, реалізація яких покладається на різні державні органи, в тому числі й на митні органи України. Про це свідчить перелік тих функцій, виконання яких покладено на митні органи: до 2012 р., згідно зі ст. 101 Кримінально-процесуального кодексу України, митні органи були органами дізнання в справах про контрабанду, відповідно до розділу XIX МК України здійснюють провадження в справах про порушення митних правил та виступають суб'єктами міжнародного співробітництва з питань проведення спільних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення і припинення контрабанди та порушення митних правил (ст. 567 МК України), здійснюють заходи, спрямовані на сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час переміщення товарів через митний кордон України (розділ XIV МК України).

Митні органи в процесі своєї діяльності постійно взаємодіють із іншими правоохоронними органами, що здійснюють правоохоронну діяльність, наприклад: проведення спільних операцій на державному кордоні, здійснення контрольованої поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів чи переміщення під негласним контролем (ст. 456, 457 МК України).

Зважаючи на все зазначене вище, можна сформулювати визначення поняття правоохоронної діяльності митних органів. Це діяльність митних органів України, що здійснюється шляхом застосування заходів правового примусу відповідно до чинного законодавства, метою якого є охорона й захист прав та інтересів фізичних та юридичних осіб, держави, забезпечення митної безпеки, правопорядку та законності у сфері митної справи.

Наразі митні органи мають значні результати в діяльності, пов'язаній із запобіганням та припиненням митних правопорушень. Водночас аналіз правоохоронної діяльності митних органів свідчить, що в умовах, коли протиправні прояви у зовнішньоекономічній сфері мають системний характер, набувають все більшої інтелектуалізації, пов'язані з діяльністю міжнародних злочинних угруповань, Держмитслужба України стикається з низкою проблем, які применшують ефективність механізму протидії митним правопорушенням і потребують свого розв'язання на державному рівні.

Стан сучасного національного законодавства свідчить про те, що реалізація правоохоронної функції митних органів здійснюється з використанням різноманітних методів митного контролю (шляхом перевірки документів та відомостей, здійснення митного огляду, переогляду товарів і транспортних засобів, огляду територій та приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів тощо, перевірки систем звітності та обліку товарів, що переміщуються через митний кордон держави тощо), аналізу даних митної статистики, отримання інформації від правоохоронних органів. За таких умов обмеженості у правових можливостях покладання на митні органи обов'язку, отже й відповідальності за результати протидії митним правопорушенням, захисту внутрішнього ринку не виглядає обґрунтованим.

Усвідомлюючи характер проблеми та визначаючи варіанти її мінімізації, Держмитслужба України неодноразово виступала ініціатором внесення змін та доповнень до чинного законодавства, зміст яких полягає у розширенні повноважень правоохоронного характеру для митних органів. Досвід діяльності митних адміністрацій зарубіжних країн підтверджує правильність висновку щодо того, що ефективність

протидії митним правопорушенням залежить від заходів, що вживаються в межах цієї діяльності.

Міжнародні партнери України, зокрема ЄС, відповідно до міжнародних зобов'язань України та пріоритетів Програми інтеграції України до ЄС [11] постійно вимагав від України розширення правоохоронних повноважень митних органів. Представники ВМО неодноразово наголошували на необхідності надання митним органам повноважень правоохоронного характеру. Наприклад, у листі Директорату по боротьбі з порушеннями митного законодавства ВМО від 14.05.03 р. «... рекомендується, щоб сучасні митні адміністрації були наділені превентивними та розвідувальними повноваженнями. ВМО заохочує країни-члени до законодавчого закріплення правоохоронних повноважень у національних митних кодексах».

Листом Представництва України при ЄС від 19.04.2005 № 3111/10-110/1/14-857 було привернуто увагу Держмитслужби України на те, що: «... посилення фіскальної складової діяльності митних органів України за рахунок послаблення правоохоронної складової не відповідає сучасним тенденціям розвитку митної справи у Євросоюзі й потребує перегляду».

У офіційному тексті Плану дій Україна-ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки [12], схваленому розпорядженням КМ України від 19.06.07 № 406-р було визначено: «Вжиття необхідних заходів для забезпечення систематичного співробітництва між поліцією, митною службою і прикордонною службами, службами розвідки та безпеки з метою запобігання протидії протиправній діяльності, що має міжнародний характер».

В Угоді про асоціацію між Україною та ЄС [13] Україна взяла на себе зобов'язання щодо боротьби з незаконними діями та шахрайством у митних питаннях, пов'язаних з імпортом, експортом, транзитом товарів та їх розміщенням під будь-яким іншим митним режимом або процедурою, зокрема заходи заборони, обмеження або контролю. Безпосередня реалізація цього зобов'язання покладається в основному на митні органи.

Аналіз зазначених та інших міжнародних документів свідчить, що митні органи України розглядаються міжнародними організаціями

як правоохоронні органи, які мають бути повноправними суб'єктами міжнародних відносин у сфері боротьби з організованою злочинністю та забезпечення безпеки.

Водночас обмеженість повноважень правоохоронного характеру ускладнює можливість митних органів повною мірою бути задіяними у заходах запобігання та припинення митних правопорушень, у взаємодії та обміні інформацією, у тому числі й з митними адміністраціями зарубіжних країн, що суттєво знижує ефективність боротьби з проявами протиправної поведінки у сфері міжнародної торгівлі, забезпечення національної безпеки України.

Негативно впливають на ефективність правоохоронної діяльності митних органів відмінності у компетенції митних органів України та державних органів, які традиційно зараховують до системи правоохоронних. Основна форма взаємодії – обмін інформацією, не має суттєвого значення для профілактики та припинення митних правопорушень.

Загальна чисельність особового складу митних органів, який безпосередньо задіяний у реалізації правоохоронної функції, з одного боку, свідчить про високу ефективність їхньої діяльності, а з іншого – про недостатню концентрацію сил і засобів для покращання результату правоохоронної роботи¹.

Ефективність діяльності митних органів щодо реалізації своєї правоохоронної функції багато в чому залежить від їх взаємодії з іншими правоохоронними органами. Як вже зазначалось, чинне законодавство України чітко не визначає систему правоохоронних органів. Можна водночас досить повно окреслити коло суб'єктів правоохоронної діяльності, з якими митні органи взаємодіють під час виконання завдань, покладених на Держмитслужбу України, а саме: Міністерство внутрішніх справ України (МВС), зокрема, підрозділи Державної прикордонної служби України (Держприкордонслужби України), Національної поліції України (НПУ), Державної податкової служби України (ДПСУ), Служби безпеки України (СБУ) та Генеральної прокуратури України.

---

¹ У підрозділах, які безпосередньо задіяні в реалізації правоохоронної функції, проходить службу до 10 % від загальної чисельності особового складу митної служби України. Цими підрозділами (з урахуванням обмеженості їхніх повноважень) виявляється 30–40 % митних правопорушень, при цьому вартість предметів правопорушень становить 60–75 % від загальної вартості.

Головною метою взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами є опрацювання та реалізація спільних чи узгоджених заходів щодо запобігання та виявлення порушень митного, податкового законодавства, протидії контрабандному переміщенню через кордон товарів та інших предметів; розслідування та розкриття злочинів у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Порядок взаємодії митних органів та інших суб'єктів правоохоронної діяльності, які здійснюють боротьбу з митними правопорушеннями, умови обміну інформацією, використання банків даних, а також проведення скоординованих заходів визначається, насамперед, ст. 558 МК України та регламентується спільними актами цих державних органів.

Взаємодія діяльності правоохоронних органів регламентується цілою низкою нормативно-правових документів. Так, одним із перших нормативно-правових актів, що визначив основні принципи, форми та напрями взаємодії митних органів та інших державних органів, була Інструкція «Про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі зі злочинністю» [14]. Нормативним актом визначались основні принципи, напрями та форми взаємодії у вирішенні питань боротьби зі злочинністю, в тому числі й митними правопорушеннями.

Основними принципами такої взаємодії Інструкцією визначено: чітке дотримання законності; оперативність розгляду і прийняття рішень з питань, що потребують спільного вирішення та забезпечення їх виконання у межах визначеної компетенції; комплексне використання у разі необхідності сил і засобів, які є в розпорядженні сторін, що взаємодіють.

Напрямами взаємодії є:

- організація реалізації державної політики у сфері боротьби зі злочинністю;
- профілактика злочинів та інших правопорушень;
- виявлення, припинення, розкриття та розслідування злочинів;
- розшук та затримання злочинців;
- забезпечення громадського порядку та громадської безпеки;
- вдосконалення правової бази боротьби із злочинністю.

В узагальненому вигляді, основними формами взаємодії митних органів з іншими правоохоронними органами можна визнати:

- аналіз актуальних проблем правоохоронної діяльності, прийняття погоджених рішень щодо реалізації державних програм боротьби зі злочинністю, виконання законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань боротьби зі злочинністю;

- опрацювання та реалізація спільних планів, програм боротьби зі злочинністю;

- видання спільних відомчих нормативних актів щодо порядку взаємодії в процесі здійснення заходів по боротьбі зі злочинністю;

- створення спільних робочих груп представників правоохоронних органів для вивчення окремих проблем боротьби зі злочинністю та вироблення пропозицій щодо їх розв'язання;

- опрацювання та подання в інстанції погоджених пропозицій з питань профілактики злочинів та інших правопорушень;

- вивчення проблем профілактики злочинів і вироблення спільних пропозицій щодо форм і методів її проведення;

- спільне вивчення умов та причин, що сприяють вчиненню злочинів та опрацювання заходів до їх усунення;

- своєчасне інформування правоохоронними та митних органів один одного про підготовку чи вчинення злочинів;

- створення спільних банків даних щодо осіб, причетних до контрабанди, незаконного обігу зброї та наркотиків, а також до злочинів у кредитно-фінансовій та зовнішньоекономічній сферах.

З аналізу положень МК України можна дійти висновку, що правоохоронні органи при взаємодії з митними органами наділені такими повноваженнями:

- направляти митним органам офіційні письмові повідомлення про вчинення особою порушення митних правил, які відповідно до ст. 491МКУ, є однією із підстав для порушення справи про порушення митних правил;

- надання митним органам відповідної офіційної інформації про наявність достатніх підстав вважати, що переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України здійснюється поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю,

що є однією з підстав для проведення митними органами огляду (переогляду) товарів, транспортних засобів комерційного призначення (ст. 338МКУ);

- передавати до митного органу або до суду матеріали щодо закриття кримінального провадження про контрабанду за наявності в діях особи ознак порушення митних правил з метою притягнення винних до адміністративної відповідальності (ст. 496 МКУ);

- інформувати митні органи на їх письмові запити або з власної ініціативи про наявні відомості, необхідні для здійснення митного контролю (ст. 334МКУ);

- здійснювати негласний контроль та оперативний нагляд за переміщенням товарів щодо яких є підозра в незаконному переміщенні через митний кордон України для вилучення таких товарів, виявлення та притягнення до відповідальності осіб, причетних до вчинення контрабанди (ст. 457 МКУ).

При цьому деякі з положень МКУ мають імперативну дію щодо правоохоронних органів, зокрема, такі норми-зобов'язання щодо:

- надання для проведення перевірки митному органу копій вилучених документів, облікових та інших реєстрів, фінансової та статистичної звітності, інших документів з питань обчислення і сплати митних платежів, а також з інших питань, що стосуються митної справи. Такі копії мають бути надані протягом трьох робочих днів з дня отримання письмового запиту митного органу та засвідчені печаткою і підписами посадових осіб правоохоронних та інших органів, якими здійснено вилучення оригіналів документів (ст. 353МКУ);

- надання посадовим особам митного органу, які здійснюють адміністративне затримання, допомоги в разі вчинення опору або спроби втечі особи, яка підлягає затриманню, з місця події (ст. 507МКУ);

- письмового інформування митних органів про виявлені ними порушення митних правил або контрабанду (ст. 558 МКУ);

- повідомляти письмово митні органи про наявність оперативної інформації щодо можливих випадків переміщення товарів, у тому числі транспортних засобів особистого користування, транспортних засобів комерційного призначення з порушенням норм законодавства України (ст. 558 МКУ).

МКУ також містить положення, які поширюють свою дію одночасно на посадових осіб митних і правоохоронних органів та мають або зобов'язально-обмежувальний характер, або дискреційний (ст. 255 МКУ).

Митні органи взаємодіють з правоохоронними органами України на засадах і в порядку, визначеному законодавчими та іншими нормативно-правовими актами України.

Традиційно взаємодія ДМСУ та Держприкордонслужби України є найтіснішою та ефективною. Так, наприклад, загальні питання взаємодії митних органів та підрозділів Держприкордонслужби України визначаються Положенням про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю [15], Типовою технологічною схемою пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними [16]. Безпосередня взаємодія між цими службами здійснюється відповідно до Порядку взаємодії органів Державної прикордонної служби України з органами Державної митної служби України та Державної податкової служби України під час виявлення ознак порушення митних правил, а також виявлення майна, яке не має власника або власник якого невідомий [17] тощо.

Взаємодія між митними органами та підрозділами Держприкордонслужби України найчастіше здійснюється у певних формах, таких як:

- проведення спільних операцій за єдиним планом і задумом та інших узгоджених заходів;
- створення оперативних робочих груп, спільне розташування підрозділів (засідка, секрет, контрольний пост, розшукова група, пересувний пост тощо);
- обмін інформацією про наміри й спроби порушень чинного законодавства;
- організація спільного кінологічного забезпечення процедур митного та прикордонного контролю;
- узагальнення підсумків спільних заходів та розробка нових способів дій і форм взаємодії тощо.

Механізм електронної інформаційної взаємодії центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується КМУ через МВС і Мініфін України під час обміну інформацією для здій-

снення повноважень, визначених законодавством, регламентується відповідним Порядком електронної взаємодії [18]. Інформаційну взаємодію згідно з цим Порядком здійснюють МВС, Державна міграційна служба України, НПУ, Держприкордслужба України, Мінфін України, ДМСУ, ДПАУ, Державна служба фінансового моніторингу України та Державна казначейська служба України.

Отже, проаналізувавши чинні нормативні акти, що визначають порядок організації та здійснення взаємодії між ДМСУ, її територіальними підрозділами, державними інституціями та підрозділами ДМСУ України в процесі здійснення останніми правоохоронних функцій у галузі реалізації митної політики держави, можемо констатувати належний рівень її правового забезпечення. Взаємодія між митними органами та іншими правоохоронними органами здійснюється з метою підвищення ефективності реалізації державної політики у сфері боротьби зі злочинністю, профілактики злочинів та інших правопорушень, виявлення, припинення та розслідування виявів протиправної поведінки, забезпечення дотримання митного законодавства, громадського порядку та громадської безпеки, а також виховання громадян у дусі поваги до закону. Водночас аналіз діяльності митних органів свідчить про наявність проблем щодо практичної реалізації положень чинного законодавства. За таких умов питання підвищення ефективності діяльності державних органів потребують свого подальшого дослідження та виконання.

Розв'язання окреслених проблем, насамперед, шляхом внесення змін до чинного законодавства позитивно вплине на правове регулювання діяльності митних органів України, розмежування їх компетенції з іншими державними органами у сфері забезпечення національної безпеки держави, забезпечення реалізації прав та інтересів громадян і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у сфері митної справи. Реалізація запланованих заходів спрямованих на модернізацію діяльності митної служби України стане запорукою підвищення ефективності правоохоронної діяльності митних органів, що, безумовно, сприятиме реалізації завдань, які стоять перед державою в сучасних умовах.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47. № 48. Ст. 552.
2. Шевченко В. Правоохранительная деятельность таможенных органов Украины. *Юридический вестник*. 1999. № 1. С. 34–35.
3. Єрошов Р.В. Правоохоронна діяльність митних органів України. *Проблеми законності* : Респ. міжвідом. наук. зб. Харків : Націон. юрид. акад. України, 2001. Вип. 46. С. 140–144.
4. Ягодинський В. Щодо правоохоронної діяльності митних органів. *Право України*. 2002. № 10. С. 58–62.
5. Мельник М.І., Хавронюк М.І. Суд та інші правоохоронні органи. *Правоохоронна діяльність: закони і коментар*. Київ : Атіка, 2000. 512 с.
6. Організація судових та правоохоронних органів : навч. посібн. / за ред. І.Є. Марочкіна, Н.В. Сібільової, О.М. Толочко. Харків : Право, 2000. 272 с.
7. Тихонова Д.С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. *Проблеми сучасної поліцейстики* : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20.04.2022 р.) / ХНУВС. Харків, 2022. 320 с.
8. Ковальська В. В. Міліція в системі правоохоронних органів держави (адміністративно-правові аспекти) : дис. ... доктора юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2010. 422 с.
9. Митний кодекс України від 11.07.2002 р. № 92-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 38–39. Ст. 288 (втратив чинність).
10. Положення про Державну митну службу України : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. *Офіційний вісник України*, 2019. № 26. Ст. 900 (зі змінами).
11. Програма інтеграції України до ЄС : схвалено Указом Президента України від 14.09.2000 р. № 1072/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-00#Text> (втратила чинність).
12. План дій Україна ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 19.06.07 р. № 406-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_956#Text
13. Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand : ratified by the Law on 16 September 2014. No. 1678-VII. *Official Gazette of Ukraine*. 2014. No. 75(1). P. 2125. [in Ukrainian]

14. Інструкція про взаємодію правоохоронних та інших державних органів України у боротьбі зі злочинністю : затверджено спільним наказом МВС України, СБУ, Держкомохорони кордону України, ДМКУ, НГУ, Міноборони, Мінюсту від 10.08.94 р. № 4348/138/151/11-2-2870/172/148-407/2-90-442. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0225-94#Text> (втратила чинність).
15. Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 18.08.10 р. № 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/751-2010-%D0%BF#Text>
16. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними : постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text>
17. Порядок взаємодії органів Державної прикордонної служби України з органами Державної митної служби України та Державної податкової служби України під час виявлення ознак порушення митних правил, а також виявлення майна, яке не має власника або власник якого невідомий : затверджено спільним наказом МВС України та Мінфіном від 18.10.2018 р. № 849/828. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1290-18#Text>
18. Порядок електронної інформаційної взаємодії Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства фінансів України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через міністра внутрішніх справ України та міністра фінансів України : затверджено наказом МВС України, Мінфіну України від 13.05.2020 р. № 386/208. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0446-20#Text>

Розділ 5

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ПРОТИДІЇ ПОРУШЕННЯМ МИТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Міжнародне співробітництво та взаємна адміністративна допомога з питань протидії порушенням митного законодавства є важливими складовими комплексу заходів, здійснюваних з метою забезпечення належного стану митної безпеки як для кожної окремої держави, так і для міжнародного співтовариства держав у цілому. Упродовж тривалого часу взаємодія держав у цьому напрямі відбувалась виключно на двосторонній основі, без будь-яких уніфікованих міжнародних стандартів. Однак із розвитком багатостороннього міжнародного митного співробітництва та створенням у другій половині ХХ ст. Ради митного співробітництва ситуація в цій сфері міжнародної взаємодії змінилась. Одним із перших прийнятих цією міжнародною організацією актів стала Рекомендація Ради митного співробітництва про взаємну адміністративну допомогу від 5 грудня 1953 р. [1].

Згодом у цій сфері з'явилися перші багатосторонні міжнародні договори, прикладами яких є Берлінська угода про співробітництво і взаємодопомогу з митних питань від 5 грудня 1962 р., укладена між соціалістичними державами, і Конвенція про взаємодопомогу в митних справах від 7 вересня 1967 р., договірними сторонами якої були держави – члени Європейського економічного співтовариства.

На сучасному етапі розвитку міжнародної взаємодії з питань протидії порушенням митного законодавства офіційне тлумачення терміна «взаємна адміністративна допомога» закріплено Радою митного співробітництва (далі – РМС) у Міжнародній конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18 травня 1973 р. Відповідно до її положень під взаємною адміністративною допомогою запропоновано

розуміти заходи, що здійснюються однією митною службою за дорученням іншої митної служби або спільно з нею з метою належного застосування митного законодавства, а також для відвернення, розслідування або припинення порушень митного законодавства [2].

Щодо міжнародного договору універсального характеру в цій сфері, то ним є Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 9 червня 1977 р., (Конвенція Найробі) [3; 4, с. 65–68]. Охарактеризуємо особливості її структури та змісту детальніше.

Конвенція Найробі набрала чинності з 21 травня 1980 р. і станом на червень 2023 р. нараховує 52 договірні сторони. Кожна держава, яка є членом РМС і кожна держава, що є членом Організації Об'єднаних Націй або її спеціалізованих органів, може стати Договірною стороною цієї Конвенції.

За структурою Конвенція Найробі складається з основного тексту – преамбула та 23 статті, а також 11 додатків, спрямована на розвиток співробітництва між митними адміністраціями з питань протидії порушенням митного законодавства.

Щодо цього у преамбулі Конвенції зазначається: порушення митного законодавства становлять загрозу економічним, соціальним і фінансовим інтересам держав та законним інтересам торгівлі.

Відповідно до ст. 1 Конвенції Найробі, положення якої присвячуються визначенню основних її термінів, під «порушенням митного законодавства» слід розуміти будь-яке порушення або спробу порушення митного законодавства.

Водночас термін «митне законодавство» розтлумачено, як усі установчі та регулівні положення, що застосовуються або контролюються митними адміністраціями у зв'язку з імпортом, експортом або транзитом товарів. У цій статті також закріплено визначення таких термінів: «митне шахрайство», «контрабанда», «імпорتنі та експортні мита і податки» тощо.

Відповідно до положень Конвенції Найробі взаємна адміністративна допомога може бути така: допомога, що надається митною адміністрацією з власної ініціативи (Додаток 1); допомога за запитом у стягненні ввізного та вивізного мита і податків (Додаток 2);

допомога за запитом щодо контролю (Додаток 3); допомога за запитом щодо нагляду (Додаток 4); розслідування та повідомлення за запитом на користь іншої Договірної Сторони (Додаток 5); участь представників митних адміністрацій під час розгляду справ у суді або трибуналі (Додаток 6); присутність представників митних адміністрацій однієї Договірної Сторони на території іншої Договірної Сторони (Додаток 7); участь у розслідуваннях, що проводяться за кордоном (Додаток 8); збір інформації (Додаток 9); надання допомоги у боротьбі з контрабандою наркотиків та психотропних речовин (Додаток 10); надання допомоги у протидії контрабанді творів мистецтва, антикваріату та інших культурних цінностей (Додаток 11).

Будь-який додаток або додатки Конвенції Найробі, прийняті Договірною Стороною, вважаються невід'ємною її частиною. До того ж, як і в інших багатосторонніх договорах у галузі міжнародного митного права, кожен додаток цієї Конвенції прирівнюється до самостійного міжнародного договору. Тому, приєднуючись до положень Конвенції Найробі, обов'язково слід прийняти хоча б один із її додатків.

Водночас щодо Додатків 4, 9, 10 і 11 наша держава й донині так і не висловила згоди на обов'язковість, що залишає перспективні напрямки для розширення участі митних органів України у відносинах надання взаємної адміністративної допомоги. Хоча, це не заважає вже сьогодні визначати у двосторонніх договорах України можливість розвитку взаємної адміністративної допомоги з питань запобігання незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів [5], що в цілому відповідає положенням Конвенції Найробі.

Договірні Сторони, які прийняли один або більше додатків до цієї Конвенції, погоджуються, що їхні митні адміністрації надаватимуть одна одній взаємну допомогу з метою відвернення, розслідування та припинення порушень митного законодавства. Така допомога надаватиметься на підставі офіційних запитів про надання взаємної допомоги. Запити про допомогу мають бути у письмовій формі й містити інформацію щодо реквізитів та супроводжуватися документами, які запитуюча Договірна Сторона вважає потрібними. У випадках, пов'язаних, зокрема, з терміновістю, коли запит про допомогу не було здійснено у письмовій формі, запитувана митна адміністрація може

вимагати письмового підтвердження запиту. Письмові запити виконуються мовою, прийнятною для запитуваних Договірних сторін. У разі необхідності всі документи, що супроводжують запити, перекладаються на взаємоприйнятну мову.

Обмін інформацією між Договірними Сторонами Конвенції Найробі здійснюється безпосередньо через їхні митні адміністрації, які зобов'язуються давати відповіді на запити про допомогу якомога швидше.

Митна адміністрація Договірної Сторони може звернутися із запитом про надання взаємної допомоги для проведення будь-якого розслідування або у зв'язку з судовим чи адміністративним розглядом, що здійснюються цією Договірною Стороною. Якщо такий розгляд не здійснюється митною адміністрацією безпосередньо, вона може звертатися із запитом про надання взаємної допомоги лише в межах своєї компетенції в цьому розгляді. Відповідно, якщо розгляд здійснюється у державі запитуваної адміністрації, остання надає допомогу за запитом у межах своєї компетенції в цьому розгляді.

Взаємна допомога не поширюється на запити щодо арешту осіб або повернення мит, податків, зборів, нарахувань чи будь-яких коштів іншій Договірній Стороні. Якщо Договірна сторона вважає, що надання допомоги за запитом може становити загрозу її суверенітету, безпеці та іншим важливим національним інтересам або може завдати шкоди законним комерційним інтересам будь-якого підприємства, громадського чи приватного, вона може відмовити у наданні допомоги або поставити її надання в залежність від виконання певних умов чи вимог.

Якщо митна адміністрація Договірної Сторони здійснює запит про надання допомоги, який вона сама не могла б виконати у разі надходження такого запиту від іншої Договірної Сторони, вона привертає увагу до цього факту в своєму запиті. Виконання такого запиту здійснюється за рішенням запитуваної Договірної Сторони.

Усі витрати на залучення експертів та свідків, згідно з Конвенцією Найробі, покриваються Договірною Стороною, яка запитує.

Положення цієї Конвенції не перешкоджають її Договірним Сторонам надавати взаємну допомогу в більшому обсязі або брати зобов'язання про надання такої допомоги в майбутньому.

Відповідальність щодо контролю за виконанням та розвитком Конвенції Найробі несе РМС. Безпосередній виконавець завдань, поставлених РМС у зв'язку з виконанням положень цієї Конвенції, – її Постійний технічний комітет.

На початку нового тисячоліття, а саме у 2000 р., з метою підвищення ефективності надання взаємної адміністративної допомоги РМС було прийнято Декларацію про вдосконалення митного співробітництва та взаємної адміністративної допомоги (Кіпрська декларація), а 27 червня 2003 р. завершено розробку проєкту ще одного загального міжнародного договору універсального характеру в цій сфері – Міжнародної конвенції про взаємодопомогу в митних справах (Йоганнесбурзька конвенція) [6].

Незважаючи на те, що станом на червень 2023 р. Йоганнесбурзька конвенція так і не набула чинності, окремі її положення вже використовуються державами – членами РМС під час налагодження двосторонньої взаємодії з питань, пов'язаних із провадженням у справах про порушення митного законодавства.

До речі, у 2005 р. Державна митна служба України проводила моніторинг процесу набуття чинності Йоганнесбурзької конвенції з метою подальшого проведення внутрішньодержавних процедур, необхідних для приєднання України до неї [7], але станом на червень 2023 р. жодних офіційних дій стосовно цієї Конвенції так і не вчинила.

Отже, розглянемо запропоновані Міжнародною конвенцією про взаємодопомогу в митних справах від 27 червня 2003 р. новації у сфері взаємодії між митними службами держав, що розроблені з урахуванням положень Конвенції Найробі та Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р.

Відповідно до положень Конвенції Найробі надання взаємодопомоги з питань протидії порушенням митного законодавства може здійснюватися шляхом надсилання запитів митними органами держав для отримання потрібної інформації чи допомоги в розслідуванні справ про порушення митного законодавства або інформування цих служб про можливі правопорушення на території відповідних держав.

Розвитку відносин, пов'язаних із наданням та використанням інформації як на основі запитів між зацікавленими митними

службами, так і за власною ініціативою, приділяється основна увага у тексті Йоганнесбурзької конвенції, яка за структурою складається з преамбули і тринадцяти глав, що містять 54 статті.

Відповідно до її положень запити на допомогу пропонуються надсилати не лише в письмовому, а також в електронному вигляді та супроводжувати будь-якою інформацією, яка вважається корисною для виконання таких запитів. Служба, що надає допомогу, може вимагати письмового підтвердження електронної версії запитів. За визначених обставин запити можуть бути зроблені усно. Такі запити якнайскоріше підтверджуються письмово або, якщо це прийнятно для служб, що надають запит та отримують допомогу, чи через електронні засоби зв'язку.

Запити готуються на мові, яка прийнятна для зацікавлених служб. Будь-який документ, що супроводжує такий запит, перекладається за потреби на взаємоприйнятну мову. Служба, яка надає допомогу, у будь-якому разі приймає запит на допомогу та супровідні документи на одній із офіційних мов, яка визначається РМС.

До змісту запиту пропонується включати такі відомості: 1) назву служби, яка отримує допомогу; 2) питання, які планується вирішити на основі допомоги, що замовляється, причини надання запиту; 3) короткий опис справи, що розглядається, юридичні та організаційні положення що застосовуються; 4) якщо відомо прізвища та адреси осіб, яких цей запит стосується; 5) посилання на можливі підстави відмови у наданні допомоги; 6) інформація про процедури, які служба, що отримує допомогу, здійснювала або робила спробу здійснити, а також уточнення щодо мети отримання спеціальної інформації.

У випадках, що можуть потягти за собою можливість завдання значної шкоди економіці, охороні здоров'я, суспільній безпеці, включаючи безпеку мережі каналів міжнародної торгівлі, або іншим життєвим інтересам будь-якої Договірної Сторони, за можливості, надання допомоги здійснюється без затримки за власною ініціативою.

Договірні Сторони Йоганнесбурзької конвенції можуть домовитись обмінюватися будь-якою інформацією на автоматизованій основі, за умови гарантування конфіденційності та захисту останньої.

З цією метою на базі РМС пропонується створити єдину автоматизовану інформаційну систему, а кожній Договірній Стороні призначити

компетентний орган в митній службі, який на національному рівні буде відповідальним за правильну експлуатацію центральної автоматизованої інформаційної системи.

У центральній автоматизованій інформаційній системі пропонується розміщувати *інформацію загального характеру* (дані про товари; засоби транспорту; маршрути переміщення товарів тощо), а також *інформацію щодо фізичних та юридичних осіб* (дату й місце народження; національність; належність до кримінальних організацій; реєстраційний номер; місце реєстрації офісу; вид бізнесу тощо). Договірні Сторони несуть юридичну відповідальність, наскільки це можливо, за точність, поточний стан та законність інформації, яку внесено в центральну автоматизовану інформаційну систему.

Відповідальними за виконання всіх необхідних заходів із захисту центральної автоматизованої інформаційної системи виступають як Договірні Сторони конвенції, так і Генеральний Секретар РМС. Цілі цих заходів включають, але цим не обмежуються, таке: 1) запобігання недозволеному доступу до обладнання, яке використовується для обробки інформації в системі; 2) запобігання недозволеному доступу до системи; 3) запобігання недозволеному входу, зчитуванню, копіюванню, правленню або видаленню будь-якої інформації в системі; 4) забезпечення можливості контролювати та встановлювати, які, призначені компетентні органи влади та посадові особи РМС мають доступ до центральної автоматизованої інформаційної системи, і хто з призначених службовців і посадових осіб РМС має доступ до інформації в системі; 5) забезпечення можливості контролювати та встановлювати, яка та ким інформація була введена до системи, і здійснювати моніторинг запитів; 6) запобігання недозволеному зчитуванню, копіюванню, виправленню та видаленню інформації протягом передачі даних та транспортуванню носіїв даних.

Договірні Сторони можуть заздалегідь визначити види органів, що мають або не мають право доступу до особистих даних, які вони надають.

На окрему увагу заслуговують положення Йоганнесбурзької конвенції щодо можливого залучення посадових осіб митної служби однієї Договірної Сторони до певних видів діяльності на території іншої.

Перш за все це стосується так званого «права переслідування» або «переслідування по гарячих слідах». Останнє може виникати у відносинах між державами тоді, коли офіційні особи однієї Договірної Сторони, які переслідують на своїй території особу, що підозрюється у діях, направлених на вчинення митного правопорушення, що може призвести до її екстрадиції або підозрюється в участі у такому правопорушенні, можуть продовжувати це переслідування на території іншої Договірної Сторони, за умови надання попереднього запиту, отримання дозволу та виконання будь-яких інших умов, що може надати Договірна Сторона, що надає допомогу. При виникненні особливих негайних підстав, коли неможливо повідомити компетентні органи іншої Договірної Сторони, до в'їзду на її територію або коли ці компетентні органи не мають можливості бути залученими до активного переслідування, це переслідування може продовжуватися без попереднього дозволу. Коли переслідування продовжується без попереднього дозволу, компетентні органи Договірної сторони, на чій території це переслідування продовжується, негайно інформуються про перетин кордону та якнайскоріше надається на розгляд формальний запит на дозвіл з обґрунтуванням цього перетину кордону без попереднього дозволу. На запит офіційних осіб, що переслідують, компетентні органи Договірної сторони, на чій території здійснюється переслідування, надають звинувачувальні матеріали щодо особи, яка переслідується, з тим, щоб встановити його або її ідентичність, або затримати його чи її.

По-друге, йдеться про можливість здійснення посадовими особами митних служб держав – Договірних Сторін Конвенції «нагляду по інший бік кордону». Так, посадові особи однієї Договірної Сторони, які на своїй території здійснюють нагляд за особою, щодо якої є серйозні підстави вважати, що він або вона мають відношення до митного правопорушення, можуть продовжувати нагляд на території іншої Договірної Сторони, за умови надання попереднього запиту для отримання дозволу та виконання будь-яких інших умов, що може виставити Договірна Сторона, яка надає допомогу. При виникненні особливих негайних підстав, коли попередній дозвіл не може бути отриманий, нагляд за особою, яка переслідується, може продовжуватися за умови,

що компетентні органи Договірної Сторони, на чий території продовжується переслідування, будуть негайно поінформовані про перетин кордону, а формальний запит для отримання дозволу з обґрунтуванням перетину кордону без попереднього дозволу буде наданий на розгляд якнайскоріше.

По-третє, Договірна Сторона, яка надає допомогу, може дозволити посадовим особам Договірної Сторони, яка отримує допомогу, проводити «таємне (приховане) розслідування» справ на її території стосовно помилкової ідентифікації осіб з метою виявлення та прояснення фактів щодо митного правопорушення, коли це важко зробити іншим шляхом. Задіяні у розслідуванні офіційні особи в процесі своєї діяльності уповноважуються для збирання інформації та здійснення контактів з об'єктами розслідування або з іншими особами, які пов'язані з ними. Такі розслідування здійснюються відповідно до чинного законодавства та процедур Договірної Сторони, на території якої ці розслідування здійснюються.

По-четверте, Договірні Сторони Йоганнесбурзької конвенції можуть створювати «спільні групи для контролю та розслідування» з метою виявлення та запобігання особливих видів порушень митного законодавства, які потребують одночасної та координованої роботи. Такі групи діють згідно з чинним законодавством та процедурами Договірної Сторони, на території якої ця робота виконуватиметься.

Крім вищезазначених новацій, текст Йоганнесбурзької конвенції містить також інші положення, спрямовані на поглиблення та розширення взаємодії між митними службами держав.

Список використаних джерел

1. Recommendation of the Customs Co-Operation Council on Mutual Administrative Assistance (5 December 1953) URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/recommendations/enforcement/recommendation-1953.pdf?la=en> (дата звернення: 10.05.2023).
2. International Convention on the simplification and harmonization of Customs procedures. URL: https://www.wcoomd.org/en/topics/facilitation/instrument-and-tools/conventions/pf_revised_kyoto_conv/kyoto_new/gach2.aspx (дата звернення: 10.05.2023).

3. International Convention on mutual administrative assistance for the prevention, investigation and repression of Customs offences (Nairobi Convention). Nairobi, 9 June 1977. URL: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/conventions-and-agreements/nairobi/naieng1.pdf?la=en> (дата звернення: 10.05.2023).
4. Переполькін С. М. Міжнародно-правове забезпечення надання взаємної адміністративної допомоги з митних питань. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Право»*. 2010. № 1(4). С. 65–68.
5. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Чорногорії про взаємну допомогу в митних справах. *Офіційний вісник України*. 2010. № 41. Ст. 1366.
6. International Convention on mutual administrative assistance in Customs matters (Johannesburg Convention) Brussels, 27 June 2003. URL: https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/about-us/legal-instruments/conventions-and-agreements/conventions/johann_conv_en.pdf?la=en (дата звернення: 10.05.2023).
7. Підсумки роботи митних органів України у 2005 році : інформаційно-аналітичний збірник. Київ : ДМСУ, 2006. 105 с.

Розділ 6

ПРАВОВЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ УКРАЇНИ У МІЖНАРОДНОМУ СПІВРОБІТНИЦТВІ З ПИТАНЬ ПРОТИДІЇ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Складовою частиною зовнішньополітичної діяльності України є участь у міжнародному співробітництві з питань державної митної справи. Одним із важливих напрямків такого співробітництва в світі давно став правоохоронний, у рамках якого відбувається обмін необхідною для протидії контрабанді інформацією, надання взаємної адміністративної допомоги у справах про митні правопорушення, спільні операції щодо виявлення каналів незаконного переміщення вилучених із легального обігу предметів та речовин і причетних до таких оборудок осіб тощо. Зусилля Всесвітньої митної організації спрямовуються на вдосконалення форм і методів такого співробітництва, а держави, зацікавлені в координації діяльності своїх митних адміністрацій, для подолання намагань все більш організованих злочинних угруповань уникнути встановленого порядку переміщення товарів через кордони.

У ході реалізації державної митної політики сучасні митні органи забезпечують виконання більше двох десятків функцій, різних за своїм спрямуванням. Науковці та практики митної справи сформуvalи багато систем їх класифікації, в основу яких покладено різноманітні характеристики притаманних митницям функцій, проте беззаперечним є виділення трьох основних: фіскальної, регуляторної та правоохоронної (або захисної). У рамках представленого дослідження ми зосередимо увагу саме на останньому із названих напрямків діяльності, причому акцентуючи увагу на міжнародному співробітництві в окресленій сфері.

Зазвичай митні адміністрації кожної країни спроможні самостійно виконувати поставлені перед ними урядами своїх держав завдання, оскільки мають для цього нормативно визначені повноваження та ефективну організаційну структуру, а в своєму розпорядженні – достатні ресурси (технічні, інформаційні та кадрові). Проте є ряд завдань, для виконання яких власних зусиль, навіть у поєднанні з іншими національними органами та спеціальними службами, може бути замало. Саме до таких проблемних напрямків діяльності національних митних органів, які потребують взаємодії з митними та іншими органами іноземних держав, науковці зараховують боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил [1; 2].

Автори навчального посібника з протидії контрабанді зазначали, що боротьба зі злочинністю взагалі належить до внутрішньої функції кожної держави. Але за сучасних умов розвитку держав із різним рівнем соціально-економічних відносин ця функція часто переростає національні рамки і потребує спільних зусиль двох, декількох або всіх країн. Широке міжнародне співробітництво виникає, передусім, у боротьбі з організованою злочинністю для попередження та припинення особливо тяжких злочинів, які посягають не тільки на національний, але й наднаціональний правопорядок [3, с. 102].

Сучасні процеси світової інтеграції пропонують людству безпрецедентні можливості. На жаль, ці можливості активно використовуються не лише для суспільного блага, – ціла низка антисоціальних явищ стає «проблемою без кордонів» [4, с. 7].

Дії злочинних угруповань, які здійснюють кримінальний бізнес через організацію контрабандного переміщення великих партій товарів, стають дедалі активнішими й витонченими. Для груп, які займаються контрабандою, характерний високий рівень організованості, ретельна підготовка, гнучка система зміни форм та методів своєї злочинної діяльності. Всім відомо, що сфера контрабанди фактично взята під контроль організованими злочинними угрупованнями, які мають тісні міжнародні та міжрегіональні зв'язки [5, с. 107].

Повноваження з організації та здійснення захисту економічних і митних інтересів населення й держави у всіх країнах Європи надані митним адміністраціям, в арсеналі котрих давно є оперативно-розшукові заходи.

Всесвітня митна організація, як зазначає С.В. Ківалов, будучи справжнім штабом співробітництва держав і міжнародних організацій у правотворчій і правозастосовній діяльності у сфері міжнародних відносин, координує роботу національних митних служб у рамках існуючих багатосторонніх договорів у цій сфері, більшу частину яких укладено саме під егідою ВМО [6, с. 6]. За висновком І.Г. Бережнюка, сучасна ВМО – це єдина міжнародна організація, що має компетенцію в питаннях митної справи й може по праву називатися голосом міжнародного митного співтовариства [7, с. 169]. В.В. Ченцов до головних завдань ВМО (крім гармонізації та уніфікації митних систем шляхом створення стандартів, спрощення митних процедур та вдосконалення митного законодавства) обґрунтовано зараховує розвиток міжнародного співробітництва. У зв'язку з чим відмічає тісні контакти Всесвітньої митної організації з Інтерполом, Службою ООН з контролю над наркотиками, Контртерористичним комітетом Ради безпеки ООН, іншими міжнародними організаціями для виконання вищезазначених завдань [8, с. 162–163].

Правову основу міжнародного співробітництва в питаннях протидії намаганням уникнути встановленого порядку переміщення товарів та предметів через кордон становлять декілька міжнародних конвенцій, кожна з яких охоплює певний напрямок такого співробітництва. Як відомо, міжнародні договори укладаються між державами для конкретного й чіткого визначення їхніх взаємних прав та обов'язків, зокрема, в галузі співпраці та взаємної допомоги в митних справах. Договірна форма закріплення міжнародних митних відносин обумовлює стабільність міжнародного правопорядку. Реалізація положень Віденської Конвенції про право міжнародних договорів 1969 р., що вступила в силу в 1980 р., отримала своє практичне значення в міжнародних договорах, укладених державами в галузі митної справи [9, с. 208].

У Міжнародній Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. (Київська конвенція) зазначається, що одним із основних принципів досягнення її мети має стати співробітництво з іншими національними органами влади, митними службами інших держав та торговими співтовариствами у всіх випадках, коли це можливо. Акцентовано увагу на необхідності протидії всім видам

протиправної поведінки під час переміщення товарів через кордон, і насамперед, таким, що не становлять складу кримінального злочину. Саме в цій конвенції (додаток Н) міститься визначення поняття «митні правопорушення», під яким розуміється будь-яке порушення або спроба порушення митного законодавства [10].

Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р. (Конвенція Найробі) повною мірою спрямована на розвиток співробітництва між митними адміністраціями в напрямі протидії порушенням митного законодавства. Крім основного тексту, до її складу входять 11 додатків, кожен із яких вважається окремою Конвенцією. Вказана особливість впливає на умови приєднання до цього міжнародного договору: обов'язковим є приєднання не лише до самої Конвенції Найробі, але й прийняття хоча б одного з 11 Додатків. Конвенція є базовим документом для запровадження та реалізації багатостороннього співробітництва всіх країн, але не обмежує їх можливості щодо регулювання регіональними або двосторонніми угодами окремих та спеціальних питань такої взаємодії. С.М. Перепьолкін констатує, що з метою організації міжнародного митного співробітництва та взаємної адміністративної допомоги на двосторонній основі кожна держава намагається укласти якомога більше угод з іншими учасниками міжнародних відносин [11; с. 67].

Залишаючи питання кваліфікації та відповідальності за порушення митного законодавства у віданні національного законодавства, ця міжнародна конвенція спонукає країни до формування єдиних підходів до організації протидії контрабанді та узагальненого поняття «контрабанда», під якою пропонує розуміти митне шахрайство, що полягає у переміщенні товарів через митний кордон у будь-який прихований спосіб (ст. 1) [12]. Тут вважаємо за можливе звернути увагу на ґрунтовне зауваження професора Є.В. Додіна, який вказав на бездіяльність законодавця щодо впровадження міжнародних норм і стандартів Конвенції Найробі у кримінальне, кримінально-процесуальне, адміністративно-деліктне законодавство нашої країни і врахування загальноновизнаної у світовій правоохоронній діяльності термінології та понять, що панують у сфері боротьби з митною злочинністю. Це стосувалось «митного

шахрайства», «порушення митного законодавства» та інших понять, що вже давно знайшли своє місце в деліктному законодавстві значної частини країн – учасниць Конвенції [13; с. 21].

У дослідженні Я.М. Кістанової зазначається, що інтенсифікація інтеграційних процесів у Європі, що безумовно має позитивні наслідки в усіх сферах життя суспільств держав-членів, водночас спричиняє і зростання кількості правопорушень у митній сфері та підвищення їх якісних характеристик, що майже нівелює самостійні зусилля держав щодо боротьби з ними і спричинює необхідність тіснішого адміністративного співробітництва між відповідними компетентними органами держав-членів ЄС, спрямованого на боротьбу з митними правопорушеннями [14, с. 89].

Збільшення території Європейського Союзу, пов'язане з прийняттям до його складу нових країн-членів, привело до появи спільного кордону між Україною та Європейським Союзом, довжина якого близько 1400 км. З урахуванням такого тісного сусідства, зумовленого, передусім, питаннями економічної безпеки й забезпечення надійного захисту громадян ЄС та України, відбулася активізація українсько-європейського співробітництва в галузі митної справи [15; с. 27].

На основі аналізу права ЄС і митної статистики, науковцями було виокремлено найбільш часто скоювані митні правопорушення, на боротьбу з якими найуважніше скеровують свої зусилля держави-члени ЄС і негативні наслідки скоєння яких найістотніше відчуває економіка ЄС. Адміністративно-правове співробітництво в цих сферах має пріоритетне для ЄС значення, особливо щодо узгодження методів добору та збору митної і поліцейської інформації. До них належать: увезення фінансових ресурсів до ЄС; боротьба з незаконним обігом наркотиків; боротьба з піратством та іншими порушеннями прав інтелектуальної власності [14, с. 204].

Про спрямування спільних зусиль митних служб держав-членів Євросоюзу на організацію тісної співпраці для недопущення значних порушень митних правил, у тому числі на міжнародному рівні, зауважував З.О. Бурічко. Він наголошував, що кількість тих митних служб, у тому числі й за межами Євросоюзу, з якими укладаються угоди про співробітництво, постійно зростає. Таке співробітництво стало неминучим

саме в напрямку боротьби з контрабандою наркотиків, зброї, сигарет, а також з махінаціями у зв'язку з наданням субсидій на експорт сільськогосподарських товарів з території Євrorинку [16; с. 115].

С.М. Перецьолкін та В.В. Горбонос, розглядаючи вдосконалення взаємної адміністративної допомоги як пріоритетну передумову розвитку митної служби України для розв'язання проблем діяльності митних органів з її надання, насамперед, вважали за необхідне дати підрозділам митних органів, що здійснюють заходи боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил, право на оперативно-розшукову діяльність [17; с. 95].

Не зважаючи на достатню однотайність висновків науковців та практиків митної справи, за роки незалежності в Україні митні органи так і не поповнили свій арсенал заходів протидії контрабанді оперативно-розшуковими діями. На нашу думку, дану проблематику слід розглядати як у площині правового, так і організаційного забезпечення.

Реформування системи державних органів України, що безпосередньо реалізують митну політику, та активні зміни норм матеріального і процесуального права у сфері протидії кримінальним правопорушенням, суттєво переформатували правові засади роботи вітчизняних митниць у напрямку реалізації захисної функції.

Проте втрата вітчизняними митницями статусу суб'єкта кримінального судочинства (як органу дізнання) жодним чином не знизила їх активності у сфері протидії злочинності: митниці системно проводять правоохоронну діяльність залишаючись учасником кримінального провадження в якості заявника. Завдяки змінам законодавства, що відбулись у 2013 р., відколи до числа суб'єктів виконання доручень слідчого на проведення негласних слідчих дій (ст. 41 та ч. 6 ст. 246 КПК) були включені оперативні підрозділи органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, практичні спеціалісти та науковці вкотре повернулись до дискусії про необхідність здійснення митними органами оперативно-розшукових заходів [22].

За період, що минув з 2013 р., коли у переліку підрозділів, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, з'явилися оперативні підрозділи органів доходів і зборів – оперативні підрозділи податкової

міліції та підрозділи, які ведуть боротьбу з контрабандою [23, ст. 5], митні органи України зазнали ряд організаційних та функціональних реформ, проте спеціалізовані підрозділи (оперативні в розумінні кримінального процесуального законодавства) створені так і не були; не було внесено змін до Митного кодексу України, як і не видано підзаконних нормативних актів, які б визначали спеціальний порядок здійснення такої діяльності та коло посадових осіб митниці, уповноважених на її проведення.

Що стосується постійних змін назв, організаційної структури та функцій підрозділів митниць, що забезпечують протидію митним правопорушенням, то слід відмітити їх досить безсистемний характер, обумовлений скоріше ситуативними рішеннями, ніж довгостроковою концепцією. Це ж стосується й центрального органу виконавчої влади, до повноважень якого належить реалізація державної митної політики: за чотири роки з грудня 2012 р. замість Державної митної служби України було утворене Міністерство доходів і зборів, яке в 2014 р. реорганізовано в Державну фіскальну службу України, а в 2015 р. головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової, митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства, став Мінфін. В умовах такої активної трансформації, на жаль, складно розраховувати на вдосконалення понятійного апарату та узгодженість норм, у тому числі й щодо оперативно-розшукового законодавства.

І якщо кілька років тому конструкція ст. 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» вже була розмитою та неприйнятною до використання по відношенню до митниць, то сьогодні вона потребує змін ще й у зв'язку з ліквідацією підрозділів податкової міліції. Якщо врахувати аналогію формування оперативних підрозділів, уповноважених на проведення оперативно-розшукових заходів в інших правоохоронних органах, можна виділити спільні риси: це, як правило, невеликий структурний підрозділ із прямим підпорядкуванням керівнику або одному із заступників керівника органу, посадові особи якого працюють в умовах режимних обмежень

та мають фактичне право на застосування спеціальних засобів і зброї. Проходження служби оперативними працівниками, як правило, відбувається на підставі різних статутів, вони саме «служать», а не «працюють» відповідно до Кодексу законів про працю та законодавства про державну службу як посадові особи митниць.

Практично, вже чотири роки залишається відкритим питання про те, посадові особи якої саме структурної одиниці уповноважені на проведення ОРД, оскільки наведених у Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» «підрозділів органів доходів і зборів, які ведуть боротьбу з контрабандою», з одного боку, буквально не існує (з такою назвою), а з іншого – завдання боротьби з контрабандою стоїть практично перед усім особовим складом митниці. Зважаючи на пряму заборону проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами органів, зазначених у ст. 5 ЗУ «Про оперативно-розшукову діяльність», назва наділеного спеціальними повноваженнями підрозділу обов'язково має узгоджуватись зі структурою митниці та враховувати функції й завдання, що виконуються окремими управліннями та самостійними відділами.

Виходячи з того, що в усіх митницях організація боротьби з контрабандою є основним напрямом діяльності управлінь протидії митним правопорушенням, цілком логічним буде внесення змін в абзац 7 згаданого закону з тим, щоб надати повноваження на здійснення оперативно-розшукових заходів оперативними підрозділами Департаменту ДФС та управлінь митниць, які забезпечують організацію протидії митними правопорушеннями, та ввести такі оперативні відділи до складу управлінь.

Ураховуючи зазначене, слід зауважити, що проведені з 2012 р. зміни митного та кримінального процесуального законодавства формально дають підставу для здійснення оперативно-розшукових заходів та негласних слідчих дій посадовими особами митниць ДФС та іншими підрозділами органів доходів і зборів. Однак фактично ні організаційна структура, ні нормативно-правова база не створюють умови для практичної реалізації зазначених норм, хоча, як і в абсолютній більшості держав світу, захисна функція митних органів повинна мати в арсеналі механізмів її реалізації оперативно-розшукові заходи.

В умовах євроінтеграційних процесів міжнародне співробітництво з питань протидії митним правопорушенням набуває все більшого значення в діяльності митних органів України. Одним із важливих факторів підвищення ролі вітчизняних митних органів у такому співробітництві, має стати реальне посилення їх правоохоронної функції.

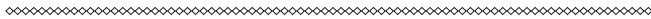
Список використаних джерел

1. Кривонос М.А. Організація взаємодії митних органів щодо надання взаємної адміністративної допомоги з питань порушень митного законодавства. *Вісник Академії митної служби України. Серія «Право»*. 2012. № 1. С. 25–29.
2. Прокопенко В.В. Місце міжнародного митного права у системі міжнародного права. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 57. С. 375–380.
3. Контрабанда: засоби попередження та протидії : навчальний посібник / за ред. Я.Ю. Кондратьєва, Б.В. Романюка. Київ : МІВВЦ, 2001. 118 с.
4. Гриненко І.М. Наркобізнес та національна безпека. Київ : Сфера, 2002. 211 с.
5. Економіко-правові аспекти розвитку транспортних систем : зб. наук, праць / Одеськ. нац. морськ. ун-т ; гол. ред. Л.В. Багрій-Шахматов. Одеса : Фенікс, 2003. Вип. 5. 216 с.
6. Ківалов С.В. Всесвітня митна організація: історія та сучасність. *Митна справа*. 2009. № 6. С. 3–9.
7. Бережнюк І.Г. Всесвітня митна організація як інститут управління митною справою на міжнародному рівні. *Журнал європейської економіки*. 2009. № 7. С. 168–190.
8. Ченцов В.В. Механізми державного управління митною справою: порівняльний аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра наук держ. упр. : 25.00.02 / Донецьк. держ. ун-т упр. ; Дніпропетров. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Донецьк, 2013. 36 с. : іл. бібліогр.
9. Борисов К.Г. Международное таможенное право : учеб. пособие. 2-е изд., доп. Москва : Изд-во РУДН, 2001. 616 с.
10. Міжнародна Конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_643
11. Перепьолкін С.М. Міжнародно-правове забезпечення надання взаємної адміністративної допомоги з митних питань. *Вісник АМСУ. Серія «Право»*. 2010. № 1(4). С. 65–68.

12. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_926
13. Додін Є.В. Митна злочинність: поняття та структура. *Митна справа*. 2010. № 3. С. 17–29.
14. Кістанова Я.М. Адміністративно-правове співробітництво в сфері боротьби з митними правопорушеннями в ЄС : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. 228 с.
15. Дорош М.М. Розвиток співпраці митних органів України з митними органами держав-учасниць Європейського Союзу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2015. № 813. С. 23–27.
16. Митне законодавство зарубіжних країн / за ред. З.О. Буричка. Тернопіль : Астон, 2002. 616 с.
17. Національно-правова регламентація взаємної адміністративної допомоги з митних питань / С.М. Перепьолкін, В.В. Горбонос. *Вісник АМСУ. Серія «Право»*. 2011. № 1. С. 91–96.
18. Кришталь Д.О. Основи адміністративно-правового регулювання інформаційної безпеки України в контексті боротьби з організованою злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2008. 19. С. 264–272.
19. Приймаченко Д.В. Правоохоронна діяльність митних органів України: ознаки та поняття. *Митна справа*. 2004. № 6. С. 14–18.
20. Деркач Л.В. Українська митниця : вчора, сьогодні, завтра. Київ, 2000. 544 с.
21. Антонов К.В., Варава В.В. Збільшення правоохоронних повноважень митних органів у контексті розвитку митного та оперативно-розшукового законодавства. *Вісник АМСУ*. 2010. № 1(4). 152–157.
22. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. *Голос України*. 2012. № 90–91.
23. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

Розділ 7

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КОНТРАБАНДИ ЯК ФАКТОРА ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ ТА МІЖНАРОДНІЙ БЕЗПЕЦІ

В умовах глобалізації та світової інтеграції контрабанда з кримінального злочину, тактики організованої злочинності набула транснаціональних масштабів і являє собою загрозу національній та міжнародній безпеці. Цей факт визнається міжнародною громадськістю й закріплюється в міжнародному праві. Відповідно, проблема контрабанди і протидії цьому суспільно-небезпечному явищу набула особливої гостроти та актуальності як в Україні, так і в усьому світі.

Зокрема, статистичні дані митної служби й правоохоронних органів свідчать, що в Україні намітилася стійка негативна тенденція щодо зростання кількості злочинів, пов'язаних з контрабандою. Означена ситуація вимагає з боку держави внесення суттєвих коректив у стратегію національної безпеки і тактику боротьби з контрабандою, розробки і здійснення дієвих заходів для зміцнення законності й правопорядку в країні. Отже, виникає нагальна потреба в осмисленні, вивченні та практичному застосуванні рекомендацій міжнародних організацій для протидії контрабанді як формі організованої транснаціональної злочинності.

У зв'язку з цим розв'язанню проблем міжнародної безпеки, пов'язаних з контрабандною діяльністю як транснаціональною загрозою, необхідно приділяти особливу увагу в рамках міжнародного співробітництва держав. Зазначене обумовлює необхідність приведення національного законодавства держав у відповідність до міжнародних норм і стандартів; застосування як на національному, так і на міжнародному рівнях спільної системи контролю; розширення співробітництва з митними й правоохоронними органами зарубіжних країн.

Ступінь дослідженості проблематики. На жаль, комплексні дослідження з проблем контрабанди як глобального явища сучасного світу і загрози національній та міжнародній безпеці, а також ролі міжнародного співробітництва у цьому процесі, як виявилось, в Україні практично не проводились, не зважаючи на надзвичайну актуальність питання. Проте таке дослідження в комплексі з аналізом підходів та досвіду різних країн може допомагати розробці конкретних пропозицій для адаптації законодавства України до міжнародних норм і стандартів, а також сприяти покращанню міжнародного співробітництва та розробці концепції боротьби з контрабандою у міжнародному контексті.

Наукові публікації, присвячені проблемі контрабанди як глобальній загрозі міжнародному співтовариству, державам та окремим громадянам, поодинокі. Здебільшого вони мають або надзвичайно конкретний і вузький, або, навпаки, надто великий і загальний характер і зосереджені на окремих аспектах або глобальних тенденціях організації контрабандної діяльності.

Одна із причин цього полягає у відсутності достатніх і достовірних офіційних даних про контрабанду, оскільки, по-перше, вона носить нелегальний характер, а по-друге, доступна лише вузьким професійним колам.

Цікавою, втім, є праця Дж. Презеля та М. Гарбер «Контрабанда как угроза национальной и международной безопасности: Словения и балканский маршрут» [43], у якій зроблено спробу на основі наукових публікацій та офіційних матеріалів і статистичних даних правоохоронних і поліцейських органів Республіки Словенія всебічно проаналізувати загрозу, яку представляє контрабанда в цілому і на прикладі Словенії зокрема. У дослідженні проведено аналіз трактування терміна «контрабанда» в міжнародному праві та в Словенії. Головну увагу зосереджено на трьох найбільш безпечних видах контрабанди: контрабанді наркотиків, зброї і людей. Доводячи тезу про важливість міжнародного співробітництва у питаннях протидії контрабанді, автори, на жаль, практично не аналізують основні міжнародно-правові акти, які регулюють зазначені питання.

Заслуговує на увагу дослідження Допілка В.О. «Контрабанда – правопорушення міжнародного характеру» [30].

Окремі аспекти зазначеної проблематики розглянуто у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних авторів, зокрема, з питань:

- національної безпеки в сучасному вимірі як загальної категорії, загроз національній і державній безпеці (Горбулін В.П., Качинський А.Б., Гончаренко О.М., Покотиленко Р.В.);

- міжнародних та внутрішніх аспектів організованої злочинності і контрабанди, соціальних наслідків цих явищ та державного впливу на них (Басай В.Д., Биленчук П.Д., Допілка В.О., Камлик М., Крикун О.О., Кондратьєв Я.Ю., Левік Б.С., Литвак О.М., Пшеничний І.В., Шелли Л.);

- кримінально-правових аспектів контрабанди (Бойко В.М., Дорофеева Л.М., Допілка В.О., Барановська Т.В., Руссков В.А.)

- що охоплюють економічну складову національної безпеки (Пашко П.В., Дацків Р.М., Александров Д.П., Каменков В.С., Статкевич М.М., Олейников Е.А.);

- контрабанди наркотичних засобів, зброї, людей і трансплантаційних органів, історичних та культурних цінностей тощо (Бантишев О.Ф., Гриненко І.М., Калачев Б.Ф., Кормиш Л.І., Кузьменко О.В., Смирнова І.В., Чувірін Д.Е.);

- правового регулювання діяльності митних органів на сучасному етапі (Жорін Ф.Л., Науменко В.П., Бережнюк І.Г., Пашко П.В., Шевчук В.М.).

Отже, контрабанда – це злочинний прояв, відомий людству зі стародавніх часів. Він існує стільки ж, скільки існує держава. Навіть сам термін, що має італійське походження, означає «проти (contra) урядового указу (bando)» (контрабанда – англ. Contraband, Smuggling; фр. Contrabande).

Як зазначає Гаверський В.В., за міжнародним звичаєм, який визнається більшістю країн, контрабанда розглядається як карний злочин у сфері митної справи [23, с. 111].

Розглядаючи міжнародно-правові аспекти контрабанди, В.О. Допілка зазначає, що «Контрабанда полягає в незаконному переміщенні яких-небудь цінностей через кордон різних держав і за міжнародним звичаєм визнається правопорушенням міжнародного характеру. Відповідальність за контрабанду встановлюється згідно з внутрідержавним адміністративним або кримінальним

законодавством. До нинішнього часу багатосторонньої угоди про боротьбу з контрабандою не прийнято» [30].

Тобто контрабанду можна розглядати як національно-правове, так і міжнародно-правове явище. У першому випадку правопорушення, пов'язані з контрабандою, становлять суспільну небезпеку тільки для однієї держави, і лише його національне законодавство визначає, які з них є контрабандою. У другому випадку зачіпаються інтереси двох і більше держав, поняттю «контрабанда» дається визначення у міжнародно-правових актах.

На підставі аналізу наукових джерел можна зробити висновок, що нинішнього часу контрабанда розглядається у двох аспектах.

Перший – визначимо його як «традиційний» – як кримінально карний злочин, що полягає в незаконному переміщенні через державний кордон наркотиків, зброї, ядерних матеріалів, стратегічно важливої сировини, товарів, валюти, культурних та історичних цінностей тощо, тісно пов'язаний з організованою злочинною діяльністю. Другий – в умовах глобалізації й інтеграції – соціально небезпечне явище, що підриває політичну й економічну стабільність держави, криміналізує суспільство і його соціальні підвалини.

Контрабанда належить до небезпечних злочинів проти держави, вона завдає істотної шкоди економіці, впливає на міжнародні політичні та суспільні відносини. Контрабанда як злочин передбачена законодавством практично всіх країн світу. Однак недостатньо просто констатувати, що контрабанда завдає шкоди всім сферам життєдіяльності держави і становить загрозу національній та міжнародній безпеці.

Необхідно розібратися, чому контрабанда представляє таку загрозу, дати оцінку потенціалу такої загрози та оцінити, наскільки чинне законодавство України у сфері боротьби з контрабандою відповідає міжнародно-правовим нормам, реаліям життя, що склалися, досягненням наукової думки тощо і потребує вдосконалення.

У дослідженні [21] окреслено основні фактори, які визначають контрабанду як загрозу національній та міжнародній безпеці, а саме:

1. *Контрабанда є одним із видів транснаціональної організованої злочинності, а організована злочинність є безумовною загрозою національній та міжнародній безпеці.*

Злочинність підриває й руйнує авторитет влади усередині державних кордонів. Вона дестабілізує існуючий правовий і громадський порядок. Якщо контрабанда є організованою, то згадані вище наслідки мають структурний, плановий і довгостроковий характер.

Організовані злочинні угруповання формуються з метою постійного здійснення контрабанди. Транснаціональний аспект контрабанди ігнорує існуючі кордони між країнами й територіальну цілісність держав, отже, й існуючий міжнародний правопорядок як такий. Дане явище розвивається, незважаючи на структуру міжнародних відносин.

2. *Високий рівень контрабанди як форми організованої злочинності створює атмосферу суспільної недовіри до уряду та державних установ, відповідальних за забезпечення державної безпеки.*

Крім того, контрабанда завдає шкоди встановленому порядку управління, зокрема, його економічним ресурсам, а також відносинам України з іншими державами.

На рівні окремих людей це може призвести до формування викривленої життєвої моделі, що пропонує швидкий заробіток нечесними методами.

3. *Існування контрабанди сповільнює процес розвитку правової ринкової економіки.*

Суспільна небезпека контрабанди полягає в тому, що під час незаконного переміщення через митний кордон товарів та предметів порушується порядок державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Таким чином, контрабанда спричиняє прямі економічні збитки державі, пов'язані з несплатою податків і зборів як під час перетину митного кордону, так і у зв'язку з реалізацією контрабандних товарів на території країни.

У результаті держава втрачає на податкових надходженнях, які особливо важливі для країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою.

4. *Контрабанда дуже тісно пов'язана з іншими видами злочинності, наприклад, з хабарництвом і корумпованістю державних посадових осіб, тероризмом і відмиванням грошей. Наркотики часто використовуються для фінансування закупівель озброєння, що означає оплату міжнародної контрабанди зброї контрабандними наркотиками. Ті самі*

канали часто використовуються в обох напрямках: наркотики переміщуються в один бік, а гроші або зброя – в зворотному напрямі.

Практично це означає, що спеціалізовані злочинні угруповання співпрацюють з іншими фахівцями в цій сфері, або деякі злочинні групи стають багатофункціональними, охоплюючи декілька видів злочинної (в тому числі й контрабандної) діяльності.

5. Контрабанда сприяє незаконному обігу в Україні та світі наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, завдає шкоди здоров'ю людей, а також відносинам співпраці держав у боротьбі з міжнародним наркобізнесом.

Основними продуктами світового виробництва наркотиків є героїн, кокаїн, марихуана та синтетичні наркотики. Їх контрабанда здійснюється з певних місць виробництва в регіони споживання.

Світовими маршрутами поширення наркотиків у зворотному напрямі в країні їх виробництва повертаються мільйони доларів, що відмиваються або легалізуються через банківські установи та фінансові корпорації. Ще на початку 1990-х рр. Організація Об'єднаних Націй визнала, що наркотики все більше використовуються як кошти обміну замість грошей. Відповідь, цілком ймовірно, криється в багатофункціональності злочинних угруповань, які, можливо, вважають, що мати справу з наркотиками легше, ніж з «брудними» або «відмитими» грошима, отриманими від наркотиків. Продаж наркотиків і «відмивання» грошей передбачають велику кількість факторів ризику. Тому розплачуватися за допомогою наркотиків виявляється безпечніше й практичніше.

6. Контрабанда зброї є одним із особливо небезпечних її видів. Без існування міжнародних мереж контрабанди зброї багато збройних конфліктів були б неможливі.

Неконтрольоване поширення й нагромадження зброї сприяє дестабілізації політичної ситуації у світі.

Більша частина незаконного продажу зброї здійснюється на так званих «сірих» ринках зброї, де панують окремі посередники й створені ними комерційні структури.

Вони часто є законно зареєстрованими компаніями, що ведуть незаконну діяльність, підробляючи документи для приховування інформації

про покупця та характеристики товарів, з якими здійснюються угоди. Ліцензії, навіть незважаючи на те, що вони могли бути отримані шахрайськими шляхом, дозволяють гравцям цього ринку реалізовувати угоди, які зовні є законними й відповідають експортним правилам, установленим домовленостям про міжнародну торгівлю зброєю.

Іноді озброєння також приховується під виглядом гуманітарної або технічної допомоги.

Зброя може продаватися за готівку, в обмін на заручників, наркотики, крадені предмети мистецтва, золото й дорогоцінні камені, зерно або нафту.

Угоди часто реалізуються через посередників, транспортування може здійснюватися через фіктивні компанії, зареєстровані в офшорних зонах, на суднах, зареєстрованих в одній із держав, що ігнорують ембарго на торгівлю зброєю. Злочинці використовують тимчасові права на мореплавання, а платежі таємно переводяться із зашифрованих банківських рахунків усередині мереж підставних компаній, захищених законами про банківську й корпоративну таємницю.

Міжнародні організації в цілому визнають, що попит на зброю є високий і навряд чи знизиться в найближчому майбутньому.

7. Крім незаконної торгівлі зброєю, здійснюється контрабанда ядерних матеріалів. Підвищений інтерес до придбання цих речовин виявляють деякі терористичні угруповання, оскільки даний різновид зброї допомагає їм досягати своїх цілей. У зв'язку з цим величезну важливість здобуває безпека ядерних об'єктів.

Причини й умови, які спричинили появу транснаціональної злочинності і пов'язаної з нею контрабанди, це, за визначенням І.В. Пшеничного, насамперед, швидке розширення міжнародних економічних і соціальних зв'язків; підвищення прозорості кордонів національних держав; формування світових фінансових мереж; поява світових ринків збуту як законної, так і незаконної продукції. З іншого боку, це неспроможність окремих держав боротися з проявами транснаціональної злочинності, а в деяких випадках – і відсутність бажання для вжиття контрзаходів з тією мотивацією, що транснаціональна злочинність створює свій імідж як сила, здатна забезпечити робочі місця, добробут людей, підтримати громадський порядок тощо [42].

З огляду на викладене, контрабанда створює реальну загрозу безпеці окремих людей, держав і міжнародної спільноти. Отже, як фактор загрози контрабанда має бути зведена до мінімуму настільки, наскільки це можливо.

Нині держави й міжнародні організації намагаються скоротити її обсяги, вживаючи різноманітні запобіжні та репресивні заходи. Проте в міжнародному праві сьогодні немає універсального міжнародного договору, у якому б давалося чітке визначення поняттю «контрабанда» і відображалася її сутність, але є ряд універсальних, регіональних і двосторонніх міжнародних договорів, в яких у рамках співробітництва держав у сфері боротьби зі злочинністю сформульована необхідність боротьби з контрабандою, закріплені форми й напрямки взаємодії держав у цій сфері.

Так, у Міжнародній конвенції про взаємну адміністративну допомогу щодо відвернення, розслідування та припинення митних правопорушень 1977 р. було вперше здійснено спробу дати визначення поняттю «контрабанда»: «контрабанда означає митне шахрайство, що полягає у переміщенні товарів через митний кордон у будь-який прихований спосіб» [12, ст. 1d]. За змістом, тут контрабанда визнається правопорушенням. Однак, завдання визначення її суспільної небезпеки лежить у рамках національного законодавства кожної окремої держави. Тому й відповідальність за контрабанду за національним законодавством кожної окремої країни може бути як кримінальна, так і адміністративна.

Не зважаючи на те, що дана Конвенція стала першим кроком до визначення сутності контрабанди як явища, що загрожує інтересам не однієї, а декількох держав, у ній не повною мірою відображені всі аспекти контрабанди.

У Преамбулі Конвенції зазначається, що порушення митних законів і правил спрямовані не тільки проти економічних і фіскальних інтересів держави, але й становлять загрозу для всієї соціальної сфери. Це стосується, зокрема, контрабанди наркотичних засобів і психотропних речовин, а також творів культури, які є частиною національного надбання кожної країни. Тут же зазначено, що діяльність, спрямована на боротьбу з митними правопорушеннями, буде ефективнішою в умовах співробітництва між митними адміністраціями

країн-учасниць і що таке співробітництво є однією з цілей Конвенції 1950 р. Окрема глава Конвенції присвячена визначеннями. Термін «Митне право» в п. «а» ст. 1 визначається з урахуванням наявних відмінностей у завданнях і функціях митних органів окремих держав (за аналогічних, в принципі, основних напрямках їх діяльності). Тому воно формулюється в найзагальніших виразах як «сукупність законів та правил, виконання яких покладено на митні адміністрації для забезпечення встановленого порядку ввезення, вивезення або транзиту товарів».

«Митне правопорушення» Конвенція визначає як будь-яке порушення норм митного права, або спробу його вчинення.

У свою чергу, Резолюцією Ради Безпеки ООН № 1373 (2001) від 28.09.2001 р. визначено суспільну небезпеку контрабанди за рамками національного законодавства окремої держави як загрозу національній та міжнародній безпеці. Зокрема, у ній відзначається тісний зв'язок між міжнародним тероризмом і транснаціональною організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків, зброї, відмиванням «брудних» грошей і незаконних перевезень ядерних, хімічних, біологічних та інших потенційно безпечних матеріалів. У цьому зв'язку підкреслюється необхідність поліпшення координації зусиль на національному, субрегіональному, регіональному й міжнародному рівнях з метою посилення всесвітньої реакції на цей серйозний виклик і загрозу міжнародній безпеці [15, ст. 4].

Необхідно зазначити, що контрабанда як протиправна діяльність існує паралельно, одночасно з митною справою, обмеженнями у міжнародній торгівлі. З огляду на це, контрабандою практично у всіх країнах світу прийнято вважати *незаконне переміщення через митний кордон поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю товарів та предметів*. Найбільш потенційними предметами контрабанди визначаються:

- наркотичні засоби, психотропні, сильнодіючі, отруйні, радіоактивні речовини;
- вогнепальна зброя, патрони і боєприпаси, вибухові речовини;
- ядерна, хімічна, біологічна та інші види зброї масового знищення;
- стратегічно важливі сировинні товари;

– люди, людські органи (види контрабанди, які набувають широкі масштаби останнім часом);

– предмети художнього, історичного, археологічного надбання.

У міжнародній практиці більшості країн Європи і США предметами контрабанди поряд із названими вище вважаються також алкогольна й тютюнова продукція, викрадені автотранспортні засоби, дорогоцінні метали тощо (тобто, у розумінні нашого законодавства – «товари»), але *необхідною ознакою складу злочину є факт незаконного переміщення зазначеного через митний кордон поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю.*

Розглядаючи міжнародно-правові аспекти контрабанди, слід зазначити, що чимало питань, пов'язаних з окремими аспектами боротьби з контрабандою та представництвом держав у міжнародному спілкуванні з питань забезпечення міжнародної і національної безпеки, *регулюються міжнародними конвенціями.*

Так, відповідно до положень Рамкової конвенції ООН проти організованої злочинності від 21.07.1997 р., сторони зазначили, що «організована злочинність у її національних і транснаціональних аспектах дестабілізує міжнародні відносини, включаючи міжрегіональне, регіональне, субрегіональне і двостороннє співробітництво, за допомогою впливу на політику, засоби масової інформації, органи державного управління, судову владу та економіку за рахунок створення структур комерційного і підприємницького характеру» [14]. Ст. 1 названої Конвенції визначено, що «організована злочинність» здійснюється шляхом:

а) незаконного обігу наркотичних або психотропних речовин і «відмивання» грошей, як вони визначені в Конвенції Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин 1988 р.;

б) торгівлі людьми, як вона визначена в Конвенції про боротьбу з торгівлею людьми та з експлуатацією проституції третіми особами 1949 р.;

с) підробки грошових знаків, як вона визначена у Міжнародній конвенції з боротьби з підробкою грошових знаків 1929 р.;

д) незаконної торгівлі предметами культури або їх крадіжок, як вони визначені у Конвенції ЮНЕСКО про заходи, спрямовані на заборону та попередження незаконного ввезення, вивезення та передачі

права власності на культурні цінності 1970 р., і Конвенції Міжнародного інституту уніфікації приватного права про повернення викрадених або ж незаконно вивезених предметів культури 1995 р.;

е) викрадення ядерного матеріалу, неправильного поводження з ним або погрози неправильного поводження з ним з метою завдання шкоди населенню, як вони визначені у Конвенції з фізичного захисту ядерного матеріалу 1980 р.;

f) терористичних актів;

g) незаконної торгівлі зброєю або вибуховими речовинами, або вибуховими пристроями, або їх викрадення;

h) незаконної торгівлі автотранспортними засобами або їх викрадення;

i) підкупу посадових осіб державних органів.

Контрабанда, як правило, є невід'ємною частиною незаконного обігу названих предметів. При цьому, визнаючи карними наведені в ст. 1 злочини, встановлюючи гнучкі та ефективні рамки для міжнародного співробітництва, Конвенція наголошує, що кожна держава-учасниця Конвенції вживає законодавчих заходів для встановлення своєї юрисдикції щодо зазначених злочинів.

Відповідно до ст. 3 Міжнародної конвенції щодо боротьби з підробкою грошових знаків 1929 р., дії, спрямовані на збут, ввезення в країну підроблених грошових знаків, мають бути карані як звичайні карані злочини за умови, що їхній підроблений характер був відомий [13, ст. 3]. У Кримінальному кодексі України ст. 199 відображає положення цієї Конвенції й передбачає кримінальну відповідальність за незаконні дії, виготовлення, збереження, перевезення, пересилання, ввезення в Україну з метою збуту або збут підроблених банківських грошових знаків [2, ст. 199].

Відповідно до Конвенції про припинення контрабанди алкогольних товарів 1925 р. і Заключним протоколом до неї, Світове співтовариство в особі Договірних Сторін уперше визнало, що контрабанда алкогольних товарів являє собою небезпеку для суспільного благополуччя, що з нею потрібно боротися всіма можливими засобами. Сторони також дали зобов'язання не дозволяти вивезення за кордон зі своєї території, включаючи митні склади й вільні зони (гавані), алкогольних

товарів на судах, а також товарів, що не відповідають певним вимогам. Під алкогольними товарами дана Конвенція має на увазі спирт, так само як і рідини, що містять спирт, придатні для споживання й для виготовлення напоїв, а також винопродукти або шипучі вина, у яких обсяг спирту перевищує 18 % [10, ст. 1].

З 2012 р. в Україні скасовано кримінальну відповідальність за незаконне переміщення через кордон алкогольних та тютюнових виробів. До порушників застосовується тільки адміністративне покарання – штраф у розмірі 100 % вартості нелегальних товарів та їх конфіскація.

Усвідомлюючи, що контрабанда як форма незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин набуває загрозливих масштабів, у 1988 р. світовим співтовариством була розроблена Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р. (ратифікована Україною 21.04.91 р.). Відповідно до ст. 3 Конвенції правопорушенням визнається протиправне виробництво, виготовлення, екстрагування, готування, готування з метою продажу, поширення для продажу, постачання на будь-яких умовах, посередництво, переправляння, транзитне переправляння, транспортування, імпорт або експорт будь-якого наркотичного засобу або будь-якої наркотичної речовини [7, ст. 3].

Єдина конвенція про наркотичні засоби від 30.03.61 р. № 1137, (ратифікована Україною 02.11.2000 р.) [6], Конвенція про психотропні речовини від 21.02.1971 р. (ратифікована Україною 27.10.1978 р.) [11] встановлюють організаційні засади діяльності Міжнародного комітету по контролю над наркотиками; визначають перелік засобів, які підлягають контролю та порядок такого контролю; встановлюють загальні вимоги щодо обмеження виготовлення та ввезення наркотичних засобів і психотропних речовин, зокрема для міжнародної торгівлі.

Слід зазначити, що положення цих конвенцій відображені в Кримінальному кодексі України (розділ XIII, ст. 305–327), яким встановлена кримінальна відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші злочини проти здоров'я населення; зокрема, ст. 305 Кодексу встановлено кримінальну відповідальність за контрабанду наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів [2].

У 1978 р. у Страсбурзі була укладена Європейська конвенція про контроль за придбанням і зберіганням вогнепальної зброї приватними особами, на підставі якої сторони домовилися про припинення незаконного обігу вогнепальної зброї [5].

Проблема незаконного ввезення й вивезення культурно-історичних цінностей серйозно почала розглядатися світовим співтовариством відразу після Другої світової війни, а 1970 р. як наслідок в Парижі була прийнята Конвенція про заходи, спрямовані на заборону й попередження незаконного ввезення, вивезення й передачі права власності на культурні цінності. Ст. 2 цієї Конвенції визначено, що держави – учасниці визнають, що незаконні ввезення, вивезення й передача права власності на культурні цінності є однією з головних причин збідніння культурної спадщини країн походження цих цінностей, і що міжнародне співробітництво є одним із найбільш діючих засобів забезпечення охорони належних їм культурних цінностей від усіх пов'язаних із цим небезпек. З цією метою держави – учасниці зобов'язуються протидіяти наявними в їхньому розпорядженні засобами подібній практиці, використовуючи її причини, припиняючи її здійснення й допомагаючи здійснювати необхідне відшкодування заподіяної шкоди [8, ст. 2].

Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 1989 р. під небезпечними відходами розуміє речовини або предмети, які знищуються, призначені для знищення або підлягають знищенню відповідно до положень національного законодавства, і визначає, що незаконним обігом небезпечних речовин є будь-яке транскордонне перевезення без повідомлення всіх зацікавлених держав; без згоди зацікавленої держави; за згодою, отриманою від зацікавленої держави шляхом фальсифікації, введення в оману або обману; перевезення, що істотно не відповідає документам; яке веде до навмисного видалення (наприклад, скидання) небезпечних або інших відходів на порушення дійсної Конвенції та загальних принципів міжнародного права [4].

Таким чином, за висновком В.О. Допілки, міжнародні конвенції «містять постанови, що зобов'язали держави, відповідно до міжнародного і внутрішньодержавного права, вживати заходів для протидії відповідним злочинам» [30].

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що в доктринах кримінального права зарубіжних країн не склалося єдиного підходу до складу кримінального правопорушення «контрабанда». Міжнародні конвенції встановлюють стандарти та процедури протидії цьому небезпечному явищу, сприяють міжнародному співробітництву в галузі боротьби з контрабандою та розвитку нових, ефективних методів контролю руху товарів та предметів через державні кордони. Проте, визначення поняття «контрабанда» перебуває в площині національного законодавства держав. Наразі відповідно до практики, що склалась, у законодавстві України контрабандна діяльність розуміється або як кримінальний злочин, або як адміністративне правопорушення, залежно від ступеня суспільної небезпеки й предмета контрабанди.

Згідно з ч. 1 ст. 201 Кримінального кодексу України (далі – ККУ) контрабанда трактується як «переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю культурних цінностей, отруйних, сильнодійних, вибухових речовин, радіоактивних матеріалів, зброї або боєприпасів (крім гладкоствольної мисливської зброї або бойових припасів до неї), частин вогнепальної нарізної зброї, а також спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації» [2], за яке передбачена кримінальна відповідальність у вигляді позбавлення волі.

З 1 січня 2019 р. шляхом доповнення ККУ ст. 201¹ встановлено також кримінальну відповідальність за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, лісоматеріалів необроблених, а також інших лісоматеріалів, заборонених до вивезення за межі митної території України¹.

Крім того, 24 березня 2022 р. ККУ доповнено ст. 201², згідно з якою до кримінальних злочинів належить незаконне використання з метою

---

¹ 1. Під цінними та рідкісними породами дерев у цій статті слід розуміти роди дерев, передбачені ст. 1 Закону України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів».

2. Під переміщенням у великому розмірі у цій статті слід розуміти переміщення лісоматеріалів або пиломатеріалів цінних та рідкісних порід дерев, а також лісоматеріалів необроблених, вартість яких у вісімнадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, під переміщенням в особливо великому розмірі – вартість яких у тридцять шість і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги¹.

Крім того, до злочинів, що вчиняються у сфері державної митної справи, належать також діяння, відповідальність за які встановлена ст. 305 ККУ «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів, тобто їх переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю» [2].

За національним законодавством України, незаконне переміщення через митний кордон інших товарів та предметів, ніж зазначені вище, не є кримінальним злочином, а розглядається як правопорушення, за які передбачена адміністративна відповідальність, – порушення митних правил, крім випадків наявності ознак, пов'язаних зі злочинами.

Відповідно до ст. 458 Митного кодексу України (далі – МКУ), порушення митних правил – це адміністративне правопорушення, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом чи іншими законами України, і за які цим Кодексом передбачена адміністративна відповідальність. Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає у разі, якщо ці правопорушення не тягнуть за собою кримінальну відповідальність [1].

---

¹ Під гуманітарною допомогою, благодійними жертвами та безоплатною допомогою слід розуміти поняття, визначені Законом України «Про гуманітарну допомогу» та Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації».

2. Дії, передбачені цією статтею, вважаються вчиненими у значному розмірі, якщо загальна вартість такої гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у триста п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; у великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; в особливо великому розмірі – якщо загальна вартість товарів, безоплатної допомоги або грошової допомоги у три тисячі й більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Види порушень митних правил регламентовані гл. 68 МКУ.

У 2012 р. контрабанду у вигляді переміщення товарів поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю було декриміналізовано як злочин. Відтоді дискусії про правильність такого кроку не припиняються, адже на сьогодні негативний вплив насичення ринку незаконно ввезеними товарами, та, відповідно, колосальних втрат бюджету, є очевидним. Від цього страждає як легальний бізнес, так і вся економіка.

Оприлюднення законопроекту № 5420 викликало жваву дискусію, зокрема на шпальтах «ЮВУ» (Гмирін А. [25], Гродецький В. [28], Дудоров О. [31], Яланський О. [46]). Вельми критичний висновок на цей законопроект підготувало і Головне науково-експертне управління Апарату ВРУ.

Підвищена суспільна небезпека контрабанди та митних порушень загалом полягає у негативних впливах на функціонування суспільних відносин, оскільки вони деформують економічні відносини та перерозподіл суспільної власності, викривляють соціальні зв'язки, порушують сектор фінансової безпеки.

Прибуток, отриманий від контрабанди, фінансово підживлює організовані злочинні угруповання, які легалізують ці кошти через банки або шляхом реалізації наступних, ще більш витончених злочинних задумів. За оцінками фахівців, отриманий в результаті масштабних контрабандних акцій надприбуток дозволяє їхнім організаторам істотно впливати на цінову політику на внутрішньому ринку країни, демпінгуючи й створюючи несумлінну конкуренцію вітчизняному товаровиробнику, реалізовувати стратегічні проєкти в економіці України.

Отже, для України залишається важливим і актуальним саме економічний аспект контрабанди.

Безумовно, що повністю подолати контрабанду як глобальне явище сучасного світу, неможливо. Однак як реальна загроза контрабанда має бути зведена до мінімуму настільки, наскільки це можливо, шляхом уніфікації законодавства України відповідно до загальноприйнятих міжнародних правових норм, удосконалення структури органів, які ведуть боротьбу з контрабандою, порядку взаємодії держав та міжнародних організацій, розширення можливостей та обсягів обміну інформацією.

Список використаних джерел

1. Митний кодекс України : Закон України від 13 березня 2012 року, № 4495-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 44–45, № 46–47, № 48. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2649-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n246>
4. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням від 22.03.1989 (ратифікована Україною 01.07.1999 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text.
5. Європейська конвенція про контроль за придбанням і зберіганням вогнепальної зброї приватними особами від 28.06.1978 ETS № 101. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mu78005?ed=1978_06_28
6. Єдина конвенція про наркотичні засоби від 30.03.61 № 1137 (ратифікована Україною 02.11.2000) з Протоколом про поправки 1972 року. URL: https://ips.ligazakon.net/document/mu61k02u?ed=1961_03_30.
7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин від 20.12.88 р. (ратифікована Україною 25.04.91 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_096#Text
8. Конвенція про заходи, спрямовані на заборону й попередження незаконного ввозу, вивозу й передачі права власності на культурні цінності від 14.11.1970 р. (ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР від 10.02.1988 р.). URL: https://zakon.cc/law/document/read/995_186
9. Конвенція про адміністративну допомогу у сфері митних відносин (Йоханнесбургська) 19.06.2003 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_011#Text
10. Конвенція про припинення контрабанди алкогольних товарів 19.08.1925 р. URL: <https://epr.pp.ua/3/39110.html>
11. Конвенція про психотропні речовини від 21.02.1971 (ратифікована Україною 27.10.1978). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/UP783956>

12. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні митних правопорушень (Найробійська) від 09.06.77 р. (приєднання Україною 23.05.2000 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_926#Text
13. Міжнародна конвенція з боротьби з підробкою грошових знаків від 20.04.1929 р. URL: https://docs.dtkr.ua/doc/995_589
14. Рамкова конвенція ООН проти організованої злочинності від 21.07.1997 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_786#Text
15. Резолюція Ради Безпеки ООН № 1373 (2001) от 28.09.2001. *Програма углубленного изучения вопросов безопасности (ПАСС). EL 6423. Право I. Международное право: общий обзор # 2617-R* : учебные материалы Европейского центра по изучению вопросов безопасности и международных отношений им. Джорджа Маршалла. 2007. С. 4–5.
16. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північноатлантичного договору. *Актуальні проблеми і стратегія безпеки на євроатлантичному просторі* : учебные материалы Европейского центра по изучению вопросов безопасности и международных отношений им. Джорджа Маршалла. 2007. С. 9–11.
17. Басай В.Д., Фріс П.Л. Організована злочинність і контрабанда. Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. *Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, В.В. Медведчука, В.О. Євдокимова, В.Ф. Бойка, М.В. Джиги, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1999. Т. 18. С. 313–317.
18. Биленчук П.Д., Еркенов С.Е., Кофанов А.В. Транснаціональна преступность: состояние и трансформация : учебное пособие / под ред. акад. П.Д. Биленчука. Киев : Атика, 1999. 272 с.
19. Бойко В.М. Кримінально-правові аспекти ухилення від сплати митних платежів за законодавством України за товари, в тому числі й енергонеосії, що переміщуються через митний кордон України. Київ : Видавець Карпенко В.М., 2006. 212 с.
20. Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення / Дурдинець В.В. *У протидії криміналітету: Виступи, статті, інтерв'ю*. Київ : ВАТ Видавництво «Київська правда», 2004. С. 290–294.
21. Ветушенко О.М. Контрабанда як фактор загрози національній безпеці України. *Митниця*. 2006. № 3. С. 6–11.
22. Ветушенко О.М. Надання митним органам статусу правоохоронних та права на проведення оперативно-розшукової діяльності – вимога часу. *Митниця*. 2006. № 4. С. 8–13.

23. Гаверський В. В. Історико-правовий аспект контрабанди. Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. *Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1998. Т. 10. С. 111–115.
24. Глоссарий терминов: международное право. Учебные материалы Европейского центра по изучению вопросов безопасности и международных отношений им. Джорджа Маршалла. 2007. 30 с.
25. Гмирін А. Криміналізація контрабанди. Загрози від прийняття законопроекту № 5420 у запропонованій до першого читання редакції. *Юридичний вісник України*. 11–24 червня 2021 р. № 22–23.
26. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Пріоритетність національних інтересів у світлі стратегії національної безпеки України. *Стратегічна панорама*. 2005. № 3. С. 11–18.
27. Гриненко І.М. Наркобізнес та національна безпека. Київ : Сфера, 2004. 282 с.
28. Гродецький Ю.В. Перспективи криміналізації контрабанди товарів / Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого. *Вісник асоціації кримінального права України*. 2021. Том I (№ 15). URL: <http://vakp.nlu.edu.ua/article/view/237373>
29. Дацків Р.М. Економічна безпека держави в умовах глобальної конкуренції. Львів : Центр Європи, 2006. 160 с.
30. Допілка В.О. Контрабанда – правопорушення міжнародного характеру. *Актуальні проблеми політики* / редкол.: С.В. Ківалов (керівник авт. кол.), Л.І. Кормич (ред.), М.А. Польовий (відп. секр.) та ін. ; ОНЮА ; Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса, 2009. Вип. 36. С. 214–221.
31. Дудоров О., Мовчан Р. Про перспективи криміналізації контрабанди товарів. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/pro-perspektivyu-rekryminalizatsiyi-kontrabandy-tovariv/>
32. Жорин Ф.Л. Сучасна митна політика України : навч. посіб. Київ : Магістр – XXI сторіччя, 2006. 176 с.
33. Загрози національній і державній безпеці України. URL: http://ssu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=84722&cat_id=84721
34. Контрабанда сигарет зв'язана с арабским терроризмом и русской мафией. *Информационный бюллетень Ресурсного центра по контролю над табаком (Tobacco control resource centre)*. 23.10.2002. URL: http://www.adic.org.ua/nosmoking/ns/no_sm_23.htm#04

35. Кеннет У. Эббот, Дунган Снайделл. Почему государства действуют посредством официальных международных организаций? (выдержки). *Международное сотрудничество в области безопасности* # 2514-R : учебные материалы Европейского центра по изучению вопросов безопасности и международных отношений им. Джорджа Маршалла. 2007. С. 24–35.
36. Кормич Л.І. Соціальні наслідки контрабанди «живого товару» (міжнародно-правові аспекти). *Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1998. Т. 10. С. 324–327.
37. Крикун О. О. Контрабанда: міжнародні та внутрішні аспекти. *Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, В.В. Медведчука, В.О. Євдокимова, В.Ф. Бойка, М.В. Джиги, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1999. Т. 18. С. 301–305.
38. Кулінській О.С. Проблеми боротьби з незаконним переміщенням наркотиків. *Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1998. Т. 10. С. 415–417.
39. Левік Б.С. Контрабанда – прояв організованої злочинності міжнародного масштабу, одна з основ тіньової економіки України: проблеми та аспекти боротьби. *Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1998. Т. 10. С. 77–89.
40. Международное право: глоссарий терминов. URL: http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RKutywghgtkg
41. Молчанов Ю.А. Проблема незаконної торгівлі культурними та історичними цінностями. *Боротьба з контрабандою: проблеми та шляхи їх вирішення. Аналітичні розробки, пропозиції наукових і практичних працівників* / за ред. А.І. Комарової, О.О. Крикуна. Київ : НДІ «Проблеми людини», 1998. Т. 10. С. 452–455.
42. Пшеничний І.В. Організована транснаціональна злочинність і роль правоохоронних органів у протидії їй : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ : Національна академія внутрішніх справ України, 2009. URL: <http://www.inter.criminology.org.ua/modules.php?name=Content&file=print&pid=91>

43. Презель И., Габер М. Контрабанда как угроза национальной и международной безопасности: Словения и балканский маршрут. Консорциум оборонных академий и институтов по изучению вопросов безопасности Партнерства ради мира (КПРМ), 2005. 100 с.
44. Смирнова І.В. Міжнародне співробітництво та організація спільної діяльності у протидії злочинам наркобізнесу. *Інформаційний бюлетень МНДЦ з проблем боротьби з організованою злочинністю*. 2007. № С. 84–91.
45. Шелли Л. Устранение преступных групп – [Shelley L. Eradicating crime groups]. *Foreign Service Journal – The Magazine For Foreign Affairs Professionals*. 1997. Sept. URL: <http://kiev-security.org.ua/box/4/157.shtml> [in russian]
46. Яланський О.С. «Товарна» контрабанда в Україні – щодо доцільності декриміналізації / Інститут прокуратури та кримінальної юстиції Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого. *Молодий вчений*. № 11(51). листопад 2017 р.

Розділ 8

ПРОТИДІЯ МИТНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ ЯК УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ (РОЗДУМИ МИТНИКА)

Це видання є нарисами з історії боротьби з контрабандою в Україні, тому стиль статті – це стиль спогадів.

У грудні 2003 р. я перейшов з Державної митної служби України до роботи в Міністерство фінансів України на посаду заступника директора департаменту податкової та митної політики. Мій напрямок – саме «митна політика». Це був новостворений підрозділ, який шукав своє місце в структурі міністерства.

Я відповідав і за добір кадрів для управлінь митного спрямування, і за визначення їхніх завдань, за підготовку документів для керівництва міністерства з аналізом та пропозиціями до законопроектів, постанов Уряду та інших документів, які були пов'язані з зовнішньо-економічною діяльністю та митною справою.

У мене виникли системні питання, пов'язані саме з назвою департаменту – митна політика. Що мав на увазі міністр фінансів, який створював цей департамент. І завдання мені вказали – підготовка документів з митної справи, аналіз роботи митниці.

Але мене цікавила митна політика – її формування, втілення, реалізація.

У чинному на той час Митному кодексі України у ст. 2 зазначалось, що митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері забезпечення своїх економічних інтересів та безпеки за допомогою митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі.

І це був єдиний документ, який визначав це поняття.

У положенні «Про Міністерство фінансів», яке було затверджено Указом Президента України від 26.08.1999 р. № 1081/99 зазначалось, що Мінфін України забезпечує проведення єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової політики, спрямованої на реалізацію визначених завдань економічного та соціального розвитку України, здійснює координацію діяльності у цій сфері інших центральних органів виконавчої влади.

Створення департаменту, який мав у назві слова «митна політика» передбачало, на мій погляд, підготовку документів, що дали б можливість внести зміни в це положення, додало в функцію Мінфіну не тільки визначення податкової, але й митної політики.

До речі, саме Постановою Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1837 були внесені зміни в це положення і Мінфін став головним органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації єдиної державної фінансової, бюджетної, податкової, митної політики, політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю, випуску та проведення лотерей, розроблення та виробництва голографічних захисних елементів.

Створення не окремих департаментів щодо податкової та митної політик, а організацію спільної роботи цих двох важливих державних інституцій, отримання синергічного ефекту.

Розпочав я роботу із запрошення до роботи в Міністерство фахівців з митної справи Андрія Ємця, Юрія Гринева, Сергія Бедаша, Олександра Скорохода, Сергія Терещенка, Олену Воронину. Це була перша хвиля, потім приходили ще фахівці. Практично всі вони раніше працювали в центральному апараті Держмитслужби, але були звільнені зі своїх посад черговим вітром змін, який і досі також вимітає гарних фахівців.

Перші питання, які виникли у мене та нашої команди – чому Міністерство фінансів намагається формувати митну політику, якщо пропозиції з митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі формує Міністерство економіки? На той час Мінфін одночасно очолював віцепрем'єр-міністр України, який також курирував Міністерство економіки, тому підрозділ для цього курирування створили в його міністерстві. Така була відповідь, такий стан розподілу функцій залишився й досі. Тут можливо наочно побачити філософську тезу про роль особи в історії.

Незважаючи на такі принципи і інституціональні невіршені питання, департамент працював, готував документи, що і є основною функцією будь-якого підрозділу управлінської структури.

Якщо міністерство повинно формувати політику, то які складові цього процесу? Це було перше інтелектуальне завдання, яке ми поставили самі собі.

На цей час головним підручником для нас стала книга «Митна політика України» (автори С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, 2001). Автори стверджували, що митна політика визначається як складова національної внутрішньої та зовнішньої політики держав. Але це більшою мірою визначення місця митної політики в діяльності держави, ніж її змісту. Автори запропонували своє бачення терміна митна політика – це складова внутрішньої та зовнішньої політики, яка визначає зміст діяльності держави та її компетентних органів у сфері регулювання зовнішньоекономічних відносин та організації митної системи й має на меті захист національних інтересів, національної безпеки та економічного суверенітету держави.

Саме з цього ми й почали: якщо мета митної політики це захист національних інтересів, то саме які інтереси захищає митна політика; як визначити стан їх захисту; хто повинен визначати такий стан; які зміни й де мають бути зроблені для поліпшення цього стану? Питання порушували інші питання, відповіді та їх відсутність знов готували питання та запити.

Серед основних завдань Управління митного законодавства та Управління митного адміністрування Департаменту були визнані:

- організація та керівництво за розробкою митної політики»;
- супроводження та контроль за втіленням у життя митної політики;
- розробка методики розрахунку очікуваних податків від оподаткування експортно-імпорتنих товарів. Підготовка пропозицій до проекту бюджету;
- розробка параметрів контролю та методик оцінки впливу митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньої торгівлі на надходження до бюджету. Підготовка пропозицій щодо змін до законодавчих та нормативних актів;

- розробка критеріїв ризику для контролю за надходженням митних податків;
- аналіз чинної системи пільг та звільнень від оподаткування під час митного оформлення товарів, розгляд пропозицій або їх підготовка щодо відміни або введення окремих пільг;
- аналіз результативності змін до законодавства щодо виконання очікуваного наповнення бюджету та внесення пропозицій з метою його вдосконалення;
- участь у розробці змін до законодавчих актів з питань митної політики та можливих шляхів наповнення бюджету;
- узгодження та супровід розроблених та переданих на розгляд проєктів законодавчих і нормативно-правових актів з питань митної політики.

Вже 25 грудня 2003 р. мною було підписано розпорядження начальника управління митного адміністрування Ємцю А.В. та начальнику управління митного законодавства Карсім О.А. про підготовку термінологічних роз'яснень щодо термінів, пов'язаних із митною політикою, її державно-правових механізмів, показників рівня економічної безпеки та її напрямків. Я доручив підготувати листи до наукових організацій із запитаннями про їхні думки щодо вищенаведеного.

Логічно було визначити таке: якщо метою митної політики мав бути захист частини національних інтересів, то назвати їх слід митними інтересами.

У ті роки керівники митної та податкової служби створювали профільні вищі навчальні заклади, при міністерстві також був створений Український державний університет економіки і фінансів і перші студенти були направлені на стажування до підрозділів міністерства. До нас було направлено декілька студентів, серед яких і Юрій Наумич, у якого я був консультантом з його дипломної роботи. Обговорюючи з ним структуру його диплома було запропоновано напрямки, котрі відповідали питанням, якими цікавилися в департаменті. Так як безпека – це стан захисту інтересів, то виникло питання: як назвати стан захисту митних інтересів. Саме Юрій уперше запропонував термін «митна безпека». Цей термін був визначений у статті П.В. Пашка та Ю.С. Наумича «Митна безпека як важлива складова економічної безпеки держави» (Дніпропетровськ: АМСУ, 2005, № 3. С. 3–7).

У різних статтях, книгах було визначено, доповнено поняття митної безпеки як стану захищеності митних інтересів держави. Забезпечення митної безпеки являє собою комплекс (систему) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави, суспільства, юридичних осіб та окремих громадян із забезпечення, досягнення та захисту митних інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави у митній сфері і, зокрема, в зовнішньоекономічній сфері.

Структуру забезпечення митних інтересів у системі національної безпеки та її зв'язок з митною політикою, митною безпекою й митною справою (Пашко П.В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / П.В. Пашко. Львів : ІРД НАН України, 2009. 628 с., іл/) (рис. 1).

Митна безпека характеризується певними показниками та аналізується за ними, відповідно до чого розраховуються критерії оцінювання митної безпеки:

- стан захищеності митних кордонів;
- стан інтеграції економіки країни до світової економіки;
- частка перерахованих митними органами до державного бюджету податків і зборів у загальному обсязі доходів бюджету;
- своєчасність та повнота внесення цієї частки;
- стан визначення бази нарахування митних платежів;
- стан дієвості реалізації та застосування засобів митно-тарифного й нетарифного регулювання;
- стан захисту економічних інтересів вітчизняних підприємств та державної промисловості, сприяння їхньому економічному розвитку, торгівлі, інвестиціям;
- стан захисту суспільства, збереження його історичних та культурних надбань, недопущення їх незаконного вивезення за кордон;
- недопущення ввезення продукції з низьким морально-етичним змістом, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм, війну та насильство, наркоторгівлю, порнографію;
- рівень організації міжнародної торгівлі;
- стан зміни стандартів управління;
- рівень оновлення інформаційних технологій та on-line використання митних процедур;

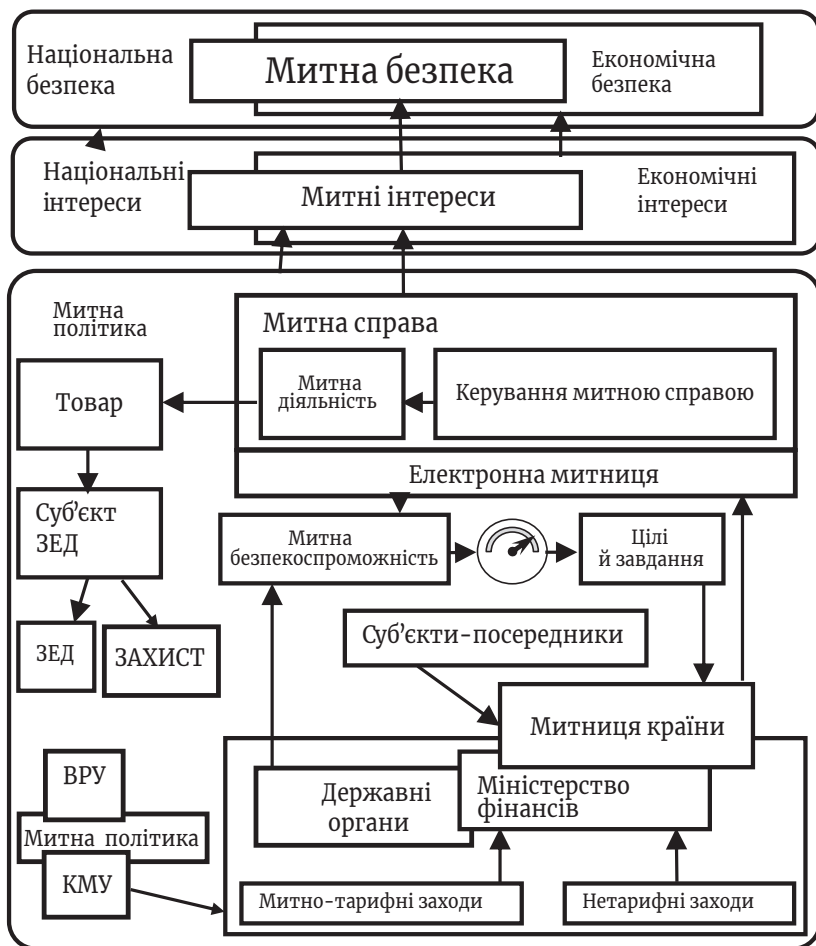

Рисунок 1

- рівень повноти митного оформлення та застосування митних процедур;
- стан урахування певних загроз і викликів під час здійснення митного оформлення;
- параметри результатів контролю та врахування ризиків;
- стан ставлення суспільства до митної служби;

- параметри товаро- та пасажиропотоку через митний кордон;
- стан транзитних перевезень через територію країни;
- стан обміну митною інформацією з іншими країнами, митною та податковою спільнотою та дотримання стандартів поширення інформації з підтриманням складових інформаційної безпеки (комерційної таємниці та таємниці інформації про особу);
- кількість і наповненість угод про співробітництво в митній справі;
- параметри організації підготовки та навчання персоналу та управління ним;
- рівень упровадження інновацій та використання сучасних технічних засобів;
- стан боротьби з наркотрафіком та незаконним переміщенням вогнепальної та іншої зброї, товарів двійного призначення;
- стан захисту від міжнародного тероризму;
- стан захисту внутрішнього ринку країни від контрабандних і неякісних товарів;
- ефективність боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил;
- частка поширення в країні товарів, заборонених до вільного використання;
- показники ліквідованої або недопущеної шкоди;
- стан реалізації заходів з протидії митному шахрайству;
- стан гарантування захисту права інтелектуальної власності;
- дієвість своєчасного доступу суспільства до повної та достовірної митної інформації;
- стан підтримки суспільством митної служби та її заходів;
- показники порушення здоров'я людини від небезпечних імпортованих товарів;
- показники забруднення довкілля імпортованими небезпечними речовинами;
- стан переміщення фокуса безперервного контролю на весь ланцюг постачань товарів;
- рівень адаптації митної служби до міжнародної системи митних взаємовідносин;

- рівень виконання Рамкових стандартів безпеки;
- тощо.

Порогові значення показників митної безпеки свідчатимуть про потенційні загрози ефективному провадженню митної справи, які існують у певний час.

Метою системи митної безпеки є:

- забезпечення та захист митних інтересів країни;
- досягнення усталеної та передбаченої роботи митної служби;
- належного рівня сприяння ЗЕД у нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах;
- забезпечення зниження ризиків зовнішньоекономічної діяльності та при здійсненні митної справи;
- виявлення та нейтралізація ризикових чинників, які безпосередньо впливають на захист митних інтересів країни та стан реалізації митної справи й, опосередковано, – на зовнішньоекономічну діяльність та її ефективність.

Під забезпеченням митної безпеки розуміють застосування в митній справі сукупності засобів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та викликам у сфері митних економічних відносин;

- забезпечення можливості досягнення необхідного рівня захищеності, надійності та усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму.

Забезпечення митної безпеки має базуватися на створенні й удосконаленні єдиних обов'язкових систем електронного обліку купівлі-продажу товару обліку; визначення та електронного обліку бази оподаткування; електронної міжнародної інтегрованої системи відслідковування руху товарів по всьому ланцюгу постачання, у тому числі в різних країнах; безперервного митного, податкового та аудиторського контролю в державі від кордону до кінцевого покупця на основі уніфікованого товарознавчого опису товарів як для зовнішньоекономічних операцій, так і для внутрішньодержавного використання, введення його до бухгалтерського, податкового та митного обліку, який здійснюватиметься в електронному вигляді й використовуватиметься спільно з податковими та іншими контролюючими органами.

Хочу зауважити, що зміст цієї монографії, присвячений боротьбі з контрабандою та порушеннями митної справи, а назва монографії «На захисті митної безпеки України» на перший погляд значно звужує поняття «митна безпека», але допис: (30 років боротьби з контрабандою) – засвідчує, що це історичні нариси всього лише частини діяльності Митної служби України, її правоохоронних та інших державних органів у напрямку забезпечення національної безпеки.

Митна політика – це система принципів і напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки. Державна митна політика є складовою частиною державної економічної політики.

Формуванням визначення митної політики займалися такі фахівці, як Ківалов С.В., Кормич Б.А., Бережнюк І.Г., Будаков А.Ю., Приймаченко Д.В., Пісной П.Я., Шевчук С.В., які саме й надали поштовху вченим та фахівцям у використанні цього терміна, закріпленню його в Митному кодексі України та науковому супроводженню й удосконаленню.

Кінцевою метою митної політики є забезпечення митних інтересів країни. Функції митної політики – призначення й сукупність обов'язків щодо держави; до основних функцій належать: фінансова; економіко-регуляторна; захисна; контрольно-організаційна; інформаційно-статистична; міжнародно-політична.

Суспільні уявлення про митні інтереси держави впливають на основні механізми митної політики, до яких належать митно-тарифні заходи, нетарифні (паратарифні) заходи та механізм їх реалізації – митна справа.

Вплив держави в особі митних органів на інших суб'єктів митних відносин, причетних до переміщення товарів та транспортних засобів, з метою підпорядкування їхніх дій своїм економічним інтересам, запускає механізм митного регулювання, який реалізовується через митну справу.

Митна політика реалізує як економічні, так і політичні цілі, що визначаються державним устроєм, чинною законодавчою базою та соціально-економічним напрямом розвитку суспільства.

Як орган, створений державою, митна служба повинна бути надійним виконавцем регулювання зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення захисту держави від небажаних та неякісних товарів і гарантом дотримання митного законодавства.

Цілі й завдання митній службі для реалізації митної справи визначаються на основі аналізу стану митної безпекоспроможності країни, яка є результатом визначення множини організаційно-економічних показників стану захисту держави від визначених зовнішніх загроз та стану діяльності митної служби у вигляді якісних характеристик та кількісних індикаторів, які оцінюють можливість здійснення митної справи на визначеному рівні надійності.

Під механізмами митної політики слід розуміти сукупність інститутів, що беруть участь у її формуванні та реалізації (інституціональна складова), а також нормативно визначений набір форм здійснення митної справи і методів її реалізації, порядки використання компетентними державними органами, підприємцями та громадянами інструментів митного регулювання (функціональна складова).

Суб'єктами формування та реалізації митної політики, носіями відповідних економічних і політичних інтересів можуть бути: внутрішні державні інститути відповідно до обсягів закріплених за ними повноважень у митній галузі; підприємці, які виконують функцію допоміжних органів (власники митних складів, терміналів, перевізники, брокери та декларанти тощо); різні недержавні інститути, представлені спілками підприємців, експортерів чи імпортерів, торгово-промисловими палатами, іншими організаціями ділових кіл, а також політичними партіями, громадськими організаціями та асоціаціями, які беруть участь у механізмах формування й реалізації митної політики, передбаченими законом, засобами й методами (через представництво в парламенті, уряді, різних дорадчих органах та ін.); суб'єкти міжнародного регулювання (іноземні держави, міжнародні організації), що беруть участь у формуванні й реалізації митної політики через міжнародно-договірний механізм та інтеграційні структури.

Відповідальним за формування митної політики в Україні визначено Міністерство фінансів України, якому непригаманні певні функції.

Усі останні роки Міністерство фінансів, не маючи регулівних механізмів, намагається реалізувати митну політику, що звело діяльність митниці практично до виконання всього лише фіскальної функції, в збиток безпековій діяльності.

Не маючи механізмів впливу на формування митно-тарифних і нетарифних заходів, Мінфін замінив у своїй діяльності митну політику на митну справу, дублює функції Митної служби, перетягнув на себе вирішення кадрових призначень чим створює значні незручності для управління митною справою, при цьому відповідальність за свої рішення або їх не вирішення перекладає саме на митницю.

З'єднання або роз'єднання митної та податкової служб без організаційної та координуючої структури, яка буде оперативню щоденно стежити за цими процесами, не дало очікуваного ефекту. Досвід 20-річного керування митницею з боку Мінфіну засвідчив, що міністерство не має в своєму складі зазначеної структури та неспроможне виконати координуючу, керуючу та контрольну функції.

Пропозиції щодо обрання керівників цих служб через конкурси за участю іноземних фахівців – це доказ неспроможності керувати, відкрита неповага до керівництва держави, натяк на те, що вони неспроможні призначити особу, яка може й буде захищати інтереси держави. Це натяк на те, що само керівництво неспроможне це робити. Мусить бути жорстка система – Кабмін призначає керівника, керівник відповідає за справу, приймає рішення щодо кадрового забезпечення й несе відповідальність за результати справи. Завдання будь-якого керівника – аналіз, розподіл обов'язків, контроль. Не зміг реалізувати завдання – перемішуйся на іншу посаду.

В Україні існує посада першого віцепрем'єр-міністра України – міністра економіки України. Саме Міністерство економіки забезпечує формування та реалізує державну політику економічного, соціального розвитку і торгівлі, державну зовнішньоекономічну політику.

Митна політика через митну справу регулює зовнішньоекономічну діяльність. Механізми митно-тарифного та нетарифного регулювання є складовою зовнішньоекономічної політики, а їх реалізація через митну справу є складовою митної політики. Саме Міністерство економіки має у своєму складі підрозділи, які опікуються цими заходами.

Податкова справа базується та є складовою політики економічного розвитку й торгівлі, а не тільки державно-фінансової політики. Через регулювання податків досягаються ефекти стимулювання й розвитку вітчизняної промисловості та підприємництва. Економічний розвиток України може бути активований за рахунок інституціонального розподілу повноважень, коли Міністерство економіки відповідатиме за наповнення державного бюджету, а Міністерство фінансів – за розумне використання отриманих коштів.

В Україні введено посаду віцепрем'єр-міністра з інновацій, розвитку освіти, науки та технологій – міністра цифрової трансформації. Саме ця посада може бути координатором структур, які задіяні в формуванні механізмів інформаційної обробки інформації про створення, переміщення та продаж товарів, контролю за їх якістю та безпечністю на території України. Така робота можлива лише при створенні єдиної централізованої міжвідомчої інформаційно-комунікативної та інформаційно-аналітичної системи й бази даних з економічних питань для всіх державних органів, яка на першому етапі може об'єднати бази даних митної, податкової та прикордонної служби, БЕБ. Для формування механізмів контролю за переміщенням товарів можливо використовувати науковий потенціал наукових та навчальних структур України, міжнародний досвід, що є функцією віцепрем'єр-міністра з інновацій, розвитку освіти, науки і технологій – міністра цифрової трансформації.

Саме ці дві посади можуть і повинні стати організаторами економічних механізмів, які зменшать і подолають явища корупції та привласнення державних коштів.

Для цього необхідні зміни в чинні закони, які дадуть змогу реалізувати економічні механізми інфраструктурних змін структур контролю за рухом товарів у середині країни, їх якістю та безпекою.

В країні на першому етапі можна створити управлінську структуру – Державну економічну адміністрацію України (за прикладом обласних державних адміністрацій із підпорядкуванням їй окремих юридичних осіб).

Для реалізації схеми пропонується визначення рівнів відповідальності й прав різних структур і, відповідно, їх керівників.

Перший віцепрем'єр-міністр України – міністр економіки спільно з віцепрем'єр-міністром України – міністром цифрової трансформації визначають необхідний рівень забезпечення національних митних та податкових інтересів і доводять показники Державній економічній адміністрації України (ДЕАУ). Перший віцепрем'єр-міністр України подає пропозиції Кабінету Міністрів про призначення Голови ДЕАУ. Призначає керівників Державної податкової служби (ДПСУ), Державної митної служби (ДМСУ), БЕБ. ДЕАУ як головний орган має такі повноваження:

- відповідає за координацію з питань реалізації податкової та митної справи, протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави;
- формує та доводить стратегічні завдання для податкової та митної служб, БЕБ;
- координує діяльність податкової, митної служб та БЕБ. У такому разі може бути впорядкований розподіл функцій: ті, що дублюються, можуть бути залишені у ДЕАУ;
- готує подання Першому віцепрем'єр-міністру України про призначення керівників податкової, митної служб, БЕБ;
- призначає заступників керівників податкової, митної служб, БЕБ;
- супроводжує та адмініструє єдину централізовану міжвідомчу інформаційно-комунікативну та інформаційно-аналітичні системи та базу даних з економічних питань;
- установлює єдині обґрунтовані прогностичні показники для податкових, митних органів та БЕБ, формує об'єднані підрозділи статистики, розробляє методики прогностичних оцінювань дохідної частини бюджету на основі інформації єдиної бази даних, готує кадри, розробляє науково обґрунтовані перспективи розвитку тощо;
- контролює роботу підлеглих, організовує оперативно-розшукову роботу антикорупційних підрозділів власної безпеки у складі БЕБ тощо.

Податкова та митна служба виконують податкову та митну справу. Вони повинні мати визначений державою статус, який уможливорює в рамках єдиної ДЕАУ бути окремими юридичними особами з керівником, який має право мобільності та самостійності в прийнятті рішень, віддаванні наказів, вирішенні структурних та кадрових питань, у тому числі щодо керівників відповідних територіальних органів, прийняття

кінцевих рішень з питань податкової чи митної справи. Керівнику служби безпосередньо повинні підпорядковуватися відповідні територіальні органи.

БЕБ як окрема юридична особа, з керівником, котрий підпорядкований голові ДЕАУ, в тісній співпраці та інформаційній підтримці податкової та митної службами повинен використовувати права на здійснення оперативно-розшукової діяльності; проведення досудових слідчих дій за статтею «контрабанда» та статтями в межах передбаченої законом підслідності; збір та реалізацію інформації про порушення законодавства під час виконання і податкових, і митних зобов'язань платниками податків та працівниками контрольних органів, під час переміщення товарів через митний кордон України, їх продажу тощо.

БЕБ як окрема незалежна структура, виведена з підпорядкування податкової та митної служб, сприятиме поліпшенню правоохоронних функцій, підвищенню показників її діяльності. Розташування працівників БЕБ у підрозділах податкових та митних органів, надання їм функції контролю за діями податківців та митників стане основою для попередження корупційних дій цих працівників.

Усі ці завдання краще виконувати спільно, під єдиним стратегічним (перший віцепрем'єр-міністр України) та оперативним (ДЕАУ) керівництвом.

Центром щодо прийняття рішень з інформатизації процесів податкової та митної справи, контролю за переміщенням, продажем товарів, їх якістю та безпекою, використанням системи поглибленої перевірки ризикових трансакцій за допомогою штучного інтелекту повинен стати віцепрем'єр-міністр України – міністр цифрової трансформації. Єдина централізована інформаційно-комунікативна система та база даних з економічних питань у перспективі повинна супроводжуватися Міністерством цифрової трансформації. В умовах обмеження коштів на створення нової бази даних можливо використовувати наявні бази даних із переведенням їх супроводження в подальшому до вказаного міністерства.

При створенні запропонованої структури під час війни краще змінити завдання та функції наявних структур без реорганізації, що

приведе до отримання позитивного ефекту без масового звільнення та заміни державних службовців, що практично ніколи не давало очікуваного ефекту в боротьбі з корупцією.

Подальший розвиток податкової та митної справи базується на створенні й упровадженні електронної інтегрованої системи відслідковування руху товарів по всьому ланцюгу поставки в різних країнах, безперервного податкового, митного та аудиторського контролю від кордону до кінцевого покупця на основі уніфікованого товарознавчого опису товарів, уведення його в бухгалтерський, податковий та митний облік, який здійснюватиметься в електронному вигляді з використанням системи поглибленої перевірки ризикових трансакцій за допомогою штучного інтелекту.

Перехід на новий рівень управління уможливить створити механізм, який ефективніше працюватиме на забезпечення національних інтересів та безпеки України.

Словенія) з товаром: одяг, взуття, рекламна продукція, біжутерія, сумки, ремені, у кількості 854 місця, загальною вагою 8600,06 кг, вартістю 41980,67 доларів США.

У ході митного оформлення товаросупровідних документів, поданих до митного контролю даного вантажу, виникла підозра, що відтиски на рахунку, нанесені не штемпельною фарбою, а, ймовірно, за допомогою комп'ютерної техніки.

Згідно з довідкою отриманою з НДКЕЦ при УМВСУ на Львівській залізниці, текст та зображення відтисків круглої печатки нанесені за допомогою копіювально-розмножувальної техніки і не являються відтиском мастичного кліше печатки.

Під час митного огляду вантажу встановлено, що на більшості вантажних місць маркування (в місці розташування інформації про відправника та отримувача вантажу) знищено повністю або частково, крім того, на окремих вантажних місцях та всередині них, виявлені пакувальні листи, згідно з якими вказані інші відправник та отримувач вантажу, ніж заявлені у товаросупровідних документах.

У ході митного огляду під час розпакування вантажних місць та перерахунку товарів, які вони містили, встановлено невідповідність наявного товару за кількістю та найменуванням, відомостями, заявленими у товаро-транспортних документах.

Згідно з експертним висновком загальна вартість виявлених товарів становила 5,5 млн грн (1,09 млн доларів США).

25.06.2005 Чопською митницею порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 201 КК України.

ДОРОГА ЛЯЛЬКА

14.07.2008 на м/п «Горностаївка» Чернігівської митниці під час митного контролю потяга, що слідував із України в Республіку Білорусь, сполученням «Київ–Мінськ», у ході проведення митного огляду речей громадянина Республіки Білорусь, що слідував пасажиром, всередині дитячої іграшки – ляльки, яка знаходилась в коробці, виявили незадекларовані та приховані від митного контролю грошові кошти 28 тис. доларів США. Згідно з рішенням суду на правопорушника накладено штраф, а валютні цінності конфісковані.

ПІДПІЛЬНЕ ТЮТЮНОВЕ ВИРОБНИЦТВО ЗАЗНАЛО ЗБИТКІВ, ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ – НІ

В результаті цілеспрямованої пошукової роботи у серпні 2010 року Одеською митницею виявлені матеріали для виготовлення сигарет – бланки етикеток пачок та блоків сигарет, папір для фільтру, позначені торговельною маркою Marlboro.

Зазначені матеріали для виготовлення сигарет надійшли у морському контейнері з Китаю до Одеського морського торговельного порту на адресу одного з донецьких підприємств.

Унаслідок можливого переміщення через митний кордон України, виготовлення й розповсюдження від-повідної кількості підроблених сигарет, виходячи з кількості виявлених заготовок (3160 000 штук),

а відповідно й витіснення з ринку оригінальних (легально виготовлених) сигарет Marlboro, до державного бюджету України не було сплачено 18,7 млн грн акцизного збору та 5,7 млн грн податку на додану вартість.

Також сума збитків (упущеної вигоди), що завдана компанії-власнику прав на торговельну марку, внаслідок переміщення через митний кордон України зазначеної контрафактної продукції, дорівнювала 34,7 млн грн.

Вартість виявлених матеріалів для виготовлення сигарет за експертною оцінкою становить 2,1 млн грн.

За даним фактом митницею порушено кримінальну справу про контрабанду за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 201 КК України.

«КОШТОВНА ВАЛІЗА» ГРОМАДЯНИНА ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

У травні 2011 року під час здійснення митного контролю та митного оформлення пасажирів рейсу «Відень-Дніпропетровськ» співробітником митниці було виявлено у валізі, серед особистих речей громадянина Великобританії, коштовності на суму 3,8 млн грн. Було встановлено, що в сумці містяться вироби з металу білого та жовтого кольору, прикрашені склоподібним камінням різного кольору.

Вага виявлених прикрас дорівнювала близько 2,5 кг, усього 104 найменування.

Зі слів порушника, вартість товару 286 700 англійських фунтів стерлінгів, що за курсом НБУ станом на 03.05.2011 р. сягала більше 3,8 млн грн.

40 КГ ЮВЕЛІРКИ «ЗЕЛЕНИМ КОРИДОРом»

У липні 2011 року у громадянина України, який прилетів з Туреччини, працівниками Київської обласної митниці в пункті пропуску «Бориспіль» було виявлено дві валізи з незадекларованими 8869 одиницями срібних ювелірних виробів. Громадянин своїми діями обрав проходження митного контролю на лінії спрощеного митного контролю «зелений коридор», де не передбачено наявність у громадян товарів у кількостях, що перевищують неоподатковану норму переміщення через митний кордон України. Однак після перетину ним білої лінії, що означає закінчення «зеленого коридору», та під час митного контролю його речей через рентген-апарат митниці залу «Приліт» терміналу «В» в обох дорожніх валізах, без ознак приховування, було виявлено: ювелірні вироби зі срібла в кількості 8869 штук, загальною вагою 41453,4 г, вартістю 273177,88 грн.

Серед вилученого виявлено: 1150 срібних ланцюжків різних форм, переплетінь та довжини, 497 пар срібних сережок різних фантазійних форм, зі вставками з цирконію та культивованого перлу, 900 маленьких підвісок, 891 каблучка різних фантазійних форм, зі вставками з емалі та різнокольорового дорогої вартості каміння цирконію, 523 набори з чотирьох предметів (сережок, каблучки та кулону різних

форм і моделей), 343 набори з трьох предметів (сережок і каблучки або сережок і кулону різних форм та моделей), 47 браслетів для немовлят, оздоблені різноманітними підвісками, численні браслети, запонки, тощо.

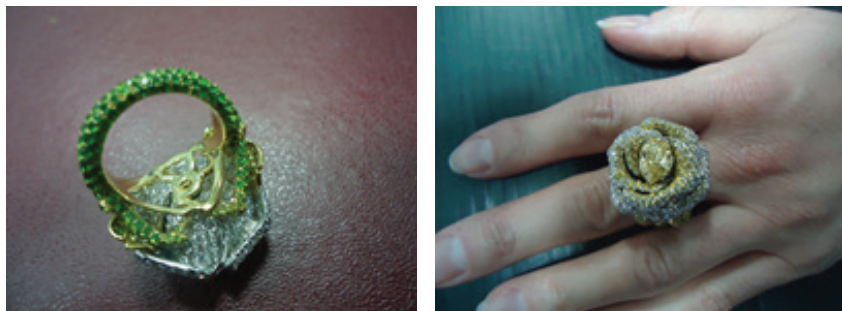
Особисті речі громадянина помістилися лише в одну невеличку сумочку і знаходилися поміж незаконних коштовностей. Складено протокол про порушення митних правил. Ювелірни вироби вилучено.

ПОРУШЕННЯ ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ СПРОЩЕНОГО МИТНОГО КОНТРОЛЮ: НЕЗАДЕКЛАРОВАНІЙ «DIOR»

03.03.2011 року на ДМА «Бориспіль» під час проведення митного контролю літака сполученням «Париж–Бориспіль», у пасажирки після проходження митного контролю на лінії спрощеного митного контролю «зелений коридор» було виявлено одягнену на лівій руці каблучку з написом на внутрішній стороні «Dior», Au 750, 53, 016437 з розписом кольорового каміння, загальною вагою 33,52 г. Як встановлено в подальшому, названу каблучку громадянка України переміщувала на замовлення.

Складено протокол про ПМП за ст. 339 МК України.

ЛЬВІВСЬКИЙ АВТОБУС З ТАЙНИКАМИ IPHONE ТА ЕЛЕКТРОНІКОЮ

26.01.2011 до м/п «Краковець» Львівської митниці з Німеччини прибув рейсовий автобус марки «Neoplan» сполученням «Констанц-Київ».

Під час огляду автобуса у боксі поглибленого догляду транспортних засобів було виявлено 311 порожніх упаковок (коробки) до Iphone, які знаходились у конструктивній порожнині над заднім правим колесом над підкрилком, доступ до якої здійснювався через люк відділення для інструментів.

У спальному приміщенні автобуса, що міститься під передніми його сидіннями, у конструктивному люці виявлено 35 телефонів «Iphone 4 APPLE», жорсткі диски 2 TB («Seagate») у кількості 20 штук.

Також у конструктивних порожнинах даху, підлоги, під сидіннями виявлено ще 100 телефонів «Iphone 4 APPLE», чохли, зарядні пристрої, навушники, USB-кабелі, веб-камери, роутери, флешка тощо.

За даним фактом складено протокола за ознаками ст. 352 МК України (в попередній редакції). Вартість предметів правопорушення становила 608 тис. грн.

ВИБІРКОВЕ МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ МПВ

22.12.2011 у ММПО СП «Росан» Львівської митниці під час огляду міжнародного поштового відправлення, яке надійшло в Україну зі США, серед вкладень поштового відправлення (косметика) було виявлено незадекларовані у митній декларації форми CN23 новий годинник «Wyler Geneve 102512, Gold 750, Titanium Carbon Fiber 200.2, Swiss Made» в футлярі, нові сувенірні злитки у вигляді ста доларів США, срібло 999 проби, покрите золотом у 24 карати, вагою одна повна унція згідно з сертифікатом виробника, розміром 150×65 мм, у кількості 29 упаковок по 5 злитків (загальна кількість 145 злитків), нові шка-тулки дерев'яні для ювелірних та аналогічних виробів з надписом

«The Washington Mint», 30 штук. Загальна вартість виявлених предметів становила 187 тис. грн.

Згідно з поданою до митного контролю митною декларацією форми CN23 заявлено, що у вказаному міжнародному поштовому відправленні пересилаються: «білизна – 4, сорочка – 2, штани – 3, головний убір – 4, косметика – 8, іграшки – 6».

ОДЯГ У КАПУСТІ (НЕ МЕТАФОРА)

14.11.2011 до Сумської митниці подано вантажну митну декларацію для митного оформлення в режимі «експорт» товарів «капуста головчаста свіжа (некормова)», вагою 20900 кг, вартістю 31 тис. грн, відправником яких була фізична особа – підприємець із Сум, одержувач – російська компанія (м. Брянськ).

Під час митного огляду на митниці вантажного відсіку транспортного засобу було встановлено наявність капусти головчастої свіжої, вагою 2627 кг, за якою виявлено приховані від митного контролю товари народного вжитку, а саме: брюки чоловічі в кількості 5636 шт., куртки чоловічі в кількості 3700 шт., сукні святкові дитячі – 360 шт., сукні бальні – 42 шт., сукні весільні – 72 шт. загальною вартістю 3,8 млн грн.

За даним фактом складено протокол про порушення митних правил за ст. 352 Митного кодексу України (в редакції 2004 р.) та порушено

кримінальну справу за фактом замаху на контрабанду товарів у великих розмірах, за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 201 КК України.

НЕВДАЛА СПРОБА ВИВЕЗТИ ЗОЛОТО. ШТРАФ+КОНФІСКАЦІЯ!

06.08.2012 року в зону митного контролю МАПП «Рава-Руська» Львівської митниці з України до Польщі смугою руху зелений кольору заїхав автомобіль марки «AUDI» під керуванням громадянина Німеччини. Під час огляду багажного відділення транспортного засобу в ніші для запасного колеса, прикритої зверху декоративною обшивкою, виявлено 42 поліетиленові пакунки з умістом золотих зливків різного розміру та ваги, з маркуванням на них «HERAEUS FEINGOLD999,9 100g», «HERAEUS FEINGOLD999,9 50g» та «HERAEUS FEINGOLD999,9 5g», а також золотий ланцюг. Крім цього, аналогічні пакунки у кількості 10 штук із золотими зливками виявлено на дні дорожньої сумки, серед особистих речей громадянина Німеччини. Вага виявлених предметів становила: з маркуванням «HERAEUS FEINGOLD999,9 100g» – 502,49 г; із маркуванням «HERAEUS FEINGOLD999,9 50g» – 462,02 г брутто; з маркуванням «HERAEUS FEINGOLD999,9 5g» – 286,13 г брутто; вага ланцюга з кулоном – 27,68 г нетто.

Вартість виявлених товарів дорівнювала 472 тис. грн. На порушника судом накладено стягнення у вигляді штрафу та конфіскації.

ЗОЛОТО НА МІЛЬЙОН

21.07.2012 в п/п «Могилів-Подільський-Отач» митного поста «Дністер» Вінницької митниці під час проведення митного контролю рейсового автобуса марки «Сетра» в господарській сумці водія зазначеного автобуса Ш. виявлено незадекларований за встановленою формою товар: вироби із жовтого металу в кількості 2007 штук, 8 штук намиста та 2 каучукових ремінці зі вставками з жовтого металу.

Згідно з актом експертизи Центрального казенного підприємства пробірного контролю ювелірні вироби, вилучені предметами загальною вагою 4841,15 г, є виробами з металу – золото 585 проби, частина яких зі вставками з дорогоцінного каміння.

Згідно з висновком спеціаліста ЦМУЛДЕР загальна вартість зазначених ювелірних виробів станом на дату оцінки становила 1,1 млн грн.

КОНТРАФАКТ НА МІЛЬЙОН

У жовтні 2014 року митниками було припинено спробу переміщення через митний кордон України значної партії контрафактної продукції.

Товар, що прибув у контейнері до Іллічівського морського торговельного порту і був заявлений як спортивне взуття у кількості 12 432 пари, виявився кросівками, неправомірно маркованими позначеннями, що належать компаніям «NIKE» та «Puma».

Вартість оригінальних товарів, усунених з ринку вказаною контрафактною продукцією оцінюється в 1 млн долларів США.

НЕЗАКОННЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ БАНКОТ

18.02.2015 року в зону митного контролю КПВВ «Ставки» м/п «Скадовськ» Херсонської митниці з території вільної економічної зони «Крим» у напрямку материкової частини України заїхав автомобіль марки «RENAULT» з н/прицепом – рефрижератором марки «SCHMITZ» під керуванням громадянина України.

Під час здійснення митного контролю в кабіні транспортного засобу під спальним місцем автомобіля у конструктивній порожнині виявлено в щільно упакованих целофанових пакунках у кількості 4 шт., з приховуванням від митного контролю грошові знаки України у вигляді банкнотів номіналом 500 грн на загальну суму 4,2 млн грн, та грошових знаків у вигляді банкнотів номіналом 100 доларів США на загальну суму 50 тис. доларів США, що становить 1,3 млн грн (станом на 18.02.2015 р. 100 дол. США = 2635,8713 грн).

Під час усного опитування встановлено, що дані пакунки з грошовими знаками загальною вартістю 5,5 млн грн належать пасажиру. Складено протокола про порушення митних правил за ознаками правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України.

НЕЗАКОННЕ ПЕРЕВЕЗЕННЯ ЗЛИТКІВ

17.10.2018 року в місці міжнародного поштового обміну на Львівській митниці під час огляду міжнародного поштового відправлення – посилки, яка надійшла в Україну з Великобританії, серед задекларованих речей виявлено ємність з фарбою, в якій за допомогою рентгеносистеми встановлено наявність сторонніх вкладень.

Під час поглибленого огляду виявлено вісім запакованих поліетиленових згортків, в яких містилися 8 банківських злитків «чистого» золота вагою 1,64 кг.

Згідно з висновком експерта Західного казенного підприємства пробірного контролю встановлено, що виявлені злитки являють собою золото, проба не менше 990,0 загальною вагою 1650,65 г, а загальна вартість злитків становить 1,8 млн грн.

Судом правопорушника визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 483 МК України та накладено стягнення у вигляді штрафу в розмірі 1,8 млн грн з конфіскацією золотих злитків.

А ВОНА ТАК ЧЕКАЛА НА ПРИКРАСИ

20.11.2018 р. гр. України, який прибув рейсом «Стамбул-Львів» через м/п «Львів-Аеропорт» Львівської митниці, для проходження митного контролю обрав смугу руху спрощеного контролю «зелений коридор».

Пасажира спрямовано для додаткового огляду багажу з використанням технічного засобу, а саме Rapiscan 624XR. Після проведення супроводжуваного багажу через пристрій Rapiscan, пасажир попрямував до виходу аеропорту.

В подальшому за результатами переогляду супроводжуваного багажу у дорожній валізі виявлено товари – прикраси з металу жовтого та сріблястого кольорів (в окремих випадках інкрустовані камінням) в асортименті, вагою 24 кг, пластикові картки з написом «Certificate of Guarantee» т. м. «Vaccarra & co diamond» в асортименті в кількості 182 шт. та документи на прикраси.

Загальна вартість вилучених товарів дорівнювала понад 10,1 млн грн.

Постановою суду порушника визнано винним у вчиненні правопорушення, передбаченого ст. 472 МКУ, накладено стягнення у вигляді штрафу на суму 10,1 млн грн і конфіскації вилучених прикрас.

А ЩО ПІД СПІДНИЦЕЮ? «IPHONE», ЗВІСНО

13 вересня 2018 о 04 годині ранку в зону митного контролю МАПП «Гоптівка» Харківської митниці із росії в Україну смугою руху «піша хода» увійшла громадянка України. Під час проведення усного декларування заявила, що не має товарів, що підлягають обов'язковому письмовому декларуванню та/або оподаткуванню митними платежами, товарів, переміщення яких через державний кордон України заборонено або обмежено.

Під час проведення митного огляду за допомогою портативного детектора металу «Garrett» встановлено наявність у громадянки в районі спідниці металевих предметів, після чого з-під чорної спідниці громадянка дістала (зняла з себе) джинсову спідницю блакитного кольору з двома спеціально нашитими накладними кишенями, пришитими ремінцями блакитного кольору та приколотою булавками до кишень гумовою стрічкою чорного кольору. В двох спеціально нашитих кишенях знаходились 49 (сорок дев'ять) мобільних телефонів «Iphone», кожен із яких був запакований у прозорий поліетиленовий пакет.

Загальна вартість вилучених товарів становила 279 тис. грн.

ЦЕМЕНТ ВІД VERSACE NF DOLCE&GABBANA, А БУДІВЕЛЬНІ СУМІШІ ЯК ЛІКИ ВІД ГОЛОВИ

14.05.2021 р. в зоні митного контролю пункту пропуску через державний кордон України «Миколаївський морський порт» під час митного огляду т/х «Накса», прапор Палау, після вивантаження з трюму № 2 судна «Накса» верхнього шару біг-бегів білого кольору з товарами «портландцемент» та «будівельні суміші на основі гіпсу» виявлено настил з дерев'яних дощок та брусків, під яким знаходилися біг-бегі білого кольору з товарами народного споживання та лікарськими засобами.

При цьому біг-бегі з товаром «портландцемент», біг-бегі з товаром «будівельні суміші на основі гіпсу», біг-бегі з товарами народного споживання та лікарськими засобами за зовнішніми ознаками (колір, розмір, кріплення) були схожі (подібні). Загальна кількість виявлених товарів 70 515 одиниць на суму майже 17 млн грн, та 5 біг-бегів із лікарськими засобами різних найменувань.

За вказаним фактом складено протокола про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 МК України та, за повідомленням митниці, Управлінням СБ в Миколаївській області порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 305 КК України.

9.2. Махінації з валютою

А ЧЕКАЛИ НА ФОТОТЕХНІКУ

10.02.2005 р. в зоні митного контролю пункту пропуску через державний кордон України «Миколаїв-аеропорт» під час здійснення митного контролю та оформлення несупроводжуваного багажу, що надійшов до України авіарейсом з міста Ель-Кут (Ірак), у конструктивних порожнинах футлярів для сувенірних виробів, фотоапарату та чохла з-під триноги для фотоапаратури, виявлено приховану від митного контролю іноземну валюту готівкою в сумі 60 000 дол. США. За вказаним фактом Миколаївською митницею порушена кримінальна справа за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 201 КК України.

ДОПОМОГА ВІД ГРОМАДЯНИНА МОЛДОВИ

У червні 2011 року на пункті пропуску через державний кордон «Маяки-Удобне-Паланка» митного поста «Білгород-Дністровський» Південної митниці за результатами спільного з СБУ та прикордонниками огляду транспортного засобу автомобіля «Lexus RX 350» під керівництвом громадянина Республіки Молдова, в конструктивних порожнинах автомобільних дверцят виявлено 1 млн 820 тис. дол. США.

За фактом спроби незаконного переміщення іноземної валюти через митний кордон України з приховуванням від митного контролю, а саме з використанням засобів, що ускладнювали їх виявлення, складено протокол про порушення митних правил за ст. 352 Митного кодексу України та УСБУ в Одеській області щодо громадянина Республіки Молдова порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ст. 15 ч. 2, 201 ч. 1 КК України. Валюту та автомобіль вилучено.

ІНСТРУМЕНТАЛЬНІ ДОЛАРИ

У вересні 2011 року під час проведення митного огляду несупроводжуваного багажу, який прибув літаком «DH80D» рейсом № 406 сполученням «Рига-Одеса» до Міжнародного аеропорту Одеса на ім'я гр. України, у металевому ящику для інструментів, який знаходився у картонній коробці з особистими речами, під різноманітними інструментами виявлено картонну коробку з-під енергоощадних ламп, у середині якої знаходились 120 000 доларів США, які були складені у дванадцять пачок та обмотані у прозорий поліетилен.

Виявити валюту стало можливим тільки після повного вивантаження знайденої коробки особистих речей та металевого ящика з інструментами з несупроводжуваного багажу.

За даним фактом митницею порушено кримінальну справу щодо громадянина України за фактом контрабанди 120 000 доларів США, вартістю 956 604 грн за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 201 Кримінального кодексу України.

СКІЛЬКИ ДОЛАРИВ МАЄТЬ? РЮКЗАК

19.12.2012 року на території Млинівської сільської ради Ратнівського району Волинської області на напрямку село Сільця-Млинівські (Україна) – село Мокрани (Республіка Білорусь), військовослужбовцями відділу прикордонної служби «Доманово» Луцького прикордонного загону ДПС України затримано двох громадян Білорусії, які намагалися перемістити з України до Республіки Білорусь 2 400 000 доларів США.

Валюта знаходилась під маскувальним одягом чоловіків у рюкзаку та поліетиленовому пакеті.

За даним фактом Волинською митницею складено 2 протоколи про порушення митних правил за частиною 1 ст. 482 МК України.

ВАЛЮТУ – БАЛОНАМИ

Харківською обласною митницею 17.04.2013 року відкрито справу про порушення митних правил щодо громадянина України за ознаками ст. 483 ч. 1 МК України.

Так, під час митного огляду авто а/м «AUDI A4», у спеціально виготовленому сховищі (тайнику) – у газовому балоні з металевою кришкою та трубками з лічильниками, що знаходився в багажнику та візуально здавався підключеним до паливної системи, виявлено іноземну валюту рублі російської федерації 38,7 млн руб. рф (майже 10 млн грн).

БІЛЬШЕ ПАЛИШ ВАЛЮТИ – ШВИДШЕ ЇДЕШ

23.03.2016 року на МАПП «Гоптівка» Харківської митниці, під час проведення митного контролю транспортного засобу автомобіля ГАЗ 31105–581Ю, під керуванням гр. України, який переміщувався з України до рф, після демонтажу бака для пального, у сховищі (тайнику), що спеціально обладнане (виготовлене) з цього бака для пального, виявлено іноземну валюту – грошові знаки у вигляді банкнотів

рублів рф, загальною сумою 147 450 000 рублів рф (на дату переміщення сума становила 56,8 млн грн).

ІНВЕСТИЦІЇ В рф – ЗАВЖДИ НЕЗАКОННІ

02.05.2018 року до пункту пропуску «Гоптівка» з України до російської федерації прибув транспортний засіб автомобіль Hyundai Accent під керуванням громадянина України.

Під час проведення митного огляду після зняття перед-нього правого колеса, демонтажу брызківника колісної арки цього колеса та кришки, яка має ознаки саморобної, що прикривала конструктивну порожнину правого порогу, автомобіля, виявлено п'ять прозорих поліетиленових пакунків, перемотаних скотчем, у яких знаходилася іноземна валюта – російські рублі у загальній сумі 15,5 млн рублів, що в еквіваленті дорівнювало 205 тис. євро або 6,4 млн грн.

З АНГЛІЇ В УКРАЇНУ З ФУНТАМИ ТА ПРИГОДАМИ

06 жовтня 2020 року на м/п «Мостиська» Галицької митниці Держмитслужби під час здійснення митного огляду транспортного засобу «MERCEDES-BENZ 316CDI», який слідував під керуванням громадянина України з Англії через Республіку Польща в Україну, в багажному відділенні автомобіля виявлено грошові кошти, незадекларовані за встановленою формою, а саме 127 430 фунтів стерлінгів (за курсом НБУ становить 4 686 773 грн). Складено протокола про порушення митних правил за ст. 472 МК України.

СКІЛЬКИ «DAEWOO LANOS» МОЖНА КУПИТИ ЗА ДЕРЕВ'ЯНУ ВАЛЮТУ?

06.01.2022 року в зону митного контролю пункту пропуску «Гоптівка» Харківської митниці у напрямі руху з російської федерації до України в'їхав легковий автомобіль «DAEWOO LANOS» під керуванням громадянина України.

Під час огляду транспортного засобу автомобіля «DAEWOO LANOS», що проводився із застосуванням технічних засобів митного контролю (ендоскоп та індивідуальний набір інструментів), встановлено наявність у технічних порожнинах лівих та правих передніх дверей цього автомобіля – поліетиленових пакунків з валютними цінностями у вигляді банкнот номіналом 1000 російських рублів загальною кількістю 7 млн російських рублів.

Також під час огляду жіночої (дамської) сумки чорного кольору у боковій кишені, що була закрита на застібку «блискавка», виявлено ще 300 тис. російських рублів. Загальна сума виявлених валютних цінностей становить приблизно 7,3 млн російських рублів, що дорівнює 2,6 млн грн.

9.3. Незаконні способи переміщення підакцизних товарів

ПОКУРИЛИ, ПОДУМАЛИ

До Одеського морського торговельного порту надійшов контейнер з товаром «туалетний папір», який мали вивезти за межі митної території України.

Згідно з поданими документами відправником є українська компанія а одержувачем – приватна особа (Israel).

29.08.2018 року проведено перегляд товару, в ході якого було застосовано мобільну оглядову систему Rapiscan 536 Van.

Шляхом перегляду виявлено 333 666 пачок цигарок торговельної марки «Marlboro», з них 325 430 пачок маркованих марками акцизного податку України та 8236 пачок без акцизних марок.

Виявлені цигарки знаходились за першими чотирма рядами коробів із товаром «туалетний папір».

ХТО КАЗАВ, ЩО ЦИГАРКИ – ЦЕ НЕ ПРИПРАВА

17.03.2018 року в МАПП «Порубне–Сірет» Чернівецької митниці за результатами митного контролю вантажного автомобіля марки «DAF» з напівпричепом-рефрижератором «SCHMITZ», під керуванням громадянина України Ч., який слідував з України до Болгарії з вантажем «майонез, кетчуп, гірчиця», під час проведення митного огляду виявлено переміщення з приховуванням від митного контролю 54 510 пачок сигарет різних марок (109 вантажних місць – картонних ящиків) загальною вартістю 1,2 млн грн. Ящики з сигаретами ТМ «Compliment BLUE», «MARBLE», «Ashima», «HILTON», «MARVEL» знаходились в середній частині напівпричепи, й були обкладені з усіх сторін картонними коробками та упаковками із задекларованим товаром.

ЦИГАРКИ ЯК РІЗНОВИД ПАЛИВНИХ ГРАНУЛ

27.12.2018 року на територію п/п «Порубне– Сірет» м/п «Вадул-Сірет» Чернівецької митниці заїхав вантажний автомобіль «DAF»

із напівпричепом марки «KOEGL» під керуванням громадянина України Ш., який перевозив вантаж «паливні гранули (пелети)» в кількості 22 вантажних місця вагою 22 044, що слідував з України до Румунії.

Під час митного огляду виявлено приховані від митного контролю сигарети марки «MARBLE» – 90 320 пачок та «Ashima» – 66 860 пачок, загальною кількістю 157180 пачок, загальною вартістю 3,5 млн грн. Сигарети були поміщені всередині 20-ти біг-бегів з паливними гранулами, які при-кривали цигарки з усіх сторін.

Для відповідності ваги наявного товару вазі, вказаній у товаросупровідних документах, у біг-бегі помістили по 9 мішків з піском. За даним фактом складено протокола про ПМП за ознаками правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 483 МК України за фактом вчинення дій, спрямованих на незаконне переміщення через митний кордон України з приховуванням від митного контролю 157180 пачок сигарет шляхом використання способів, що утруднюють їх виявлення та надання одним товарам вигляду інших.

ЦИГАРКИ ДЛЯ ГОФРУВАННЯ В РУЛОНАХ

04.12.2019 року на територію МАПП «Порубне-Сірет» Чернівецької митниці заїхав вантажний автомобіль марки «DAF» із напівпричепом марки «SCNMITS» під керуванням гр. України Ю., який слідував з росії до Румунії в службових справах, транзитом через територію України.

Представник перевізника надав товаросупровідні документи, згідно з якими в указаному транспортному засобі переміщується вантаж «папір

для гофрування в рулонах» у кількості 63 вантажних місця (рулонів), вагою нетто 20800 кг, відправник товару росія, отримувач Румунія.

Під час здійснення митного огляду затриманого товару виявлено 197 620 пачок сигарет марки «NZ GOLD» та «ROTHMANS DEMI», які знаходились у спеціально виготовлених тайниках (сховищах). Тайники були виготовлені шляхом утворення в середині 60 рулонів паперу порожнини циліндричної форми розміром 108×60 см, які закривалися з двох боків круглими кришками з ДСП та рулонами паперу розмірами 10×60 см.

За даним фактом порушено справу про ПМП на суму 5,6 млн грн.

І ДАХ МОЖЕ БУТИ ПОДВІЙНИМ

23.06.2019 р. на територію п/п «Порубне-Сірет» м/п «Вадул-Сірет» Чернівецької митниці в'їхав вантажний автомобіль марки «МЕРСЕДЕС» з напівпричепом марки «SCHMITS» під керуванням громадянина України, який слідував з України до Румунії в службових справах. Згідно з товаросупровідними документами в даному транспортному засобі перевозився вантаж «Плитка керамічна» в кількості 20 вантажних місць.

Під час поглибленого огляду транспортного засобу, а саме напівпричепа марки «SCHMITZ», виявлено приховані від митного контролю 50 220 пачок сигарет різних марок, які знаходились в спеціально виготовленому тайнику (сховищі).

Тайник було виготовлено шляхом установлення по всьому периметру напівпричепа додаткового даху на відстані 14 см від даху, передбаченого заводом виробником, у результаті чого було утворено порожнину, в яку й поміщено 50 220 пачок сигарет.

УВАГА – МЕТАЛЕВИЙ ШУРУП

07.08.2020 року до м/п «Нові Яриловичі» Північної митниці Держмитслужби України смугою руху «червоний коридор» заїхав вантажний автомобіль «DAF» з причепом «KRONE SD» із вантажем «Добриво мінеральне» 21 600 кг (36 біг-бегів по 600 кг), який прямував з Республіки Білорусь в Україну під керуванням громадянина Республіки Білорусь. Вантаж був запломбований металевою пломбою митних органів Республіки Білорусь.

Під час огляду виявлено пошкодження запірно-пломбувального пристрою (металево-пластиковий трос), тобто трос був розрізаний і з'єднаний металевим шурупом що давало змогу здійснювати розвантаження та завантаження напівпричепа без пошкодження митного забезпечення.

За результатами огляду виявлено не заявлені та приховані від митного контролю тютюнові вироби виробництва Республіки Білорусь, які займали близько 50 % напівпричепа, всього 53 050 блоків або 530 500 пачок сигарет.

Загальна вартість вилучених сигарет становила майже 15 млн грн.

Судом на порушника накладено стягнення у вигляді штрафу на суму 14,9 млн грн з конфіскацією вилучених сигарет.

КУПУВАЛИ ДОШКИ, А ОТРИМАЛИ ТЮТЮН

25.04.2021 року в зону митного контролю митного поста «Ягодин» Волинської митниці смугою руху «червоний коридор» (вантажний напрямок) в напрямку «виїзд з України» заїхав вантажний транспортний засіб з вантажем «Пиломатеріал обрізний сосновий».

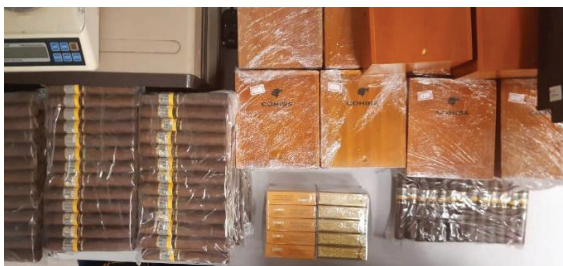
В результаті проведення повного митного огляду вказаного транспортного засобу, з використанням технічних засобів митного контролю, а саме: рентгенівської скануючої системи, ліхтаря, набору інструментів та спрацювання службової собаки на кличку «Форд» виявлено приховані від митного контролю тютюнові вироби, без марок акцизного податку України, в кількості 21 500 пачок, які знаходилися в спеціально виготовлених сховищах (тайниках), а саме між

спеціально обрізаними для розміщення і переміщення вказаних цигарок дошками сосновими, що розміщувалися на дев'ятох піддонах і доступ до яких став можливим після підняття трьох шарів дощок та повного вивантаження товару «Пиломатеріал обрізний сосновий».

КУБИНСЬКІ ГОМЕОПАТИЧНІ СИГАРИ

Наприкінці 2021 року, четверо громадян Китаю – троє чоловіків та жінка, які прибули в аеропорт «Бориспіль» з Куби транзитом через Францію, намагалися пронести «зеленим коридором» повні валізи кубинських сигар та гомеопатичних препаратів. Загалом у цих подорожуючих було 12 валіз такого багажу.

Під час проведення митного контролю інспектори Київської митниці виявили у їхніх валізах 5831 кубинську сигару та 717 упаковок дорогих гомеопатичних препаратів. Це виявились сигари різних виробників, фасовані як у презентабельні лаковані дерев'яні коробки із сертифікатами, так і в поліетиленові, пластикові та картонні упаковки. Зокрема, це преміум-сигари ручної скрутки брендів Montecristo, Cohiba, Trinidad, Bolivar, вартість упаковки із 10–25 сигар яких в Україні дорівнює в середньому 6–9 тисяч грн.

Загальна ж вартість виявлених гомеопатичних препаратів, які виготовляються з отрути блакитного скорпіона, становила майже 2 млн грн.

Через порушення порядку проходження митного контролю «зеленим коридором» на чотирьох громадян Китаю Київською митницею складено протоколи про порушення митних правил за ст. 471 Митного кодексу України, а безпосередні предмети порушення митних правил тимчасово вилучено відповідно до вимог ст. 511 Митного кодексу України.

«HEETS FOR IQOS» – ЦЕ ХІТ

05.06.2021 року до Чорноморського морського рибного порту м/п «Чорноморський» Одеської митниці прибув вантажний автомобіль з напівпричепом-рефрижератором під керуванням громадянина України, що мав прямувати до Туреччини на т/х «СЕНКТ» з вантажем «Продукти переробки: полівінілхлорид суспензійний».

Під час проведення огляду (переогляду) після демонтажу обшивки підлоги напівпричепи в порожнинах подвійної підлоги виявлено спеціально виготовлене сховище (тайник), у якому приховувалось 3020 блоків (30 200 пачок) тютюно-вмісних виробів «HEETS for IQOS» із марками акцизного податку України.

Загальна вартість вилучених товарів становила 1,6 млн грн. Рішенням суду на порушника накладено штраф у розмірі 1,6 млн грн, а вилучені товари конфісковано.

ОГОЛОШЕННЯ: «ПЕРЕВОЗИМО ЦИГАРКИ ЦИСТЕРНАМИ»

26.01.2023 р. на митному посту «Дякове» Закарпатської митниці під час митного контролю транспортного засобу марки «Mercedes-Benz», з напівпричепом-цистерною марки «LDS модель NG-A1» виявлено ознаки можливого несанкціонованого доступу до напівпричеп-цистерни, тобто наявність слідів пошкодження фарби навколо болтів на задній торцевій частині цистерни (технологічний люк).

Додатково, за результатами застосування ваговимірjuвальних приладів, встановлено суттєву різницю (близько 2000 кг) між фактичною вагою транспортного засобу та вагою, зазначеною у свідоцтвах про державну реєстрацію, а за допомогою сканувальної системи «Рапіскан» у цистерні виявлено сторонні вкладення.

Під час повного митного огляду, коли було відкручено 16 болтів, за допомогою яких кріпився технологічний люк (металева пластина), встановлено, що в середині напівпричеп-цистерни приховані тютюнові вироби без акцизних марок України: сигарети торгових марок «Compliment blue 3 mg», «Compliment violet 5 mg», «Jing Ling», «Marlboro» загальною кількістю 107 500 пачок.

9.4. Контрабанда наркотиків

КОКАЇНОВИЙ ТРАНЗИТ ІЗ КОЛУМБІЇ

3 листопада 1997 року в торговельному порту Севастополя пришвартувався російський теплоход «Ернани» (порт приписки Сочі), на борту якого знаходилось 33,6 тонн капролактаму – сировини для виробництва капронових виробів и легких пластмас.

Товар прибув із Колумбії. Спочатку вантаж доставлено у порт Варна (Болгарія), а його одержувачем значилась казахстанська фірма. У Варні вантаж переадресовано в Бельгію, однак відправили його в Севастополь, хоча це набагато подовжувало маршрут. Крім цього, одним із критеріїв ризику був той факт, що вартість перевезення капролактаму з Південної Америки до Європи перевищувала вартість самого товару.

Капролактаму у кількості 1400 мішків вивантажено на склад. У 28 мішках замість капролактаму виявлено кокаїн, просякнутий оцтом, щоб збити з пантелику службових собак.

Кокаїн був упакований у щільний папір, а потім у двошаровий поліетилен. Цікаво, що севастопольські експерти не підтвердили належність речовини до наркотичного засобу через відсутність належного оснащення лабораторії. Сімферопольські експерти підтвердили належність речовини до кокаїну найвищої якості.

Як з'ясувалось пізніше, функціонування зазначеного каналу постачання кокаїну через територію України забезпечували злочинні угруповання Колумбії, Бельгії, Казахстану, Росії та України.

У Бельгії і США були заарештовані організатори кокаїнового транзиту.

СВІЖІ БАНАНИ ЯК ПРИКРИТТЯ ДЛЯ КАНАБІСУ

20 листопада 2000 року Іллічівською митницею (існувала до 09.12.2000 року, нині це зона діяльності Одеської митниці) під час митного огляду вантажу «банани свіжі», який надійшов із порту «Турбо» (Колумбія) до України на борту судна «Tropical Land» на адресу українського суб'єкта ЗЕД, було виявлено поліетиленові брикети чорного кольору зі вмістом речовини рослинного походження.

Було проведено експрес-аналіз. В результаті виявилось, що речовина дала позитивну реакцію на наявність «канабісу».

За результатами митного огляду вантажу, на борту судна «Tropical Land» загальною кількістю понад 76 000 вантажних місць співробітниками митниці із залученням кінологічних команд було виявлено 3196 кг канабісу.

Наркотична речовина знаходилась у середині вантажних місць і була прихована плодами свіжих бананів.

КІЛО ГЕРОЇНУ ПІД КАПЦЯМИ

15.04.2002 року під час митного огляду польської авто-машини з вантажем «жіночі капці», яка прибула на т/х «Паллада» в порт Одеса, було виявлено 197 перемотаних скотчем брикетів коричневого кольору з героїном, загальною вагою 203 кг.

Партія героїну була прихована у кузові автомобіля, який доверху був забитий товаром «жіночі капці». Згідно з документами, вантаж слідував транзитом через територію України в одну з європейських країн.

Борт кузова вантажівки був здвоєним. В утвореному просторі вільно розміщувались 197 брикетів з героїном. У кожному з таких упаковок, обклеєних коричневим скотчем, було трохи більше кілограма наркотиків.

ПРЕКУРСОР ЕФЕДРИН З ТУРЕЧЧИНИ

10.02.2004 року в пункті пропуску через державний кордон України «Порт Очаків» під час здійснення митного оформлення несупроводжуваного багажу громадян, що морським транспортом надійшов з Туреччини, в одному з картонних ящиків було виявлено прихований від митного контролю лікарський засіб з маркуванням «Ефедрин», що містить прекурсор – ефедрин у великій кількості. За вказаним фактом Миколаївською митницею порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 305 КК України.

МАРИХУАНА СПОЛУЧЕННЯМ «КИШИНІВ–МОСКВА»

12.04.2006 року в пункті пропуску Могилів–Подільський–Волчинець митного поста «Могилів–Подільський Залізничний» Дністрянської митниці під час митного контролю пасажирського потягу № 342, сполученням Кишинів–Москва, під вагоном № 13 в балці над колісними парами виявлено приховану від митного контролю невідому речовину рослинного походження, як у подальшому виявилось – марихуану в кількості 3,9 кг.

НЕОЧІКУВАНИЙ «ПАСАЖИР»: МАРИХУАНА В СТЕЛІ КУПЕ

02.04.2006 року в пункті пропуску Могилів–Подільський–Волчинець митного поста «Могилів–Подільський Залізничний» Дністрянської митниці під час митного контролю пасажирського потягу № 62 сполученням Кишинів–Санкт-Петербург, у вагоні № 6 в міжстельовому просторі одного з купе виявлено приховану від митного контролю речовину рослинного походження, як виявилось, марихуану в кількості 9,3 кг.

КОКАЇНОВА КОНТРАБАНДА В ЕЛЕКТРИЧНІЙ ШАФІ

07.09.2006 року в пункті пропуску через державний кордон України «ТОВ СП «НІБУЛОН» в зоні діяльності Миколаївської митниці під час здійснення митного контролю та оформлення прибуття в Україну з Туреччини т/х «ULCAS» в технологічній порожнині шафи для електричних кабелів виявлено приховані від митного контролю 7 брикетів прямокутної форми з особливо небезпечним наркотичним засобом – кокаїн, загальною вагою 7008,4 г. За вказаним фактом Миколаївською митницею порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 305 КК України.

«ПОТАЄМНИЙ» ПАЛИВНИЙ БАК: ГЕРОЇН ІЗ ГРУЗИНСЬКОГО ПОТІ

18.11.2007 року на поромній перевезенні Іллічівського морського торговельного порту, під час здійснення митного контролю турецького вантажного автомобіля, який прибув в Україну поромом з порту Поті (Грузія), у спеціально виготовленій схованці паливного баку виявлено 105 кг героїну. Автомобіль прибув до України без вантажу під управлінням громадянина Туреччини.

ГЕРОЇН У ПІДЛОЗІ РЕФРИЖЕРАТОРА

21 липня 2007 року на поромній переправі Іллічівського морського порту Одеською митницею спільно зі Службою безпеки України було затримано вантажний автомобіль, який під керуванням гр. Туреччини прибув на поромі з Грузії (п. Поті) в Україну.

Під час проведення митного контролю транспортного засобу (без вантажу) виявлено прихований від митного контролю наркотичний засіб – героїн, у кількості – 325 пакетів, вагою – 174,5 кг, який знаходився в залізних шухлядах у конструктивній порожнині опорної балки підлоги причепа-рефрижератора.

ТАЙНИК ДЛЯ ОПОЇДНОГО НАПІВСИНТЕТИЧНОГО НАРКОТИКУ

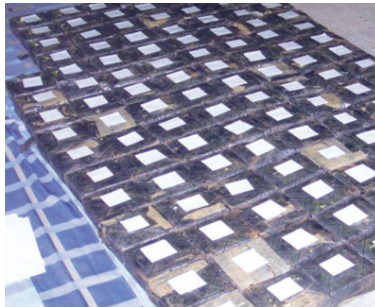
11.04.2008 року співробітниками Маріупольської митниці спільно зі співробітниками Служби безпеки України виявлено 71,4 кг героїну. Для контрабандного переміщення героїну використовувався тайник, розташований у паливному баку автомобіля.

НЕБЕЗПЕЧНИЙ СХОВОК У ВАНТАЖІВЦІ

07.05.2008 року співробітниками Маріупольської мит-ниці спільно зі співробітниками підрозділу Служби безпеки України виявлено 142 кг героїну, прихованого в спеціально обладнаному сховищі балок напів-причепа вантажного транспортного засобу під керуванням громадянина Туреччини.

Зазначений транспортний засіб без вантажу слідував маршрутом: Казахстан – російська федерація – Україна – Румунія.

«КОНСЕРВОВАНИЙ» ТРАНСАТЛАНТИЧНИЙ КОКАЇН

28.02.2008 року в Одеський порт прибув контейнер з Коста-Ріки, який прямував через Україну транзитом до Молдови з товаром «консервовані ананаси та пальмові серцевини».

Під час проведення митного огляду виявлено, що 6 ящиків були запаковані клейкою стрічкою іншого кольору. У вказаних 6 ящиках знаходились закриті заводським способом банки з кокаїном. Усього 33 банки, загальна вага затриманого кокаїну 40 кг.

«КОКАЇНОВИЙ» ПАРКЕТ ІЗ ЧІЛІ

28 червня 2010 року до Одеського морського торговельного порту на судні «SAN FERNANDO» прибув вантаж «дерев'яний паркет».

На підставі аналізу ризиків, урахувавши наявну інформацію про порт відвантаження (порт Аріка, Чилі), характер товарів, маршрут переміщення (Чилі транзитом через порти Крістобаль (Панама), Джіоа Тауро (Італія) і Стамбул (Туреччина), проведено спільний з УСБУ поглиблений огляд товарів у контейнері.

За результатами митного огляду всередині 200 дерев'яних дощок виявлено 575 брикетів з кокаїном загальною вагою понад 152 кг.

Виявлення наркотичних засобів стало можливим під час застосування технічного засобу митного контролю – мобільної рентгенустановки Linescan 207 TowCart.

ПІВТОННИ НАРКОТИКІВ ЧЕРЕЗ МОРСЬКУ БРАМУ ДЕРЖАВИ

03.07.2010 року під час спільного зі співробітниками УСБУ в Одеській області та Державної прикордонної служби огляду вантажу метало-брухту у вигляді труб, вагою 17000 кг, який надійшов до Одеського морського торговельного порту з порту Аріка (Чилі) на судні «SAN FERNANDO» від болівійської компанії, встановлено, що в подвійних стінках усередині 34 металевих труб переміщується порошкоподібна речовина білого кольору – кокаїн гідрохлорид. Загальна вага брутто кокаїну гідрохлориду становила 582 кг.

За вказаним фактом митницею порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 305 КК України.

СКАНЕРИ «VACIS» ТА «RAPISCAN» В ДІЇ

22 липня 2010 року Одеською митницею під час проведення митного огляду двох контейнерів з вантажем «індукційні печі», які прибули з Венесуели на адресу української фірми в місті Івано-Франківську виявлено, що в тиглях, які використовуються для переплавки металу, виготовлено подвійні стінки, в порожнині яких приховувався кокаїн.

Усього в чотирьох печах виявлено 1200 брикетів з кокаїном загальною вагою близько 1200 кг.

Виявлення сторонніх вкладень стало можливим завдяки проведенню сканування мобільними сканерами «Vacis» та «Rapiscan», а також просвердлюванням майже 20 см бетону й металу та використанням ендоскопа.

СМОЛА КАНАБІСУ В УПАКОВЦІ З-ПІД КАВИ

22 жовтня 2010 року на території Іллічівського морського торговельного порту під час проведення поглибленого огляду контейнера з вантажем «плитка керамічна», який надійшов до України із Республіки

Мозамбік, виявлено 759 кг наркотичного засобу – смоли канабісу. Наркотики переміщувались у брикетах вагою 1 кг кожен, які були поміщені у герметичну упаковку з-під кави.

У результаті спільної з СБУ операції встановлено та затримано 36-річного мешканця Харкова та 21-річного мешканця Одеси, причетних до переправлення наркотичних засобів.

11 листопада 2010 року правоохоронними органами Німеччини в аеропорту м. Франкфурт-на-Майні затриманий власник вантажу – 45-річний громадянин Канади.

ТАЙНИК У КАРТИНАХ: ЗАТРИМКА ГАШИШУ В МІЖНАРОДНОМУ ВІДПРАВЛЕННІ

17.11.2011 в зоні митного контролю відділу митного оформлення № 3 митного поста «Київ-спеціалізований» Київської регіональної митниці, на території компанії FedEx під час проведення митного огляду міжнародного експрес-відправлення, яке пересилалось авіатранспортом з Індії в Україну у картинах виявлено речовину темнокоричневого кольору, що відповідно до висновку спеціаліста Служби безпеки України є смолою канабісу загальною вагою 1,7 кг.

Виявлення стало можливим завдяки застосуванню рентгену, який показав наявність вкладень усередині дерев'яної основи картин.

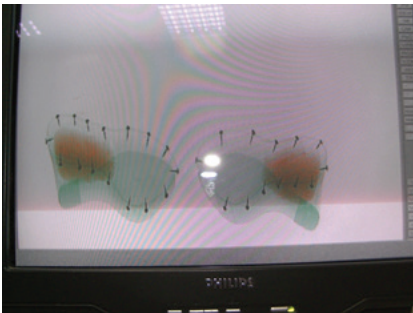
Митницею разом зі Службою безпеки України проведено контрольовану поставку наркотичних засобів, за результатами якої затримано замовника, порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 305 КК України.

БОСОНІЖКИ ДЛЯ ГЕРОЇНІ? БОСОНІЖКИ ДЛЯ ГЕРОЇНУ!

У березні 2011 року, в зону митного контролю відділу митного оформлення міжнародних поштових відправлень митного поста «Спеціалізований» Київської регіональної митниці надійшло міжнародне поштове відправлення, що пересилалося з Киргизстану в Україну із заявленим вмістом «ОСОБИСТІ РЕЧІ».

Під час митного огляду зазначеного відправлення було встановлено, що в середині 3 пар жіночих босоніжок, зокрема в каблуках, містилося по 1 поліетиленовому пакету (6 пакетиків) з пресованою речовиною темножовтого кольору. Виявлення зазначеної речовини стало можливим після розрізання верхньої частини устілки босоніжок.

Згідно з висновком спеціаліста Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки

України, виявлена речовина містила у своєму складі діацетилморфін (героїн), який є особливо небезпечним наркотичним засобом.

Загальна кількість виявленої речовини становила 800,25 г, а загальна кількість умісту діацетилморфіну (героїну) у виявленій речовині – 16,01 г.

КАПСУЛИ З НАРКОТИКОМ ЧЕРЕЗ «ЗЕЛЕНИЙ КОРИДОР»

У листопаді 2011 року, громадянин України через міжнародний пункт пропуску аеропорт «Київ-Жуляни» Київської регіональної митниці рейсом сполучення «Дортмунд – Київ» прилетів до України.

Під час перетинання митного кордону України громадянин обрав зону спрощеного контролю («зелений коридор». Під час проведення особистого огляду останнього в порожнинах його тіла (кишківник) було виявлено 44 (сорок чотири) замотаних у поліетилен та клейку стрічку капсул, які згідно з проведеним дослідженням хімічним експрес-аналізатором для визначення наркотичних засобів, психотропних речовин «Сигма» (політест одноразового використання Ф4) містили особливо небезпечну наркотичну речовину – кокаїн.

За висновком спеціаліста, загальна маса речовини становила 324,66 г, загальна маса кокаїну – 295,44 г.

РЕЗУЛЬТАТИВНИЙ ОСОБИСТИЙ ОГЛЯД ПАСАЖИРА

Восени 2011 року громадянин України через міжнародний пункт пропуску аеропорт «Київ-Жуляни» Київської регіональної митниці авіарейсом сполученням «Дортмунд – Київ» прилетів до України.

Під час перетину митного кордону України громадянин обрав зону спрощеного контролю («зелений коридор»).

Під час проведення особистого огляду громадянина в порожнинах його тіла (кишківник) виявлено 60 замотаних у поліетилен та клейку стрічку капсул, які згідно з проведеним дослідженням хімічним експрес-аналізатором для визначення наркотичних засобів, психотропних речовин «Сигма» (політест одноразового використання Ф4) містили особливо небезпечну наркотичну речовину – кокаїн.

Таким чином, громадянин України перемістив наркотичну речовину кокаїн з приховуванням від митного контролю способом, що утруднює його виявлення (в середині свого тіла).

Згідно з висновком спеціаліста, загальна маса наркотичної речовини становила 513 г, загальна маса кокаїну – 431 г.

ТАЄМНИЙ ВМІСТ ЕКСПРЕС-ВІДПРАВЛЕННЯ ІЗ США

Восени 2011 року, в зоні митного контролю митного поста «Київ-спеціалізований» Київської регіональної митниці під час митного огляду міжнародного експрес-відправлення, яке пересилалось із США в Україну, виявлено свічку циліндричної форми розміром 31х20 см. Під час пропуску даного міжнародного експрес-відправлення через рентген апарат встановлено, що свічка містить стороннє вкладення, яке видно тільки за допомогою рентген апарату.

За висновком спеціаліста, в середині свічки містився поліетиленовий пакет з умістом речовини темно-зеленого кольору, що являла собою наркотичну речовину канабіс (марихуана), загальна маса речовини – 444,56 г, загальна маса канабісу (маріхуани) – 392,82 г.

ПСИХОТРОП У МІЖНАРОДНОМУ ПОШТОВОМУ ВІДПРАВЛЕННІ

У жовтні 2011 року у зону митного контролю м/п «Київ-спеціалізований» Київської регіональної митниці надійшло міжнародне поштове відправлення, що пересилалося з України до росії.

Під час здійснення митного огляду зазначеного відправлення було виявлено, що в ньому знаходяться дві акустичні колонки у чорному корпусі розміром 17×7,5×8 см.

Під час розкриття корпусу колонки, яка не має пристроїв регулювання звуку динаміків, виявлено пакунок, загорнутий у фольгу.

У згортку фольги виявлено 16 поліетиленових пакетів розміром 8.5×5 см. та 2 паперові згортки жовтого кольору.

Під час огляду речовини, яка містилася у вищезазначених пакетах встановлено, що вона має порошкоподібну основу.

Виявлену під час митного огляду речовину було відібрано згідно з актом відбору проб та зразків й у встановленому порядку направлено до Центрального митного управління лабораторних досліджень та експертної роботи.

Згідно з висновком експерта Центрального митного управління лабораторних досліджень та експертної роботи, у складі наданого на дослідження зразка порошкоподібної речовини світлого жовтопомаранчевого кольору з чорними, помаранчевими та червонуватими

включеннями виявлено АМ-2201, загальною вагою 13,29 г, що належить до особливо небезпечної психотропної речовини.

«ДИВНА» ЗАМОРОЗКА СВІЖИХ АНАНАСІВ ВИКЛИКАЛА ПІДОЗРУ

16.01.2012 року в Іллічівський морський торговельний порт у зону діяльності Одеської митниці прибув контейнер, який прямував з Коста-Ріки на адресу української фірми, зареєстрованій у м. Ямпіль Вінницької області, що знаходиться на кордоні з Молдовою (перша поставка).

Заявлений вантаж: Ананаси свіжі в кількості 1664 картонні коробки.

За результатами аналізу ризиків виявлено високу ймовірність загрози контрабанди наркотичних засобів. Зокрема, під час візуального огляду встановлено, що транспортування вантажу здійснювалось у контейнері рефрижераторного типу за температурного режиму -5°C . Вказаний температурний режим не відповідає міжнародним санітарним нормам щодо транспортування свіжих овочів та фруктів.

На підставі виявлення такого суттєвого індикатора ризику прийнято рішення щодо здійснення повного митного огляду з розкриттям ста відсотків вантажних місць вказаного вище контейнера та проведення дослідження вантажу з використанням мобільної рентгенівської системи. Після проведення огляду за допомогою рентген установки встановлено, що у 22 коробках знаходились 66 свіжих ананасів, всередині яких було приховано кокаїн загальною вагою 38 кг.

З метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, осіб, які беруть участь

у цьому, було прийнято рішення використати метод контрольованої поставки зазначеної наркотичної речовини. За результатами проведених заходів, співробітниками Служби безпеки України було затримано п'ятьох громадян, причетних до контрабандного переміщення вказаної вище наркотичної речовини.

ПОЛЬСЬКИЙ ВОДІЙ ГРУ В «ХОВАНКИ» ПРОГРАВ

28.05.2012 року громадянин Республіки Польща повертався з України в Республіку Польща автомобілем марки «Ford Galaxy 1,9 TDI», 1999 р. в., через митний пост Рава-Руська Львівської митниці по смугі руху «зелений коридор».

У ході проведення візуального огляду вказаного вище автомобіля, а також поведінки водія, виникла підозра про наявність у транспортному засобі товарів, прихованих від митного контролю. Автомобіль було виведено зі смуги спрощеного митного контролю в спеціально відведене місце (бокс поглибленого огляду товарів та транспортних засобів) для проведення огляду.

Під час огляду демонтовані сидіння, прилади та обшивка салону, під правим виявлено отвір до фільтра та паливного насосу, який давав доступ до бака. Через даний отвір бака було витягнуто двадцять пакунків прямокутної форми розмірами 22×10×10 см. Під час проведення експрес-аналізу вмісту пакетів за допомогою набору тестів «СІГМА» виявлено позитивну реакцію на наркотичну речовину – героїн. Загальна вага брутто становила 9,3 кг.

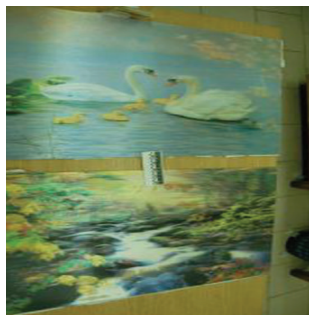
КОНТРОЛЬОВАНА ПОСТАВКА

ДОЗВОЛИЛА ЗУПИНИТИ ОПТОВИЙ ЗБУТ НАРКОТИКУ

03.10.2012 року співробітниками Київської обласної митниці під час проведення митного контролю літака рейсу № 221 сполученням

«Душанбе – Київ» спільно з працівниками СБ України та МВС України у громадянки України, яка прибула з Таджикистану, після проходження зони спрощеного митного контролю було виявлено предмети (дві картини, настільну картонну гру та картонне дно спортивної сумки), просякнуті особливо небезпечним наркотичним засобом – героїном.

Загальна маса вилученого наркотику дорівнювала понад 2,5 кг. У подальшому спільно з СБУ та МВС України було проведено операцію з використанням методу «контрольованої поставки», в результаті якої затримано громадянина України, котрий отримував наркотики від наркокур'єра та забезпечував їх подальший оптовий збут на території столиці та Київської області.

АМФЕТАМІН У БЕНЗОБАЦІ

19.02.2013 року громадяни Литви та України Курманов О.В. на автомобілі марки «Citroen Xantia» прямували з Польщі в Україну в приватну поїздку через п/п «Шегині» м/п «Мостиська» Львівської митниці.

Для проходження митного контролю, вони обрали смугу митного контролю – «Зелений коридор» на в'їзд в Україну.

У боксі поглибленого огляду з автомобіля марки «Citroen Xantia» зняте заднє пасажирське сидіння та викручена горловина бензобака, в якому виявлено приховані десять поліетиленових пакетів порошкоподібної речовини (амфетамін) загальною масою 5 кг 350 г.

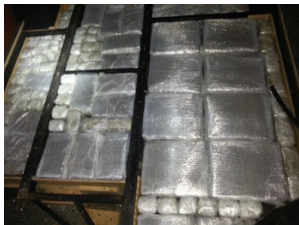
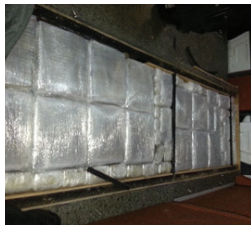
ГАШИШ У «ПОДВІЙНОМУ ДНІ»

23.08.2014 року в зону митного контролю п/п «Рава-Руська-Хребене» Львівської митниці близько 14 години в напрямку в'їзд в Україну з Республіки Польща смугою руху «зелений коридор» заїхав транспортний засіб марки «Mercedes Sprinter», під керуванням громадянина України.

Посадовими особами Львівської митниці здійснено візуальний огляд вказаного автомобіля та виявлено ознаки ймовірної наявності подвійного днища, у зв'язку з чим транспортний засіб скеровано у приміщення для поглибленого огляду.

Під час здійснення огляду підлоги транспортного засобу та за результатами спрацювання службового собаки «Джанго» встановлено наявність у ньому подвійного дна, в якому знаходились брикети з речовиною зеленого кольору (гашиш), що були поміщені у поліетиленові пакети. Вага виявленої речовини становила 257,4 кг.

За даним фактом до УСБУ у Львівській області направлено повідомлення про протиправне діяння, що містить ознаки злочину, про що до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про вчинення кримінального правопорушення за ознаками злочину, передбаченого ч. 3 ст. 305 КК України.

АНАБОЛІКИ НА СТО ТИСЯЧ ДОЛАРІВ

16.12.2015 року під час митного контролю рейсового автобуса сполученням «Кишинів–москва», в ході проведення огляду вказаного транспортного засобу із застосуванням технічних засобів митного контролю, працівниками МП «Дністер» Вінницької митниці спільно з прикордонниками виявлено прихований від митного контролю товар – анаболічні стероїдні препарати, загальна вартість яких на ринку України становила понад 100 тис. доларів США. Вказаний товар було сховано під обшивкою стелі та стін мікроавтобуса. Виявлення відбулося після застосування ендоскопу і демонтажу бічних панелей та обшивки стелі.

У зв'язку з наявністю у вмісті деяких із виявлених препаратів психотропних та сильнодійних речовин до СБУ було направлено повідомлення про протиправні діяння, які мають ознаки злочину за ст. 305 КК України.

ГЕРОЇН – ТО ЛАМІНАТ

У липні 2015 року під час проведення митного огляду товару «Покриття для підлоги (ламінована підлога) з MDF, який прибув із Пакистану м. Карачі на судні закордонного плавання «MICHIGAN TRADER» на адресу українського суб'єкта ЗЕД, за допомогою Rapiscan 536 VAN в середині окремих ламінованих панелей серед загальної партії виявлено прозорі поліетиленові пакети з речовиною сіро-коричневого кольору, за зовнішніми ознаками схожою на наркотичну речовину – «героїн».

Дослідження проби речовини за допомогою експрес-аналізатора «Сігма» дало позитивний тест на наявність наркотичної речовини – героїн. Пакети з наркотичною речовиною були всередині панелей у спеціально виготовленій порожнині для вкладення пакетів. Зовні по контуру панелі склеєні, що унеможливило доступ до порожнин. Виявлення вмісту було можливе тільки після застосування технічних засобів митного контролю.

За даним фактом до Управління служби безпеки України в Одеській області направлено повідомлення про вчинення кримінального правопорушення, за результатами опрацювання якого було проведено спільний оперативний захід «контрольована поставка».

ЯКАСЬ ДИВНА СІЛЬ

30 березня 2015 року в Одеському морському порту під час митного огляду 3-х контейнерів, які надійшли з Грузії до України на судні закордонного плавання, в одному з контейнерів з вантажем «промислова сіль» у 15 мішках (загальна партія 896 мішків) виявлено речовину сіро-рожевого кольору.

Під час огляду вантажу використовувався детектор наркотичних речовин IONSCAN400B, який дав позитивний результат на наркотичний засіб – героїн, загальною вагою близько 14,7 кг (брутто), що переміщувався з приховуванням від митного контролю.

За даним фактом до УСБУ в Одеській області направлено повідомлення про протиправні діяння, що містять ознаки злочину згідно з ч. 3 ст. 305 Кримінального кодексу України, проведено спільний оперативний захід «контрольована поставка».

ВІДПРАВИЛИ БІТУМ, А ОТРИМАЛИ ГЕРОЇН

05.06.2015 року під час проведення огляду вантажу «гідроізоляційний бітум», у кількості 500 рулонів, який при-був на вантажному автомобілі з Ірану на поромі «СЕНКА» із Туреччини в зону діяльності Одеської митниці, у 49 рулонах виявлено вкладення 517 кг героїну. Виявлення героїну стало можливим за допомогою використання мобільної рентгенсистеми RAPISCAN536 VAN.

Шляхом розгорткування рулонів встановлено наявність вкладень з героїном.

АВТО БЕЗ КАНАБІСУ НЕ ЇДЕ

07.07.2016 на митному посту «Бачівськ» Сумської митниці громадянка К., яка слідувала на автомобілі «Мерседес Бенц GL 450», обрала формою проходження митного контролю при виїзді з України до росії проходження через зону спрощеного митного контролю «Зелений коридор».

Під час проведення митного огляду зазначеного транспортного засобу в багажнику, підлокітнику третього ряду задніх сидінь та конструктивних нішах автомобіля було виявлено 149 прозорих поліетиленових пакунків з подрібненою речовиною сіро-зеленого кольору рослинного походження.

За даним фактом складено протокола про порушення митних правил за ознаками ст. 483 Митного кодексу України, а речовина рослинного походження та матеріали справи вилучені слідчим в УСБУ в Сумській області протоколом огляду місця події.

ПИРІЖКИ З НАЧИНКОЮ З КОНОПЕЛЬ

22.11.2016 року під час митного контролю потяга № 20 «Харків–москва» проведено усне та письмове декларування гр. України, який слідував на місці № 13. Він заявив, що переміщує лише особисті речі. Після декларування та спрацювання службового собаки було звернуто увагу на пиріжки, які лежали на столі в даному купе. Коли митники надломали пироги, то всередині виявили речовину сіро-зеленого кольору, яка була замотана в фольгу. Загальна вага (брутто) 20 грамів.

ВОДІЙ ПОЇДЕ ТІЛЬКИ ПІД ПСЕВДОЕФЕДРИНОМ

31.05.2017 року на митному посту «Дяково» Закарпатської митниці під час здійснення митного контролю легкового автомобіля «PEUGEOT 307», під керуванням громадянина України, який прямував з Угорщини через Румунію в Україну (м. Дніпро) у конструктивних порожнинах, під декоративною обшивкою салону та багажника транспортного засобу, виявлено прихований від митного контролю медичний препарат «RINASEK» із вмістом психотропної речовини псевдоєфедрин кількістю 60 160 таблеток.

Підставою для проведення поглибленого митного огляду стало те, що транспортний засіб переміщувався через митний кордон нелогічним маршрутом. Крім цього, в результаті аналізу відомостей в АСМО «Інспектор» щодо переміщень цього транспортного засобу виявлені регулярні порушення термінів зворотного вивезення, що свідчить про схильність громадянина до порушень митного законодавства.

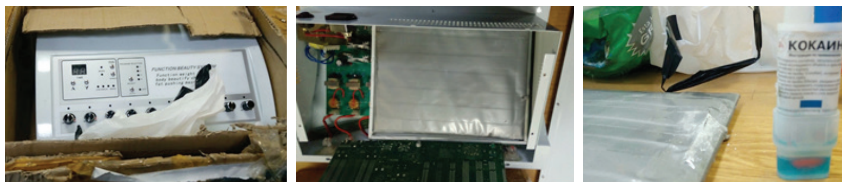
ЕЛЕКТРОНІКА БЕЗ КОКАЇНУ НЕ ПРАЦЮЄ

У лютому 2017 року 420 г кокаїну було виявлено працівниками Київської митниці ДФС у співпраці з СБУ на території дільниці обміну авіапошти, що в Борисполі. Поштове відправлення було доставлено на адресу нашого співвітчизника з Парагваю авіарейсом транзитного сполучення через Німеччину. Дане відправлення було обгорнуто в поліетиленову плівку й обмотано капроноюю ниткою з металевою пломбою.

Під час розпакування відправлення митниками було виявлено електронний пристрій «Function Beauty System» зі стрічками для

кріплення, електричними дротами з роз'ємами та дротом живлення. Саме в ніші для електронної плати приладу і знаходився обмотаний пластиковим скотчем прямокутний пакет із пресованою порошкоподібною речовиною білого кольору 26,5×20,5 см, вагою 420 грамів (брутто). Як стало відомо з результатів експрес-аналізатора Сігма Ф4, та експертного висновку, який містився у супровідних документах митних органів Німеччини, виявлена порошкоподібна речовина білого кольору містить у своєму складі наркотичний засіб – кокаїн.

У співпраці зі співробітниками ГУ БКОЗ СБ України працівниками Київської митниці ДФС було проведено оперативно-розшуковий захід із використанням методу «контрольованої поставки». За фактом виявлення співробітниками Київської митниці ДФС наркотичного засобу кокаїн, розпочато кримінальне провадження за ч. 3 ст. 305 КК України. Під час проведення слідчих (розшукових) дій затримано двох громадян України, які були одержувачами даного поштового відправлення.

ВЗУТТЯ ВІД ФІРМИ «КАПТАГОН»

18 квітня 2017 року Одеською митницею під час митного огляду товару «взуття жіноче», що прибув у контейнері з Лівану до Одеського морського порту, виявлено 176,7 кг амфетаміну «Каптагон». Виявлення таблеток відбулося за допомогою мобільної рентгенсистеми RAPISCAN536 VAN.

СТЕРОЇДИ ПРИШВИДШУЮТЬ ХОДУ

16.03.2017 року Харківською митницею під час митного контролю легкового автомобіля «ВАЗ 21009» за допомогою рентгенапарату «Rapiscan-624» було виявлено в підшвах двох пар жіночого взуття (під устілками) сторонні вкладення. Під час подальшого митного огляду після розрізання підшви виявлено приховані сильно-дійні стероїдні препарати «NANDROLONA F», «METAXON10», «DANABOL».

ПОДВІЙНЕ ЖИТТЯ ВАЛІЗИ

У 2018 році припинено спробу незаконного ввезення з приховуванням від митного контролю шляхом використання спеціально виготовлених сховищ (тайників), використання засобів або способів, що утруднюють виявлення товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших наркотичного засобу – кокаїну у кількості 4,1 кг (брутто).

Спробу переміщення даного наркотичного засобу здійснено громадянином Бразилії, який прибув до України з Об'єднаних Арабських Еміратів.

Здійснено огляд багажу згаданого вище громадянина та на рентгенапараті митниці виявлено наявність сторонніх вкладень у стінках валізи. Встановлено, що у валізі сірого кольору з полімерних матеріалів знаходилися особисті речі вказаного громадянина (одяг та взуття). Під час ретельного огляду валізи виявлено наявність подвійного дна. Після зняття подвійного дна, а саме демонтажу внутрішньої

пластикової пластини, яка була використана в якості імітації стінки валізи, між зовнішньою та внутрішньою стінками виявлено пакет з фольгованого матеріалу з порошком білого кольору загальною вагою брутто близько 4,1 кг.

Проведений експрес-аналіз за допомогою експрес-тесту COCAINE/CRACK TEST виробництва M.M.C.International B.V. дав позитивний результат щодо наявності в порошок білого кольору наркотичного засобу – кокаїну.

За даним фактом складено протокола про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, безпосередні предмети порушення митних правил та матеріали справи про порушення митних правил вилучені правоохоронними органами в рамках кримінального провадження.

КОСМЕТИЧНИЙ КРЕМ «МЕТАМФЕТАМІН»

У 2018 році припинено спробу незаконного ввезення з прихованням від митного контролю шляхом використання спеціально виготовлених сховищ (тайників), засобів або способів, що утруднюють виявлення товарів або шляхом надання одним товарам вигляду інших психотропної речовини – метамфетамін у кількості 0,337 кг (брутто).

Спробу переміщення даного наркотичного засобу здійснено з рф шляхом пересилання в міжнародному поштовому відправленні.

Під час митного огляду міжнародного поштового відправлення виявлено 6 банок косметичного крему, в яких знаходилась кристалічна речовина білого кольору у пластикових пакетах – 6 шт. Відповідно до висновку експертизи у складі зазначеної кристалічної

речовини виявлено психотропну речовину, обіг якої обмежено – метамфетамін.

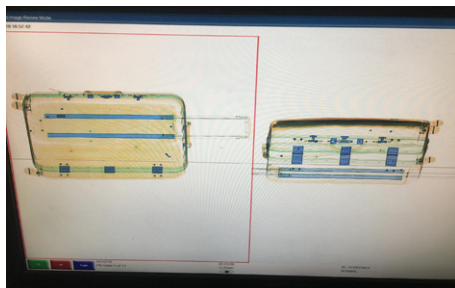
За даним фактом складено протокола про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, предмети правопорушення вилучено.

ЯК ТУРОК З ДУБАЇ В ОДЕСУ КОКАЇН ВІЗ

12.04.2018 року під час огляду особистих речей, пасажирів, які прибули рейсом 723 авіакомпанії «FLYDUBAI» сполученням «Дубай-Одеса» у громадянина Туреччини, в його дорожньому чемодані, за допомогою спрацювання службового собаки «Шейла», у подвійному дні чемодану виявлено 2 (два) поліетиленових пакети, в яких містилася порошкоподібна речовина білого кольору вагою брутто понад 4 кг.

Реакція експрес тесту дала позитивний результат на кокаїн.

ДЛЯ ЧОГО АВТО ДРУГЕ ДНО?

09 березня 2019 року в зоні діяльності митного поста «Лужанка», пункт пропуску «Астей – Берегшурань», в зоні митного контролю, ділянка «Виїзд з України», в черзі серед транспортних засобів, що рухалися на виїзд з України, була зафіксована легкова автомашина марки RENAULT TWINGO, реєстраційний номер Німеччини, яким керував громадянин Туреччини.

В результаті вивчення, зіставлення та аналізу відомостей у базі даних Держмитслужби, документів на транспортний засіб та документів водія (транспортний засіб з реєстраційними номерами Німеччини, водій – особа громадянин Туреччини, що мешкає в Німеччині, крім того має вид на проживання в Нідерландах), транспортний засіб направлено для проведення поглибленого митного огляду на майданчик поглибленого огляду. Застосована кінологічна команда із собакою, навченим на пошук наркотичних засобів. Службовий собака дав спрацювання на арку переднього лівого колеса та на днище авто, передня частина, з боку водія.

В результаті проведено огляду виявлена спресована в брикети порошкоподібна речовина коричневого кольору кількістю 59 одиниць, яка була прихована від митного контролю в спеціально виготовленому тайнику, що був прикріплений до днища автомобіля. В результаті експрес-аналізу встановлено, що в спресованій порошкоподібній речовині коричневого кольору наявний особливо небезпечний наркотичний засіб героїн, вага брутто – 30,750 кілограмів.

ФАНЕРНО-ГЕРОЇНОВИЙ ТОРТИК

29 листопада 2019 року на м/п «Ужгород» Закарпатської митниці під час проведення поглибленого митного огляду транспортного засобу VOLVO FH440, з причепом марки SCHMITZ, який прямував з України до Німеччини з вантажем «Фанера клеєна», виявлено запакований у поліетиленові пакети особливо небезпечний наркотичний засіб героїн, вагою бруто 374 кілограми.

Підставою для проведення поглибленого митного огляду стало те, що це була перша поставка (через зону діяльності митниці) вказаного товару від українського відправника, також визвало пересторогу те, що згідно з обліковою карткою учасника ЗЕД, власником фірми – відправника зазначено громадянина Туреччини (країна групи ризику), а також спрацювання автоматизованої системи управління ризиками стосовно перевищення терміну доставки товару. Крім цього, в обліковій картці відправника товарів зазначено «Роздрібна торгівля тканинами та готовим одягом тощо», що вказувало на неприцятаність ведення торгових операцій з таким видом товару, як фанера.

Героїн був упакований у поліетиленові пакети розміром близько 1500×45 мм, що були розміщені між листами фанери клеєної. Наркотичний засіб був ідентифікований за допомогою набору реактивів експрес-аналізу.

ЧЕМОДАН – ПОДВІЙНЕ ДНО – КОКАЇН

Наприкінці 2019 року за оперативною інформацією Служби безпеки України припинено спробу незаконного ввезення з приховуванням від митного контролю шляхом використання спеціально виготовлених сховищ (тайників) наркотичного засобу – кокаїну в кількості 1,1 кг.

Спробу переміщення даного наркотичного засобу здійснено громадянкою України, що прибула з Королівства Бельгія авіарейсом сполученням «Брюссель–Бориспіль» та обрала для проходження митного контролю канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»).

Під час проведення митного огляду багажу (валіз) вказаної вище громадянки та демонтажу внутрішньої пластмасової пластини однієї з валіз, що була використана в якості імітації стінки, виявлено 3 прямокутних пакети загальною вагою брутто 1,1 кг, уміст яких являв собою спресовану порошкоподібну речовину білого кольору, яка згідно з даними експрес-аналізатора наркотичних засобів «M.M.C. International B.V.», містила у своєму складі наркотичний засіб – кокаїн.

За даним фактом складено протокола про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, а безпосередні предмети порушення митних правил та матеріали самої справи про порушення митних правил вилучені Службою безпеки України в рамках кримінального провадження.

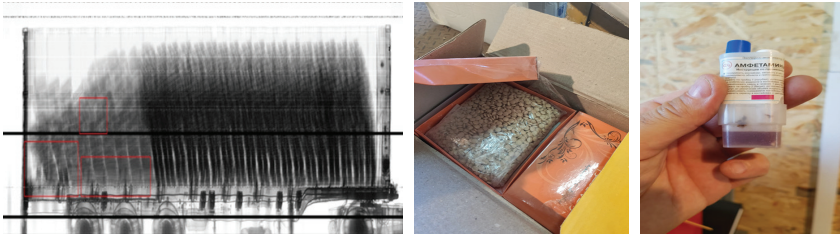

АМФЕТАМІНОВІ СОЛОДОШЦІ

26 серпня 2020 року Одеською митницею за результатами аналізу попередньої інформації встановлено високий ступінь ризику переміщення предметів контрабанди у вантажі «печиво, солодоші», що прямував з порту Латакія, Сирія до України в контейнері.

За результатами митного контролю товарів, у контейнері з використанням мобільної рентгенівської установки «Rapiscan Eagle 4507» було виявлено аномалії в частині вантажу, тому виникла необхідність проведення митного огляду вантажу з використанням скануючої установки «Rapiscan 536 VAN». Як результат у 76 вантажних місцях виявлено сторонні вкладення у вигляді прозорих поліетиленових пакетів з предметами, схожими на пігулки сірого кольору. Проведений тест за допомогою експрес аналізатора «СІГМА» дав позитивний результат на амфетамін. Вага бруто вилученої речовини становила 764,7 кг.

За результатами проведення заходу «контрольована поставка» співробітниками Служби безпеки України було затримано трьох громадян причетних до контрабандного переміщення особливо небезпечних психотропних речовин в особливо великих розмірах.

ПРИВІТ ІЗ КОЛУМБІЇ З КОКАЇНОВОЮ МАСТИКОЮ

19.04.2019 року на митному посту «Південний» Одеської митниці під час митного огляду вантажу «Мастика не аерозольна для ущільнення» (пластикові відра по 30 кг. Усього 648 відер) відібрано 5 зразків для дослідження в лабораторії на вміст наркотичного засобу «кокаїн».

Зазначений вантаж надійшов на судні «MAERSK BALI» у контейнері з Колумбії на адресу одеського підприємства.

Відповідно до висновку експерта в зразках виявлено наркотик «кокаїн».

Наркотик знаходився в середині відер, був перемішаний з мастикою. Його виявлення стало можливим тільки після відібрання зразків та проведення дослідження.

Щодо зазначеного факту направлено повідомлення про кримінальне правопорушення до СБУ за ознаками ст. 305 КК України.

ЕФЕКТИВНЕ ПАЛИВО – ПСЕВДОЕФЕДРИН

19.04.2019 року на митному посту «Південний» Одеської митниці під час митного огляду вантажу «Мастика не аерозольна для ущільнення» (пластикові відра по 30 кг. Усього 648 відер) відібрано 5 зразків для дослідження в лабораторії на вміст наркотичного засобу «кокаїн».

Зазначений вантаж надійшов на судні «MAERSK BALI» у контейнері з Колумбії на адресу одеського підприємства.

Відповідно до висновку експерта в зразках виявлено наркотик «кокаїн». Наркотик знаходився в середині відер та був перемішаний з мастикою.

Його виявлення стало можливим тільки після відібрання зразків і проведення дослідження.

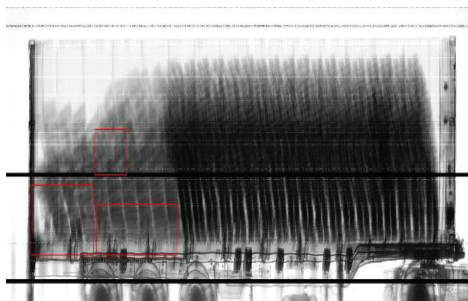
За виявленим фактом направлено повідомлення про кримінальне правопорушення до СБУ за ознаками ст. 305 КК України.

ПЕЧИВО, РАХАТ ЛУКУМ? НІ, АМФЕТАМІН

17 вересня 2020 року Одеською митницею під час митного контролю товарів «печиво, рахат лукум», що надійшов із Сирії у контейнері за допомогою скануючої системи Rapiscan 536 VAN встановлено, що у 76 місцях містяться додаткові вкладення у вигляді прозорих поліетиленових пакетів з пігулками сірого кольору. Тест за допомогою експрес аналізатора «СІГМА» дав позитивний результат на амфетамін. Загальна кількістю виявлених таблеток становила 764,7 кг.

Зазначені дії мали ознаки кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 305 Кримінального кодексу України, у зв'язку з чим до Управління служби безпеки України в Одеській області було направлено повідомлення про протиправне діяння, що містить ознаки злочину.

У рамках кримінального провадження прийнято рішення про проведення контрольованої поставки. У результаті заходів співробітниками Служби безпеки України було затримано трьох громадян, причетних до контрабандного переміщення особливо небезпечних психотропних речовин в особливо великих розмірах.

ЧЕКАЛИ БАНАНИ, ОТРИМАЛИ КОКАЇН

04.05.2020 року під час здійснення спільних заходів в зоні діяльності м/п «Південний» Одеської митниці Держмитслужби на судні «LARS MAERSK» з Еквадору, в контейнері з вантажем «банани» за результатами попередньо проведеного сканування мобільною системою «Rapiscan EAGLE M4507», виявлено наявність додаткових вкладень у передній частині контейнера.

Проведеним митним оглядом контейнера з вантажем «банани», за передньою стінкою в конструктивній порожнині рефрижераторної установки контейнера було виявлено 45 пакунків (брикетів) зеленого кольору, прямокутної форми із зображенням мультиплікаційного персонажу «мінйон», які знаходились у спеціально виготовлених свинцевих пакунках з речовиною білого кольору (кокаїн), загальною вагою бруutto 53,4 кг.

КОКАЇНОВИЙ СТАНОК

24.10.2020 року в ході проведення контролю за вчиненням злочину у формі переміщення під негласним контролем за кримінальним провадженням спільно з представниками СБУ та ДПСУ затримано наркотичний засіб «кокаїн» вагою близько 122,188 кг.

Наркотик був прихований у 3 валах та подвійній підлозі обладнання «машина для обробки металів шляхом вигинання», вивантаженої з контейнера та розміщеної на складі м. Одеса.

В КОМПЛЕКТ ДО БАНАНІВ – КОКАЇН

06.09.2020 року під час здійснення спільних заходів у зоні діяльності м/п «Південний» Одеської митниці Держмитслужби у ході здійснення процедур митного контролю за результатами попередньо проведеного сканування мобільною скануючою системою «Rapiscan EAGLE M4507», виявлено наявність додаткових вкладень біля дверей контейнера.

Під час проведення митного огляду контейнера з вантажем «банани» біля дверей зазначеного контейнера виявлено 100 пакунків (брикетів) чорного та світло-коричневого кольору прямокутної форми, які знаходились у двох мішках з ПВХ. У брикетах містилась речовина білого кольору, загальною вагою брутто 112,7 кг.

За результатом проведення експрес-аналізу наркотичних речовин «MMC International B.V», на підставі позитивного результату встановлено, що в зазначених пакунках (брикетах) знаходиться наркотична речовина «кокаїн».

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ – КОВТАЧ КОКАЇНУ

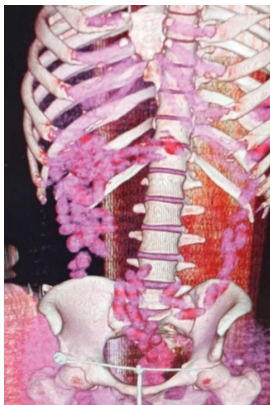
У 2021 році припинено спробу незаконного ввезення з приховуванням від митного контролю шляхом використання засобів або способів, що утруднюють виявлення товарів, наркотичного засобу – кокаїну у кількості 0,965 кг (брутто).

Спробу переміщення даного наркотичного засобу здійснено громадянином Бразилії, який прибув до України з Бразилії через Туреччину (авіарейсом).

Так, за результатами особистого огляду громадянину із залученням медичного працівника повідомлено про наявність у нього в кишково-шлунковому тракті капсул у кількості 90 штук, що підтверджено застосуванням комп'ютерної томографії черевної порожнини.

Сторонні предмети овальної форми, обгорнуті клейкою стрічкою (скотч) жовтого кольору в кількості 90 шт., вилучені з організму громадянина (природним шляхом, із використанням лікарських засобів та за участю лікарів), містили порошкоподібну речовину білого кольору. Згідно з проведеним експрес-аналізом наркотичних речовин «DRUG KIT» «United Nations Office on Drugs and Crime» у складі зазначеної порошкоподібної речовини виявлено наркотичний засіб – кокаїн.

За даним фактом складено протокол про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, безпосередні предмети порушення митних правил та матеріали справи про порушення митних правил вилучені Службою безпеки України в рамках кримінального провадження.

Згідно з інформацією, отриманою від правоохоронних органів, зазначені вище заходи стали результатом викриття розгалуженої мережні наркотрафіку в Україну з однієї з країн Латинської Америки.

Суд визнав учасника міжнародного злочинного угруповання винним у вчиненні злочинів за ч. 3 ст. 305 (контрабанда наркотичних засобів) та ч. 3 ст. 307 (незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів) Кримінального кодексу України і виніс йому вирок – 6 років позбавлення волі. Вирок набув законної сили.

А МАМА КАЗАЛА: НЕ ЇЖ ОТРУТУ

На початку 2021 року, припинено спробу незаконного ввезення з приховуванням від митного контролю шляхом використання засобів або способів, що утруднюють виявлення товарів, наркотичного засобу – кокаїну у кількості 1,07 кг.

Спробу переміщення даного наркотичного засобу здійснено громадянином Латвії, який прибув з Нідерландів та обрав для проходження митного контролю канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»).

Під час проведення особистого огляду громадянина повідомлено про наявність у нього в кишково-шлунковому тракті капсул у кількості 90 штук, що підтверджено застосуванням комп'ютерної томографії черевної порожнини.

Сторонні предмети овальної форми, обгорнуті клейкою стрічкою (скотч) жовтого кольору в кількості 91 шт., вилучені з організму громадянина (природним шляхом, із використанням лікарських засобів та за участю лікарів), містили порошкоподібну речовину білого кольору. Згідно з проведеним експрес-аналізом наркотичних речовин «DRUG KIT» «United Nations Office on Drugs and Crime» у складі зазначеної порошкоподібної речовини виявлено наркотичний засіб – кокаїн.

За даним фактом складено протокол про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, безпосередні предмети порушення митних правил та матеріали справи про порушення митних правил вилучені право-охоронними органами в рамках кримінального провадження.

Відповідно до висновку експерта надана на дослідження тверда формована речовина білого кольору, яка містилась у 91 овальній капсулі

жовтого та помаранчевого кольорів, у своєму складі містить кокаїн. Середній вміст кокаїну в речовині становить 81,8 %, відповідно маса кокаїну в ній становить 740,245 г.

Суд визнав обвинуваченого винним у вчиненні злочину за ч. 3 ст. 305 (контрабанда наркотичних засобів) Кримінального кодексу України і виніс йому вирок – 7 років позбавлення волі з конфіскацією усього належного обвинуваченому на праві власності майна.

МІЖ ВЛАСНИКОМ ТА ДІВОЮ МАРІЄЮ – КОКАЇН

У 2021 році припинено спробу незаконного ввезення з приховуванням від митного контролю шляхом використання спеціально виготовлених сховищ (тайників), використання засобів або способів, що утруднюють виявлення товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших наркотичних засобів – кокаїну у кількості 1,0 кг (брутто).

Спробу переміщення даного наркотичного засобу здійснено громадянином Бразилії, який прибув до України з Бразилії через Туреччину (авіарейсом). Здійснено огляд багажу згаданого вище громадянина, серед інших речей виявлено саморобну фотокартину, виготовлену з полімерних матеріалів, розміром 38×28×2 см, із прикріпленням до неї зображенням власника багажу з одного боку та Діви Марії – з іншого.

Під час демонтажу зазначеної фотокартини всередині її основи виявлено прямокутний поліетиленовий пакет розміром 37×26×1 см, в якому містилася порошкоподібна речовина білого кольору – наркотичний засіб кокаїн.

За даним фактом складено протокола про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, безпосередні предмети порушення митних правил, матеріали справи про порушення митних правил вилучені Службою безпеки України в рамках кримінального провадження.

Згідно з інформацією, отриманою від правоохоронних органів, зазначені вище заходи стали результатом викриття розгалуженої мережі наркотрафіку в Україні з однієї з країн Латинської Америки.

Обвинувальний акт стосовно наркокур'єра скеровано до суду.

РИС СОРТУ «ГЕРОЇН»

У 2021 році Одеською митницею спільно з оперативними підрозділами правоохоронних органів проведено спільний захід «переміщення товарів під негласним контролем».

27.12.2020 року до Одеського морського порту на судні «MICHEL A» з Пакистану у двох контейнерах прибув товар «рис сорту Басматі».

З метою виявлення та ліквідації каналу контрабанди наркотиків на територію України 30.12.2020 року на підставі ст. 457 МК України спільно з представниками СБУ розпочато захід «переміщення товарів

під негласним контролем» та товари направлено до місця митного оформлення до міста Львів.

05.01.2021 року в місті Львів в одному з контейнерів виявлено та вилучено наркотичний засіб «героїн» вагою 1035 кг.

У ході проведення операції затримано четверо громадян Туреччини.

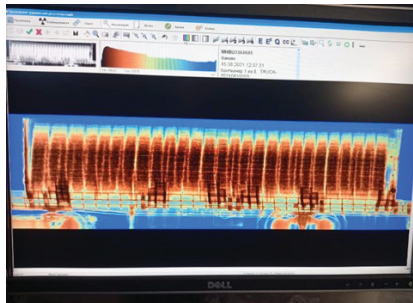
БАНАНОВИЙ КОКАЇН

15.08.2021 року в пункті контролю «Визирка» (ТІС Контейнерний) м/п «Південний-порт» Одеської митниці на судні «LEDA MAERSK» з Еквадору прибули контейнери-рефрижератори з вантажем «банани».

При здійсненні процедур митного контролю за результатами попередньо проведеного сканування мобільною сканувальною системою «Rapiscan EAGLE M4507» виявлено наявність додаткових вкладень, у передній частині двох контейнерів: перший контейнер слідував на адресу львівського підприємства, другий – на адресу київського підприємства. Проведеним митним оглядом 1-го контейнера з вантажем «банани» за передньою стінкою в конструктивній порожнині рефрижераторної установки контейнера виявлено 48 пакунків (брикетів), упакованих у прозорий поліетилен, прямокутної форми з речовиною білого кольору.

У другому контейнері за передньою стінкою в конструктивній порожнині рефрижераторної установки виявлено 2 пакунки (брикети), упаковані у прозорий поліетилен, прямокутної форми з речовиною білого кольору, приблизна вага брутто виявлених у двох контейнерах брикетах становила 59,72 кг.

За результатом експрес-аналізу наркотичних речовин «ММС International B.V», на підставі позитивного результату, встановлено, що в зазначених пакунках (брикетах) знаходиться наркотична речовина «кокаїн».

НЕ ЗАСИПЕШ – НЕ ПОЇДЕШ

24.02.2021 року в зону митного контролю КПВВ «Каланчак» м/п «Крим» Чорноморської митниці Держмитслужби з материкової частини України у напрямку руху до ТОТУ «Крим» заїхав транспортний засіб особистого користування «WW PASSAT» під керуванням громадянина України. Під час проходження митно-прикордонного контролю в бензобачі транспортного засобу виявлено предмети правопорушення, а саме: 46 спресованих пакунків із речовиною зеленого кольору, яка зовні схожа на канабіс, вагою приблизно 20 кг.

Заборонену речовину вилучено та передано правоохоронним органам, надіслано повідомлення про протиправне діяння, що містить ознаки злочину за ст. 305 Кримінального кодексу України «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів».

KNOW-HOW – ПАЛИВО З КАНАБІСУ

18.05.2022 в зону митного контролю митного поста «Ягодин» Волинської митниці по смузі спрощеного контролю «зелений коридор», у напрямку виїзд з України заїхав автомобіль «Volkswagen Passat» під керуванням громадянина Республіка Молдова. В результаті проведення повного митного огляду вказаного транспортного засобу, у паливному баці виявлено 29 згортків речовини буро-зеленого кольору (смола канабісу), замотаних в прозору плівку, загальною вагою 21,3 кг.

ЩО ПРИХОВУЄ ПОДВІЙНЕ ДНО АВТО?

09.11.2022 року в зону митного контролю митного поста «Устилуг» Волинської митниці смугою спрощеного контролю «зелений коридор», у напрямку виїзд з України заїхав автомобіль «KIA». В результаті

проведення повного митного огляду вказаного транспортного засобу, у спеціально переобладнаному днищі автомобіля було виявлено 60 поліетиленових пакетів із кристалічною речовиною сіро-білого кольору (психотропні речовини мефедрін), загальною вагою 30 кг.

ПСИХОТРОПНА РЕЧОВИНА «PVP» ЯК ЗАСІБ ДЛЯ ОПАЛЕННЯ

Упродовж 2022 року співробітниками Київської митниці припинено 3 спроби незаконного вивезення з приховуванням від митного контролю шляхом використання засобів або способів, що утруднюють виявлення товарів, або шляхом надання одним товарам вигляду інших особливо небезпечної психотропної речовини, обіг якої заборонено – PVP, загальною кількістю 10 кг.

Спроби переміщення даної психотропної речовини здійснено громадянином України до Грузії та Вірменії шляхом пересилання в міжнародних поштових відправленнях.

Під час проведення митного огляду міжнародних поштових відправлень, у кожному виявлено масляний обігрівач в упаковці виробника.

Під час детального огляду виявлено, що елементи кріплення та корпус обігрівача мають механічні пошкодження, так само механічні пошкодження має ТЕН обігрівача. При викручуванні ТЕНів виявлено рідину коричневого кольору, яка має різкий хімічний запах.

За даними фактами до правоохоронних органів скеровано відповідні повідомлення про кримінальне правопорушення, безпосередні предмети правопорушення вилучено в рамках кримінального провадження. Спільно з правоохоронними органами проведено заходи відповідно до ст. 456 Митного кодексу України (контрольовані поставки наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів – з метою виявлення джерел і каналів незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів). Після проведених обшуків громадянину України повідомлено про підозру у вчиненні злочину, передбаченого ч. 2 ст. 305 КК України.

9.5. Нелегальне вивезення культурних цінностей

СПРОБА НЕЗАКОННОГО ВИВЕЗЕННЯ ІКОН XVII–XX ст.

Найсуттєвіше виявлення незаконного вивезення ікон у поточному році зафіксовано в зоні діяльності Київської регіональної митниці. Так, під час перевірки вантажів кур'єрською службою затримано 396 ікон. За результатами експертизи ікони «Ісус з ангелами» та «Коронування Богоматері», встановлено, що вони мають історико-культурну цінність, а заявлені до вивезення інші предмети старовини являть собою колекцію українських ікон XVII–XX ст., які заборонені до вивезення за межі території нашої держави.

Вартість ікон становить 285 тис. доларів США. За цим фактом порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 1 ст. 201 Кримінального Кодексу України.

АТАШЕ ПОСОЛЬСТВА ВИЯВИВСЯ ПОЦІНОВУВАЧЕМ СТАРОЖИТНОСТЕЙ

07.07.2003 року Київською регіональною митницею припинено спроба вивезення з України аташе посольства Королівства Бельгії в Україні великої кількості ікон та картин (ікони – 115, народні картини – 11 одиниць живопису XIX століття, церковні предмети, книжки та альбоми, у тому числі XV століття), які визнано історичними та культурними цінностями.

Вартість предметів правопорушення за експертною оцінкою становила 410 940 доларів США. 26 січня 2004 р. судом була винесена постанова про конфіскацію в дохід держави предметів правопорушення.

ОРДЕНИ ТА МЕДАЛІ У ХУТРЯНІЙ ШАПЦІ

08.11.2004 року на митному посту «Тиса» під час митного контролю легкового автомобіля «Фольксваген Пассат», яким керував громадянин України та слідував смугою руху «зелений коридор» виявлені не заявлені при усному опитуванні й приховуванні від митного контролю ордени та медалі, в кількості 105 штук, що поміщені всередину хутрянної шапки, яка знаходилась серед інших шапок, пред'явлених до митного контролю, в салоні легкового автомобіля.

КОШТОВНІ «ПАСАЖИРИ»: ПОСУД V–IV ст. до н. е. ЛИШИВСЯ В КРАЇНІ

08.04.2004 року під час митного контролю поїзда міжнародним сполученням «Севастополь–москва» Магістральною митницею (зараз Харківська митниця) вилучено два керамічних глечики, одна чаша, обручка з металу жовтого кольору з камінням.

Затримані предмети згідно з експертним висновком є виробами V–IV ст. до н. е., становлять значну історичну і культурну цінність, були приховані в конструктивній частині вагона, а саме в генераторних ящиках. За даним фактом щодо електромеханіка потяга порушено

кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 201 ККУ.

НУМІЗМАТИЧНА КОЛЕКЦІЯ ЗУСИЛЛЯМИ МИТНИКІВ ДО ШВЕЦІЇ НЕ ПОТРАПИЛА

Наприкінці 2005 року столичні митники затримали нумізматичну колекцію, яку невідомі порушники намагалися вивезти за кордон. Під час митного огляду вантажу, що був пред'явлений до митного оформлення як особисті речі іноземного громадянина та прямував до Швеції, працівниками Київської регіональної митниці було виявлено не задекларовані речі. Це були металеві монети, паперові грошові знаки, значки, годинники, медаль у вигляді хреста, кулон на ланцюжку, поштові марки тощо.

Усе це багатство було приховане у заявлених речах, але відомості про них – відсутні у товаросупровідних документах.

Мистецтвознавча експертиза зробила висновок, що затримана колекція складається з монет держав Європи, Азії, Африки, Америки, Австралії та острівних держав, що карбувалися з XVII по XXI ст. До того ж до колекції входять поодинокі екземпляри періоду античності, монетоподібні вироби, бони, казначейські білети, банкноти тощо. За оцінкою експертів, це зібрання беззаперечно має історичну та культурну цінність і може бути оцінено у 150 000 доларів США.

За фактом вчинення замаху на контрабанду з України історичних та культурних цінностей Київською регіональною митницею порушено кримінальну справу за ст. 201 Кримінального кодексу України.

ІСТОРИЧНІ ТА КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПОШТОВОМУ ВІДПРАВЛЕННІ

23, 29, 30 квітня та 7, 13 травня 2009 року громадянином російської федерації здійснено міжнародні поштові відправлення на адреси громадян, що проживають в США, Чеській Республіці, Австралії, Франції, Росії, Німеччині, Канаді.

05.10.2009 року Полтавською митницею порушено кримінальну справу за фактом замаху на контрабанду історичних та культурних цінностей, що має ознаки злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 201 КК України. За результатами проведених мистецтвознавчих експертиз встановлено, що фотографії – 10 шт.; поштові марки – 74 шт.; поштові картки – 3 шт. є історичними та культурними цінностями, й, відповідно, були визнані речовими доказами та долучені до кримінальної справи.

Також за даним фактом Полтавською митницею заведені адміністративні справи про порушення митних правил за ст. 341, 352 МК України від 11.07.2002 року № 92-VI та вилучені предмети правопорушень, а саме: монети в кількості – 125 шт.; пряжка до ремня – 1 шт.; шипці для цукру – 1 шт. Згідно з висновками мистецтвознавчих експертиз встановлено – дані предмети мають культурну цінність, як об'єкти культури, що мають історичне значення.

Кожний із вилучених предметів був поміщений у конверт з поліетиленовою плівкою, зокрема монети, в індивідуальний поліетиленовий пакет і завернуті в аркуш паперу.

СТАРОВИННІ МОНЕТИ В ПІДРУЧНИКУ З ФІЗИКИ

25.03.2010 року в пункті Міжнародних поштових відправлень та міжнародних експрес-відправлень митного поста «Чоп-Залізничний» Чопської митниці під час здійснення митного контролю рекомендованого листа, який пересилався з України в Чеську Республіку було виявлено не заявлені митному органу у встановленому порядку, приховані від митного контролю старовинні монети з металу жовтого та білого кольору різного номіналу та різного діаметра загальною кількістю 36 штук.

Монети пересилались з використанням способу, що утруднює виявлення, а саме: їх було вклеєно між шарами аркуша гофрованого картону, обклеєного по всій площі липкою стрічкою та загорнуто у фольгу. Даний згорток знаходився в спеціально виготовленому тайнику – підручнику з фізики для 10 класу, всередині якого в аркушах вирізано заглиблення прямокутної форми розмірами 11×17 см. Книгу обклеєно липкою стрічкою та вміщено для пересилання в заклейнений конверт. Виявлення стало можливим в результаті застосування металодетектора «Helling» та рентгенапарата «Scanmax 25CC».

Відповідно до висновку експерта виявлені старовинні монети в кількості 36 штук є культурною та історичною цінністю.

За даним фактом порушено кримінальну справу за ознаками ч. 2 ст. 15 та ч. 1 ст. 201 КК України.

ГОДИННИК 1900 РОКУ Й НЕ ЛИШЕ ЙОГО ВАРТО БУЛО ЗАДЕКЛАРУВАТИ

У червні 2011 року Київською обласною митницею в пункті пропуску «Бориспіль» припинено незаконну спробу переміщення через митний кордон коштовностей.

Механічний жіночий золотий годинник всесвітньо відомої французької фабрики «Лонджін» 1900 року випуску, чорний діамант в 4,4 карата, світло-коричневий діамант (груша) в 0,90 карата, діамант в 1 карат і рубін в 2,59 карата (останні – в фабричних упаковках), золотий жіночий браслет із золота 900 проби з одним діамантом 0,23 карата, золота підвіска-хрест золоті сережки, золоті та платинові жіночі каблучки з діамантами та коштовним камінням, золота підвіска-ладанка з діамантами та перламутровою накладкою з зображенням Богоматері з немовлям, 11 мінералів вагою від 0,21 г до 10,96 г та срібна підставка для яйця були виявлені під час перевірки речей авіапасажирів на рентгенапараті митниці зали «Приліт» у громадянина України, який постійно проживає в Німеччині.

Чоловік прилетів з Німеччини та своїми діями обрав проходження митного контролю на лінії спрощеного митного контролю «зелений

коридор». Саме там не передбачено наявності у громадян товарів у кількостях, що перевищують неоподатковану норму переміщення через митний кордон України. Всі ці предмети знаходились у валізі пасажирів серед пакетів з особистими речами.

Митну декларацію пасажир не заповнював, з приводу декларування до інспектора митниці не звертався.

НЕПРИХОВАНІ КОЛЕКЦІЙНІ МОНЕТИ: МИТНЕ ДЕКЛАРУВАННЯ Є ОБОВ'ЯЗКОВИМ

У лютому 2011 року працівниками Київської обласної митниці виявлено факт незаконного переміщення через митний кордон України в пункті пропуску «Бориспіль» колекційних срібних монет:

- 41 монета номіналом 1 долар США («срібний орел»);
- 12 монет номіналом 5 канадських доларів («кленове листя») із зображенням королеви Єлизавети II.

Дані монети були виявлені у громадянина Ізраїлю, який прибув до України з Угорщини і своїми діями обрав для проходження митного контролю канал, позначений символами зеленого кольору («зелений коридор»). Монети були виявлені під час митного контролю його речей у залі «Приліт» терміналу «В» ДП МА «Бориспіль» після перетину ним білої смуги під час проходження його багажу через рентгенапарат. Виявлені монети знаходились в дорожній сумці пасажирів поверх особистих речей без ознак приховування.

Дані предмети під час переміщення через митний кордон України підлягають обов'язковому письмовому декларуванню, відповідно до законодавства України.

СТАРОВИННІ МОНЕТИ ПОШТОЮ

10.10.2011 року Одеською митницею під час митного огляду вмісту міжнародного поштового відправлення (кореспонденції), що було відправлено з України до російської федерації, встановлено, що всередині конверту з кореспонденцією знаходилась картонна вкладка прямокутної форми зі спеціально виготовленими заглибленнями, де були виявлені чотири металеві предмети неправильної форми, які за зовнішнім виглядом мали ознаки їх можливого відношення до старовинних монет античного періоду.

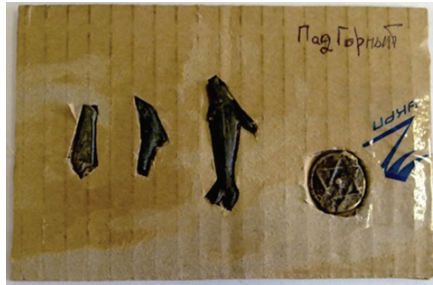
Згідно з висновком експертної комісії Одеського музею нумізматики, зазначені металеві предмети такі:

- дві монети – «дельфіни» із бронзи, виготовлені в VI–V ст. до н. е.;
- монета – «стрілка» з міді, виготовлена в V сторіччі до н. е.;
- предмет невстановленого призначення, можливо, сакрального, з латуні, який, можливо, виготовлений в античний час.

Усі виявлені предмети становлять культурну та історичну цінність для України.

За даним фактом порушено кримінальну справу за ознаками злочину, передбаченого ч. 2 ст. 15, ч. 1 ст. 201 КК України, тобто замах на контрабанду історичних та культурних цінностей.

БАГАЖНИК ДЛЯ ЗАПАСКИ ЧИ ДЛЯ КУЛЬТУРНО-ІСТОРИЧНИХ СКАРБІВ?

01.04.2012 року в зоні діяльності м/п «Дністер» Вінницької митниці під час митного контролю транспортного засобу Toyota під керуванням громадянина Республіки Молдова, який переміщувався у напрямку з України в Республіку Молдова після оформлення митної декларації, в ході проведення подальшого митного контролю багажу, було виявлено в дорожній сумці незадекларовані та приховані в ніші для запасного колеса 51 старовинну монету, 1 портсигар, 9 ножів, 1 чашка, 1 блюдце та 1 ложечку, 1 люстерко та 2 щітки для одягу.

Згідно з експертним висновком Вінницького обласного художнього музею наведені нижче предмети мають культурну цінність:

– 51 старовинна монета (матеріал виготовлення: срібло, золото та мідний сплав);

- 1 портсигар «За нашу советскую родину» (матеріал виготовлення – срібло);
- 2 щітки для одягу та 1 люстерко (матеріал виготовлення – срібло);
- 1 чашка, 1 блюдо, 1 ложка (матеріал виготовлення – срібло).

НЕЗАДЕКЛАРОВАНІ КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ ПОПОВНИЛИ МУЗЕЙНУ ЕКСПОЗИЦІЮ

22.01.2012 року в зоні діяльності м/п «Овруч» Житомирської митниці під час митного контролю транспортного засобу Ford Transit, під керуванням громадянина Республіки Латвія, який переміщувався в напрямку з України в Республіку Білорусь було виявлено у багажному відділенні транспортного засобу незадекларовані в митній декларації предмети домашнього вжитку різного найменування з металу жовтого та чорного кольору в кількості 45 шт.

Згідно з експертним висновком Житомирського обласного краєзнавчого музею, всі 45 предметів мають культурну цінність та широко використовувались у побуті населення України кінця XIX–XX ст., виготовлялись масово та є значними атрибутами у вивченні життя населення України.

ВІД РЕНТГЕНАПАРАТУ ЗОЛОТІ МОНЕТИ НЕ СХОВАЄШІ

29.01.2012 року на митному посту «Київ-аеропорт» на лінії спрощеного митного контролю «зелений коридор» зали «Відліт» сектора № 4 КП МА «Київ» (Жуляни) на рентгенапараті під час проведення митного

контролю багажу у валізі, що належав громадянину Німеччини, пасажиру рейсу авіакомпанії Wizz.air, який відлітав з Києва (Україна) до Меммінгену (Німеччина), виявлені предмети, зовнішньо схожі на монети.

Після проходження митного контролю у формі «зелений коридор» громадянин Німеччини був запрошений до службового приміщення для огляду багажу. За результатами огляду особистих речей, які знаходились у валізі, виявлений ремінь коричневого кольору з блискавкою з внутрішньої сторони.

При розкритті блискавки в середині ременя виявлено шість монет з жовтого металу із зображенням Миколи II, номіналом 10 рублів – 5 шт. (1899 р. – 3 шт., 1901 р. – 1 шт., 1911 р. – 1 шт.) та номіналом 5 рублів 1899 р – 1 шт.

З висновку мистецтвознавчої експертизи Головного управління культури та мистецтв КМДА встановлено, що виявлені монети мають культурну цінність як об'єкти матеріальної культури, що мають історичне значення, та можуть бути оцінені в 3 150 доларів США що становить 25 167,87 грн згідно з курсом НБУ на день переміщення.

За фактом учинення замаху на контрабанду з України історичних та культурних цінностей Київською регіональною митницею порушено кримінальну справу за ст. 201 Кримінального кодексу України.

ТАКА НУМІЗМАТИКА ЗА МЕЖЕЮ ЗАКОНУ

22.11.2012 року в зоні митного контролю пункту пропуску для залізничного сполучення митного поста «Удрицьк» Рівненської митниці

під час митного контролю поїзда сполученням «Львів–Санкт-Петербург» з громадянкою рф, яка слідувала у вагоні, було проведено усне опитування, з метою отримання відомостей, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення.

Під час усного опитування дана громадянка заявила, що переміщує особисті речі. В ході митного огляду ручної поклажі виявлено приховані від митного контролю монети: форинти – 233 шт., гривні – 241 шт., карбованці – 60 шт., леви – 2 шт. різних номіналів загальною кількістю 534 шт.

Монети знаходились у картонній коробці з-під взуття, верх якої повністю заклеєний скотчем. Коробка знаходилась на дні дорожньої сумки під особистими речами.

СТАРОВИННУ СКРИПКУ ПРИХОВАТИ НЕ ВДАЛОСЯ

21.09.2012 року на залізничній станції Хутір-Михайлівський Південно-Західної залізниці під час здійснення прикордонного та митного контролю потягу сполученням «Львів-москва» в рундуку для багажу, розташованого в купе для відпочинку провідників, серед продуктів харчування та особистих речей було виявлено прихований від митного контролю футляр для музичного інструмента, в якому знаходилась скрипка з написами: «Анатолій Леманъ ВЪ С.- Петербургъ. Сделана въ 1908 году».

У ході проведеної перевірки встановлено, що скрипку з написами: «Анатолій Леманъ ВЪ С.- Петербургъ. Сделана въ 1908 году» переміщував без дозвільних документів провідник вагона сполученням

«Львів-москва» П., який намагався перемістити її з України до росії через митний кордон України з приховуванням від митного контролю.

Відповідно до висновку спеціаліста Харківської державної академії дизайну і мистецтв переміщуваний П. музичний інструмент є рідкісним та унікальним на теренах України, який належить до культурних цінностей, що мають історичне, наукове та художнє значення.

Вартість скрипки – 600 000 грн.

НАБІР ДЛЯ НАПОЇВ ПІД ОХОРОНОЮ ДЕРЖАВИ

03.12.2015 року в зоні діяльності м/п «Ягодин - Дорогуськ» Волинської митниці під час митного контролю транспортного засобу Mercedes Benz, під керуванням громадянина Бельгії, який переміщувався в напрямку з Республіки Польща до України, було виявлено в особистих речах незадекларований в митній декларації набір для напоїв, що складається з блюда, графина і 4-х чарок фабрикантів братів Грачових кінця XIX ст., прикрашених камінням (росія, 1893 р.) у кількості 6 шт.

Відповідно до висновку акта експертизи Волинського краєзнавчого музею від 11.01.2016 р. № 5/1–4 усі предмети мають культурну цінність. За даним фактом складено протокола про ПМП за ст. 471, 472 Митного Кодексу України.

ТРАДИЦІЙНИЙ НАБІР ТУРИСТА – «КОБЗАР» ШЕВЧЕНКА, РАРИТЕТНІ ФОТОАПАРАТИ, МЕДАЛІ ТА ПРИКРАСИ

19.05.2015 року до зони митного контролю митного поста «Краковець» Львівської митниці заїхав рейсовий автобус «Одеса–Швайнфурт» марки «VAN HOOL 915», який прямував з України до Республіки Польща під керуванням громадянина України з водієм напарником та 28 пасажирами.

У заповненій і поданій до митного контролю митній декларації водій вказав про наявність у нього: особистих речей вагою 10 кг та 500 гривень.

Під час митного контролю було здійснено поглиблений огляд, у ході якого в багажному відділенні автобуса в дорожній сумці без ознак приховування, серед іншого було виявлено книгу Т.Г. Шевченка «Кобзар» видання: «Общества имени Т.Г. Шевченка для вспомоществования нуждающимся уроженцам южной России, учащимся в высших учебных заведениях С.-Петербурга» та «Благотворительного Общества издания общепользных и дешевых книг» С.-ПЕТЕРБУРГ. Книгопечатная Шмидт, Звенигородська, 20. 1907. 636 сторінок. Книга пошкоджена. Сторінки частково відірвані від палітурки. Також виявлено раритетні фотоапарати, ордени, медалі, прикраси тощо.

Про наявність товару жоден із пасажирів в процесі декларування, усного опитування, не заявив, проте після митного огляду водій визнав, що вказаний вище товар йому в м. Київ передав невідомий водій мікроавтобуса «Рено», для переміщення в місто Дюссельдорф.

Згідно з висновком експертного дослідження НДЕКЦ при ГУ МВС України зазначені предмети є об'єктом художньої та культурної цінності.

НАКОНЕЧНИКИ СТІЛ – КУЛЬТУРНА ЦІННІСТЬ ЧИ ЗБРОЯ?

20.12.2015 року в зоні діяльності м/п «Сеньківка» Чернігівської митниці під час митного контролю транспортного засобу Рено Трафік, під керуванням громадянина України, який переміщувався у напрямку з України до російської федерації було виявлено в особистих речах наконечники стріл скіфської та сарматської культури V–VII ст. до н. е.

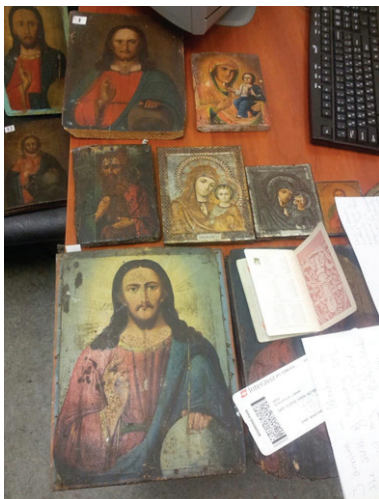
Згідно з висновком експертизи Національного архітектурно-історичного заповідника «Чернігів Стародавній» зазначені предмети належать до культурних цінностей і мають історичну цінність.

ГОЛОВНЕ – В ПОЛІТ ПРИХОПИТИ ІКОНИ

26.02.2016 року співробітники м/п «Харків-аеропорт» та працівники УСБУ України в Харківській обл. під час проведення митного контролю

літака рейсу № 751 сполученням «Харків–Стамбул» у пасажирів громадянства Данії в його багажі виявили приховані від митного контролю старовинні ікони 26 найменувань. Вказана колекція має ознаки культурних цінностей. Товар вилучено. Складено протокола про ПМП за ч. 1 ст. 483 МК України.

ЕФЕКТИВНИЙ СПОСІБ ПОШИРИТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ В БРИТАНІЇ

10.10.2017 на територію п/п «Порубне–Сірет» м/п «Вадул–Сірет» Чернівецької митниці в'їхав автомобіль марки «JEEP GRAND CHEROKEE LIMITED V8», з причепом, під керуванням громадянина Великої Британії та Північної Ірландії, який слідував з України до Болгарії в приватних справах.

Під час здійснення митного огляду виявлено не вказані в митній декларації та не пред'явлені до митного контролю, без ознак приховування предмети, а саме: 1 штик-ніж, 1 шабля, 1 кинджал, 157 предметів нумізматики, 5 предметів фалеристики, 2 предмета побутового характеру, 2 предмета техніки та 3 твори друку.

Дані предмети знаходились в багажному відсіку автомобіля та причепі серед різних особистих речей. Згідно з висновком мистецтвознавця дані предмети підпадають під дію Закону України «Про вивезення,

ввезення та повернення культурних цінностей» від 21 вересня 1999 року та можуть бути вивезені за межі митної території України виключно на підставі свідoctва на право вивезення культурних цінностей.

За даним фактом до УСБУ в Чернівецькій області направлено повідомлення про протиправне діяння, що містить ознаки злочину, передбаченого ст. 263 КК України, та порушено справу про порушення митних правил за ст. 472 Митного кодексу України.

І ЩО Ж РОБИТИ В ТУРЕЧЧИНІ БЕЗ СТАРОВИННИХ МОНЕТ?

27.09.2018 року в зоні митного контролю зали «Відліт» міжнародного аеропорту м. Запоріжжя під час оформлення пасажирів рейсу «Запоріжжя–Стамбул» громадянка України К. самостійно обрала для проходження митного контролю «зелений коридор». Під час митного контролю у громадянки К. виявлено 60 старовинних монет з металу білого кольору, 4 частини старовинних монет з металу білого кольору, ніж для розрізання паперу з піхвами з кістки моржа, 3 медалі з посвідченнями на іншу особу.

Зазначені предмети знаходились у ручній поклажі без ознак приховування у прозорих поліетиленових пакетах. На дані предмети були відсутні будь-які дозвільні документи та експертні висновки мистецтво-знавця. Ці предмети обмежені до переміщення через митний кордон України відповідно до ст. 373 МКУ, Закону України від 21 вересня 1999 року № 1068 «Про вивезення, ввезення та повернення

культурних цінностей» та Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України, затвердженої наказом Міністерства культури і мистецтв України від 22 квітня 2002 року за № 258.

ХТО Ж ІДЕ В РОСІЮ БЕЗ ЗБРОЇ

10.05.2018 року під час спільного прикордонно-митного контролю потягу № 20 сполученням «Полтава-Харків-москва» у громадянина України в сумці з особистими речами (в кишені куртки) виявлено поліетиленовий пакунок загорнутий в газетний папір.

У ньому знаходились металеві вироби з ознаками старовини в кількості 52 шт, а саме: металеві предмети круглої форми з ознаками пошкодження – 14 шт. Предмети пірамідальної форми з ознаками пошкодження (схожі на наконечники стріл) – 23 шт. Металеві предмети з ознаками пошкодження серповидної форми – 15 шт.

КЛИНОК ЗІ СВАСТИКОЮ ТЕПЕР В КИТАЇ НЕ ПОБАЧАТЬ

13.11.2022 року на митному пості «Дністер» Вінницької митниці під час митного контролю легкового транспортного засобу LAND ROVER DISCOVERY, що переміщувався під керуванням громадянина Китаю з України до Молдови, в багажнику вказаного автомобіля виявлено незадекларований предмет – «Тростина з прихованим клинком, із різбленням на рукояті герба третього рейху у вигляді орла, що тримає в лапах стилізований дубовий вінок зі свастикою в центрі (офіційний державний символ нацистської Німеччини). У нижній частині рукоятки вигравіювано напис: «Michel Hans Lippert» (Міхаель Ганс Ліпперт (1897–1969) – командир частин військ СС, штандартенфюрер СС, брав участь у Першій та Другій світових війнах, страті Ернста Рема). На обох боках клинка вигравіювані написи «In herzlicher Kameradschaft, H. Himmler» («на знак сердечної дружби Г. Гіммлер») та «Meine Ehre heibt Treue» («Вірність – моя честь») – девіз військ СС.

Відповідно до мистецтвознавчого висновку, проведеного експертною комісією Вінницького обласного художнього музею Департаменту гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації, вказаний предмет має історичну та культурну цінність. Встановлена вартість 250 000,00 грн (двісті п'ятдесят тисяч грн).

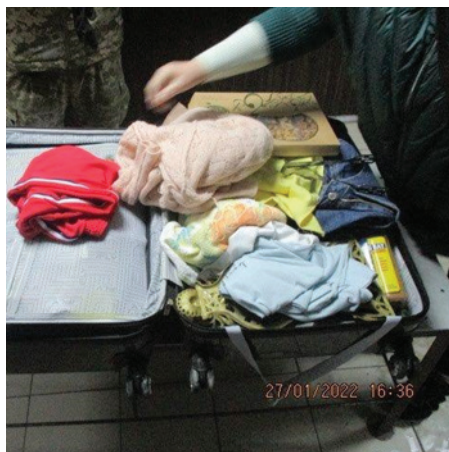
За вказаним фактом головним державним інспектором Гопацю Петром Вікторовичем складено протокола про ПМП за ч. 3 ст. 471 Митного кодексу України. Вказаний предмет вилучено та передано на склад митниці.

ПИРИГ ІЗ ЗОЛОТИХ МОНЕТ

02.02.2022 року під час митного контролю пасажирів рейсу «Стамбул-Харків» зали «Приліт» міжнародного пункту пропуску для авіаційного сполучення «Харків» під час проведення митного огляду багажу громадянина України за допомогою технічного засобу митного контролю «RAPISKAN» виявлено наявність товарів, які можуть підлягати декларуванню.

За результатами проведення поглибленого огляду багажу – картонної коробки, в її днищі були виявлені приховані від митного контролю 41 монета жовтого (золотистого) кольору.

Зазначені монети були приховані в картоні шляхом розділення його (картону) на шари з подальшим скотчуванням до картонної коробки. Кожна монета була окремо загорнута в частини паперових серветок та закріплена скотчем до шарів картону. Таких схованок було виявлено дві на днищі картонної коробки зліва та справа.

9.6. Нелегальне переміщення військових товарів

СПРОБА НЕЗАКОННОГО ВВЕЗЕННЯ ЗБРОЇ КОНТЕЙНЕРОМ ЗІ США

03 серпня 2008 року Одеською митницею під час митного огляду контейнера з вантажем «особисті речі», який надійшов із території США до України (Іллічівського морського торговельного порту) на адресу приватної особи.

Під час митного огляду вантажу виявлено 6 одиниць вогнепальної зброї (нарізної і гладкоствольної), 2111 патронів до неї, 15 одиниць холодної зброї, що не були задекларовані за встановленою формою і переміщувались через митний кордон України з приховуванням від митного контролю способом, що ускладнювало виявлення. Зокрема, вказані предмети знаходились у технічних порожнинах переміщувального в контейнері моторного човна і меблях.

За вказаним фактом було складено протокола про порушення митних правил. Вантаж затримано, інформацію направлено до Управління служби безпеки України в Одеській області для проведення відповідних оперативних заходів щодо встановленню причетних осіб.

ВИБУХІВКА ПІД ВИГЛЯДОМ МИЛА

04.04.2014 року в зоні митного контролю «Відліт» міжнародного аеропорту м. Запоріжжя під час митного контролю пасажирів авіарейсу № 315 «Запоріжжя-Внуково», у громадянина України Л., який проходив митний контроль «зеленим коридором», у ручній поклажі виявлена упаковка з написом «господарське мило». Після розкриття заводської упаковки зазначеного мила в середині замість мила знаходився

брусок речовини світло-коричневого кольору розмірами 10×5×2,5 см. (з боку був отвір діаметром 5 мм, глибиною 5 см). Зазначена речовина є бризантною вибуховою речовиною – тротилом, вагою 200 г.

Речовина була вилучена співробітниками спецпідрозділу БКОЗ Управління СБУ в Запорізькій області згідно з протоколом огляду місця події.

З «ФАГОТОМ» В ТЕГЕРАН

У 2017 р. припинено спробу незаконного вивезення з приховуванням від митного контролю деталей протитанкового ракетного комплексу «Фагот».

Під час митного оформлення повітряного судна міжнародним рейсом «Київ-Тегеран», у вантаж-ному відсіку виявлено 17 ящиків з частинами військової зброї та ТВП:

- 2 комплекти деталей пускової системи до переносного проти-танкового ракетного комплексу «Фагот»;
- деталі до літаків військового та цивільного призначення.

Згідно з поясненнями правопорушників – ремонтні деталі до літака (так звана «технічна аптечка»).

Митницею спільно з право-охоронними органами проведено оперативні заходи. Правопорушників затримано та оголошено їм про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

ВІЙСЬКОВА ДОПОМОГА ІЗ США

У 2018 році припинено спробу незаконного ввезення з приховуванням від митного контролю частин вогнепальної нарізної зброї, а саме гвинтівок «Маузер 98» (Mauser Gewehr 98) та карабінів «Маузер 98К» (Karabiner 98k) різних років та країн виготовлення, всього – 166 шт. Частини зброї переміщувались у міжнародних експрес-відправленнях зі США.

За даним фактом митницею поінформовано правоохоронні органи та проведено спільні оперативні заходи, в ході яких викрито нелегальну збройову майстерню з виробництва, модифікації й продажу нелегальної зброї та боеприпасів.

Правопорушників затримано та оголошено їм про підозру у вчиненні кримінального правопорушення.

БОБІННІ МАГНІТОФОНИ ВІД КОНЦЕРНУ КАЛАШНІКОВА

У 2018–2019 рр. припинено спробу незаконного вивезення з приховуванням від митного контролю частин масогабаритних макетів автомата Калашникова різних років виготовлення, всього – 166 шт.

Частини автоматів переміщувались у 5 міжнародних поштових відправленнях до США. 4 відправлення містили бобінні магнітофони «Маяк», 1 відправлення містило частини меблів.

Під час проведення митного огляду в корпусах бобінних магнітофонів «Маяк» виявлено частини автоматів Калашникова, а в частинах меблів виявлено приклади та цівки до автоматів. Вміст відправлень задекларовано як «магнітофони».

За даним фактом митницею складено протоколи про порушення митних правил, предмети правопорушення вилучено.

ЩО Ж ТО ЗА АВТО БЕЗ КУЛЕМЕТА

12 грудня 2018 року в зону митного контролю митного поста «Бачівськ» Сумської митниці заїхав автомобіль «Мазда CX7» під

керуванням громадянина України, який обрав формою проходження митного контролю при виїзді з України до росії проходження через зону спрощеного митного контролю «зелений коридор».

Під час здійснення митного контролю зазначеного вище транспортного засобу в його конструктивних порожнинах, які піддавались демонтажу, виявлено кулемет в розібраному стані.

За фактом вчинення дій, направлених на переміщення через митний кордон України до рф кулемета в розібраному стані з приховуванням від митного контролю, тобто шляхом використання засобів та способів, що ускладнюють його виявлення, складено протокола про порушення митних правил за ст. 483 Митного кодексу України та направлено повідомлення про кримінальне правопорушення за ст. 201 КК України (контрабанда зброї).

КУПУВАВ «TESLA», А ЗАОДНО Й «SMITH&WESSON686» З НАБОЯМИ ПРИКУПИВ

08.09.2020 на оглядовому майданчику Одеського морського порту під час здійснення спільного огляду особистих речей та а/м TESLA 2019 р. в., вивантаженого з контейнера, що надійшов зі Сполучених Штатів Америки, в особистих речах, в одній із коробок, які знаходились в контейнері, без ознак приховування, виявлено предмети, схожі на набой до вогнепальної зброї, в кількості 290 шт., пістолет марки «Smith&Wesson 686» – 1 од., пістолет марки «Ruger LCP II 380ACP 2.75

6 RD» – 1 од. Огляд проводився візуально із залученням кінологічної команди Одеської митниці Держмитслужби.

ЧИ ЗНАЧИТЬ ЦЕ, ЯКЩО ДОКУМЕНТИ ПІДРОБЛЕНІ, ТО Й БРОНЕЖИЛЕТИ НЕЯКІСНІ

Улітку 2022 року українське підприємство ввезло на митну територію України бронезилети в комплекті з балістичними пластинами всього 372 шт.

Згідно з поданими до митного контролю та оформлення документами, постачання товарів здійснювалось за сертифікатом кінцевого споживача, виданим підрозділом Національної гвардії України, що передбачало ввезення товарів без сплати митних платежів та їх подальшої передачі Національній гвардії України.

За результатами вжитих Київською митницею заходів було встановлено, що поданий до митного контролю що Сертифікат кінцевого споживача (End User Certificate) відповідним підрозділом Національної гвардії України не видавався. Тобто вказані вище товари були переміщені через митний кордон України з приховуванням від митного контролю шляхом подання митному органу як підстави для переміщення товарів підроблених документів.

За виявленим фактом складено протокола про порушення митних правил за ч. 1 ст. 483 Митного кодексу України, а безпосередні предмети порушення митних правил – «бронежилети в комплекті з балістичними пластинами у кількості 372 шт.», вартість яких понад 3,24 млн грн тимчасово вилучені відповідно до вимог ста. 511 Митного кодексу України.

НЕЗАДЕКЛАРОВАНА ДОПОМОГА ВІД СЛОВАЧЧИНИ

Наприкінці 2022 року припинено спробу ввезення на митну територію України з території Словачької Республіки незадекларованих нарізних карабінів GRAND POWER R-15 у розібраному стані – 300 шт. в комплекті з 450 магазинами до карабіну калібру 223 Rem.

Виходячи з відомостей митної декларації, заявлені до митного контролю та оформлення товари являли собою основні та неосновні частини карабінів.

У рамках здійснення митних формальностей, до митного огляду було залучено експерта Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, за

результатами якого було встановлено, що товари у конструктивному поєднанні є нарізною вогнепальною зброєю – нарізними карабінами моделі R15.

За цим фактом складено протокола про ПМП за ознаками правопорушення, передбаченого ст. 472 Митного кодексу України, а безпосередні предмети порушення митних правил, вартість яких понад 15 млн грн, вилучено.

9.7. Незаконне вивезення бурштину

БУРШТИН ПІД «ДАХОМ»

22.12.2015 року в зону митного контролю митного поста «Ягодин» Волинської митниці заїхав вантажний автомобіль «Рено» під керуванням громадянина України, що слідував з України в Республіку Польща з вантажем «Макуха соняшникова 100 % для годівлі худоби гранульована».

Під час проведення митного контролю транспортного засобу та особистих речей водія та на підставі інформування відділу прикордонної служби за результатами повного митного огляду було виявлено приховане від митного контролю каміння жовто-коричневого кольору, різних розмірів, зовні схоже на бурштин, вагою 96,10 кг (брутто), яке було упаковано у п'ять поліпропіленових мішків, та знаходилося на даху сідельного тягача під дефлектором.

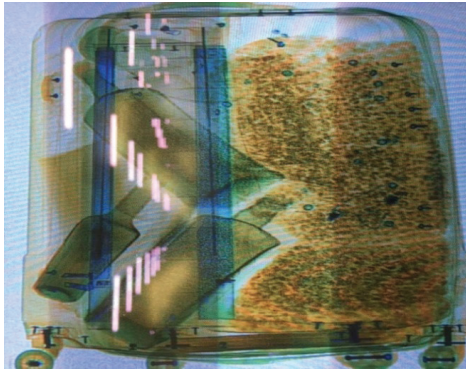
Відповідно до висновку експерта надані на експертизу зразки товару ідентифіковано як дорогоцінне каміння органогенного утворення – бурштин (різновиду сукциніт), у стані сировини, загальною вагою (нетто) 94 342,73 г та загальною вартістю 1,3 млн грн.

ЧИ ВИДНО В РЕНТГЕНАПАРАТ БУРШТИН?

У грудні 2017 року працівниками управління протидії митним правопорушенням та міжнародної взаємодії Київської митниці ДФС у пункті пропуску «Бориспіль» у співпраці з ГУ КЗЕ СБ України попереджено спробу незаконного вивезення за межі України бурштину.

Загалом близько 15 кг обробленого якісного бурштину намагалися з порушенням митних правил вивезти за межі України двоє громадян Туреччини, які відлітали на батьківщину, повернувшись зі Львова.

Для проходження митного контролю обидва чоловіки обрали спрощену систему – «зелений коридор». Однак під час перевірки їхніх дорожніх валіз на рентгенапараті у багажному відділенні терміналу було виявлено пакети з непрозорої плівки з бурштином загальною кількістю близько 15 кг. Складено протоколи про порушення митних правил. Бурштин вилучено.

БУРШТИН ЗАМІСТЬ ПАЛИВА

24.07.2020 року на митному посту «Дяково-автомобільний» Закарпатської митниці Держмитслужби під час митного огляду транспортного засобу «RENAULT» моделі «MAGNUM» з тентованим

напівпричепом марки «SCHMITZ» виявлено приховані від митного контролю у спеціально виготовлених тайниках каміння, за зовнішніми ознаками схожі на каміння бурштину-сирцю, в необробленому вигляді, різних фракцій та кольорів, поміщені в білі опломбовані поліпропіленові мішки, що містилися:

– у двох зварених між собою кустарним способом металевих бочках, які були поміщені в середину лівого паливного баку, у напрямку руху транспортного засобу, передбаченого заводом виробником.

– в одній завареній кустарним способом металевій бочці, яка була поміщена в середину правого паливного баку, у напрямку руху транспортного засобу, передбаченого заводом виробником.

Доступ до прихованих предметів став можливим після злиття дизельного палива, з паливних баків, їх зняття, розрізання та подальшого розрізання металевих бочок, поміщених у бак. Загальна вага бурштину-сирцю – 317 кг.

9.8. Вивезення тварин не за законом

СОКОЛИ НЕ ПОМІЧНИКИ ШЕЙХАМ У ПОЛЮВАННІ

У серпні 2005 року співробітниками служби боротьби з контрабандою Запорізької митниці у взаємодії з Управлінням СБ України в Запорізькій області в аеропорту «Запоріжжя» проведено переогляд багажу

двох громадян Сирії та трьох громадян РФ (усі уродженці Сирії), які відлітали авіарейсом «Запоріжжя-Алеппо» (Сирія). Під час проведення огляду виявлено незаявлених за встановленою формою 46 живих птахів, що були замотані в спеціальні сорочки білого кольору для перевезення птахів, що не дозволяли їм вільно рухатися.

На голови птахів були одягнені шапочки – «колбуки», лапи перев'язані «путками». Птахи знаходились у пластикових ящиках, що, в свою чергу, були в сумках з матеріалу плетеної пластикової нитки.

Експертами-орнітологами «Харківського державного зоологічного парку» встановлено, що птахи є соколами – хижакками «*Falco cherrung*» (Балабани), які занесені до Міжнародної Червоної Книги, Національної Червоної Книги України (категорія III – зникаючий вид) та згідно з Законом України «Про тваринницький світ» від 03.03.93 № 3041-III та «Про Червону Книгу України» від 07.02.02 № 3055-III вилов цих птахів можливий з дозволу Міністерства природних ресурсів України виключно в наукових цілях.

Птахи використовуються для соколиного полювання (в т. ч. для полювання на вовків) та їх вартість на «чорному» ринку в країнах Близ. Сходу становить від 10 тисяч доларів США й більше за одного птаха.

КОНВЕНЦІЯ ЗАХИСТИЛА СОКОЛІВ-БАЛАБАНІВ ВІД ЖОРСТОКОГО ПОВОДЖЕННЯ

У жовтні 2011 року незаконну спробу вивезення за межі України рідкісних птахів попереджено працівниками служби боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил Київської обласної митниці в пункті пропуску «Бориспіль».

Трьох дорослих птахів було виявлено під час здійснення митного контролю ручної поклажі пасажир в службовому приміщенні митниці зали «Відліт» терміналу «F» у громадянина російської федерації, етнічного сирійця, який відлітав з України до ОАЕ. Крила соколів-балабанів, які знаходилися у дорожній сумці (ручній поклажі), були загорнуті у тканину та скріплені жовтою паперовою клейкою стрічкою в ділянці лап. Дану сумку пасажир тримав у руках.

Для проходження митного контролю пасажир обрав коридор спрощеного митного контролю – «зелений коридор». При собі дозвільних документів на право переміщення об'єктів флори та фауни громадянин не мав, виїзну митну декларацію не заповнював.

Зі слів громадянина, виявлені птахи належать йому особисто, а вивозив він їх з метою продажу на місцевому ринку.

Згідно з Конвенцією «Про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення», переміщення через митний кордон України птахів сімейства соколоподібних обмежено.

ЗАЛІЗНІ КРИЛА ДЛЯ ПАПУГИ ЖАКО

03.06.2011 року в пункті пропуску «Миколаїв–Аеропорт» під час оформлення прибуття в Україну літака АН-124 з Ліберії з вантажем «Товари військового призначення», під час огляду військового гелікоптера МІ-8 під капотом двигуна в редукторному відсіку виявлено пластикову каністру з живим папугою породи «жако».

У подальшому встановлено, що птах належить бортовому техніку гелікоптера громадянину України К., який без будь-яких документів намагався ввезти папугу на територію України.

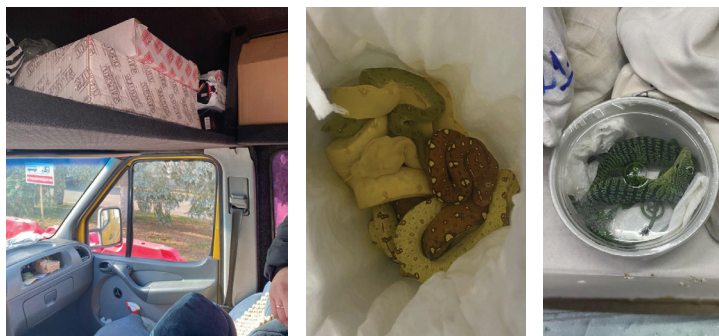
У відношенні громадянина України К. складено протокола про порушення митних правил за ознаками правопорушення, передбаченого ст. 352 Митного кодексу України.

Папуга переданий на зберігання до Миколаївського зоопарку.

А КАЗАВ, ЩО ВЕЗЕ КОХАНУ

04.11.2021 року на територію пункту пропуску «Порубне-Сірет» прибув автомобіль марки «Мерседес Бенц», який прямував з України до Італії в приватних справах.

Під час проведення поглибленого огляду салону автомобіля виявлено незаявлені та не пред'явлені під час здійснення митних формальностей, приховані від митного контролю екзотичні змії віком до трьох місяців, розведені в умовах неволі, ймовірно, пітони коврові, різних кольорових морф у кількості 26 голів та ящірки, ймовірно, варани капські, виведені в неволі, віком до 3-х місяців, різних кольорових морф, в кількості 10 особин, які знаходились у картонній коробці з-під солодошці у 9-ти полотняних мішечках та пластиковій коробці круглої форми, яка знаходилась на верхній полиці верхньої панелі над вітровим склом з лівого боку салону автомобіля, серед інших коробок та речей.

За Довідкою щодо проведення огляду тварин від 04.11.2021 року директора Львівського міського дитячого еколого-натуралістичного центру Антаховича І. П. для переміщення через митний кордон України вказаних тварин необхідно мати дозвільні документи, а саме: міжнародний ветеринарний сертифікат та підтвердження права власності на них. Загальна вартість вилучених тварин становила 100 тис. грн.

ВОВКИ З ДУШЕЮ СОБАКИ

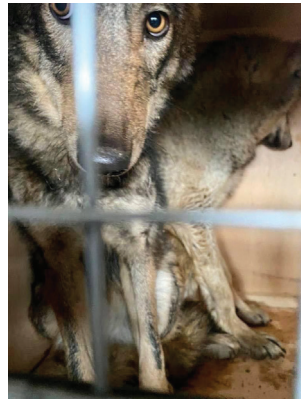
03.11.2021 року на склад тимчасового зберігання ДПМА «Бориспіль» було розміщено вантаж – «Собаки живі». Згідно з даними товаросупровідних документів, громадянин України переміщував у вантажному відправленні до Непалу «собак» у кількості 3 шт., загальною вартістю 15 000 грн.

Разом з товаросупровідними документами та митною декларацією для митного контролю та митного оформлення живих тварин «собак» було надано ветеринарно-санітарні паспорти на тварин, в яких зазначено породу собак, а саме Сибірська Лайка (Siberian Laika).

Для митного оформлення зазначеного вантажу, також було надано довідку Обухівського міського осередку Всеукраїнської громадської організації «Кінологічна спілка України» в якій зазначено, що 3 собаки породи лайка не представляють високу племінну цінність для України.

Під час проведення митного огляду було встановлено, що вантажне відправлення являло собою два місця (клітки для тварин) у яких знаходились живі тварини у кількості 3 голів, які за зовнішніми візуальними ознаками нагадували диких вовків. До митного огляду було залучено спеціаліста головного ветеринарного лікаря ГО «Фельдман Еко Парк», який підтвердив, що тварини являються вовками.

За даним фактом складено протокола про порушення митних правил, живих вовків вилучено та передано до розплідника ГО «Фельдман Еко Парк».

Наукове видання

**CUSTOMS SERVICE
AGAINST CONTRABAND.
СВІДЧЕННЯ З УКРАЇНИ**

Монографія

За загальною редакцією Д. В. Приймаченка, В. В. Ченцова

Редактори: Т.П. Дерев'янко, О.О. Смирнова

Підписано до друку 16.10.2023 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Merriweather. Цифровий друк.
Ум. друк. арк. 14,65. Наклад 300. Замовлення № 156.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Тел.: +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.